

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

**BİREYSEL SİLAHLANMANIN KADIN CİNAYETLERİ
ÜZERİNDEKİ ROLÜNÜN ALANDAKİ UZMANLARIN GÖRÜŞLERİ
İLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Gizem PEHLEVAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

**BİREYSEL SİLAHLANMANIN KADIN CİNAYETLERİ ÜZERİNDEKİ ROLÜNÜN
ALANDAKİ UZMANLARIN GÖRÜŞLERİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Gizem PEHLEVAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı

Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Gizem Pehlevan tarafından hazırlanan "Bireysel Silahlanmanın Kadın Cinayetleri Üzerindeki Rolünün Alandaki Uzmanların Görüşleri ile Değerlendirilmesi" başlıklı bu çalışma, 16.09.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Umut BEŞPINAR (Başkan)

Doç. Dr. İlknur YÜKSEL-KAPTANOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan *“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”* kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

30/09/2019

Gizem PEHLEVAN

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. İLKNUR YÜKSEL-KAPTANOĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Gizem PEHLEVAN

ÖZET

PEHLEVAN, Gizem. *Bireysel Silahlanmanın Kadın Cinayetleri Üzerindeki Rolünün Alandaki Uzmanların Görüşleri ile Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Türkiye’de resmi rakamlara göre 2016, 2017 ve 2018 yıllarında sırasıyla 301, 350 ve 281 kadın cinayeti işlenmiştir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 2). Bianet tarafından hazırlanan erkek şiddeti raporuna göre ise bu yıllarda sırasıyla 261, 290 ve 255 kadın cinayeti işlenmiştir. (Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi; 2016, 2017 ve 2018). Yine Türkiye’deki resmi rakamlara göre 2016-2018 yıllarında kadın cinayetlerinin %52,8’i ateşli silahlarla işlenmiştir. Bu silahların %83,9’u ruhsatsız silah iken sadece %16,1’i ruhsatlıdır (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 4). Kadın cinayetlerinde risk faktörleri üzerine yapılan çalışmalar ise bireysel silahlanmanın kadın cinayetleri riskini artırdığını (Campbell ve ark., 2003; Caman ve ark., 2016; Stöckl ve ark., 2013) ve kadın cinayetlerinin önlenmesinde silah bulundurmaya ilişkin tedbirlerin alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (Campbell ve ark., 2000 ve 2003; Stöckl ve ark., 2013).

Bu tezin amacı, bireysel silahlanmada rol oynayan devlet kurumları ve buna karşı mücadele eden kurum/örgüt temsilcileri ile görüşmeler yaparak mevcut durumu ortaya koymak ve ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesi için çözüm önerilerine katkı sağlamaktır. Bu bağlamda, silah ruhsat işlemlerinden sorumlu kolluk kuvveti temsilcileri, kolluk kuvvetlerine bağlı aile içi şiddetle mücadele birimleri, alanda çalışma yapan akademisyenler, savcı, aile mahkemesi hakimi, avukat, sivil toplum ve medya örgütü temsilcisi ile görüşmeler yapılmıştır. Bu tez çalışması nitel bir çalışma olarak tasarlanmıştır ve yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır.

Bu çalışmada, kadın cinayeti olgusuna dair ortak bir tanımın ve algının olması gerektiği, bütün paydaşların kullanacağı resmi bir risk değerlendirme aracının geliştirilmesi, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti alanında toplumsal cinsiyet temelli verilerin düzenli olarak üretilmesi ve kamuoyu ile paylaşılması, 6284 sayılı Kanun’un eksiksiz bir şekilde uygulanması ve medyanın şiddet olaylarında kullandığı dili değiştirmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık yaratacak politikalar izlemesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Kadın cinayetleri, Bireysel silahlanma, Ev içi şiddet, Eş/partner cinayeti

ABSTRACT

PEHLEVAN, Gizem. *Evaluation of Role of Personal Gun Ownership on Femicide with the Opinions of the Experts in the Field*, Master's Thesis, Ankara, 2019.

According to the official figures in Turkey, the number of femicide cases in 2016, 2017 and 2018 are 301, 350 and 281, respectively (Taştan and Küçükler Yıldız, 2019: 2). Bianet report on male violence reveals that the number of femicide cases in Turkey in the same years are 261, 290 and 255 (Bianet Report on Male Violence; 2016, 2017 and 2018). The official figures on personal gun ownership shows that 52,8% of femicide cases between 2016-2018 were committed by using firearms; 83,9% of these guns are unregistered and only 16% of them are registered (Taştan ve Küçükler Yıldız, 2019: 4). Studies on risk assessment reveal that personal gun ownership increases the risk of femicide (Campbell et al., 2003; Caman et al., 2016; Stöckl et al., 2013) and measures related to gun ownership must be taken to prevent femicide (Campbell et al., 2000 and 2003; Stöckl et al., 2013).

The aim of this study is to reveal the current situation by conducting interviews with the representatives of state institutions/NGOs and organisations that are responsible for gun registry as well as prevention of domestic violence and personal gun ownership and to contribute to the solutions related to prevention of femicide cases committed by firearms. In this context, the law enforcement units responsible for firearms registry and the domestic violence units affiliated to law enforcement, academicians, public prosecutors, judges from family court, advocates, NGOs and media organs are interviewed. This thesis is conducted as a qualitative research and semi-structured in-depth interview method is used.

This study concludes that all stakeholder must embrace a common definition and perception about femicide phenomenon, the risk assessment tool that is already in use should be improved and used by every stakeholder that will step in during any kind of violence against women, gender based data should be collected and made public by public institutions on a systematic basis, the Law no. 6284 should be fully implemented. Besides, media organs should be more sensitive about the language used in the news about femicide and violence against women. All stakeholders should act in line with gender equality to improve public awareness.

Key Words

Femicide, gun ownership, domestic violence, intimate partner homicide.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
Giriş.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1. TÖRE/NAMUS VE TUTKU CİNAYETLERİ (HONOR KİLLINGS).....	8
1.2. EŞ/PARTNER CİNAYETİ (INTIMATE PARTNER HOMICİDE)...	16
1.3. KADIN CİNAYETİ (FEMİCİDE).....	19
1.4. FEMİNİSİD (FEMİNİCİDE).....	23
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	29
2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	29
2.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI.....	31
2.3. ARAŞTIRMANIN SORUNSALI.....	33
2.4. VERİ ÜRETME TEKNİKLERİ.....	33
2.5. VERİ ANALİZ TEKNİKLERİ.....	35
2.6. SINIRLILIKLAR VE ETİK KONULAR.....	37
3. BÖLÜM: KADIN CİNAYETLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	39
3.1. KADINLARI KİM ÖLDÜRÜYOR?.....	40
3.2. MÜKERRER ŞİDDET.....	41
3.3. KADIN CİNAYETLERİNDE ATEŞLİ SİLAH KULLANILMASI...43	
3.4. AŞIRI ŞİDDET KULLANMAK (OVERKİLL).....	44
4. BÖLÜM: KADIN CİNAYETLERİNE İLİŞKİN RİSK FAKTÖRLERİ.....	47
4.1. KADINA YÖNELİK EV İÇİ ŞİDDET.....	50

4.2.	AYRILIK VE BOŞANMA.....	51
4.3.	SİLAHA ERİŞİM.....	52
5.	BÖLÜM: ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI ve TARTIŞMA.....	55
5.1.	KADIN CİNAYETİ KAVRAMI.....	56
5.2.	RİSK DEĞERLENDİRMESİ UYGULAMALARI.....	62
5.3.	HUKUKSAL AÇIDAN KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE BİREYSEL SİLAHLANMA.....	67
5.3.1.	Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması.....	68
5.3.2.	6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Suiistimal mi Ediliyor?.....	79
5.4.	HEGEMONİK ERKEKLİK PERFORMANSI OLARAK BİREYSEL SİLAHLANMA.....	85
5.4.1.	Silahlanma Süreci	85
5.4.2.	Kültürel Açidan Silahlanma.....	92
5.5.	MEDYA VE ŞİDDET DİLİ.....	100
6.	BÖLÜM: SONUÇ.....	104
6.1.	KADIN CİNAYETLERİNİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI....	104
6.2.	TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ VERİ ÜRETMEK NEDEN ÖNEMLİ?.....	105
6.3.	RİSK DEĞERLENDİRMESİNE NEDEN İHTİYAÇ VAR?.....	107
6.4.	HUKUKSAL DÜZENLEMELERİ UYGULANMASINDA YAŞANAN SORUNLAR.....	109
6.5.	MEDYA VE ŞİDDET DİLİ.....	114
6.6.	KISITLILIKLAR VE ÖNERİLER.....	115
	KAYNAKÇA.....	121
	EK 1. ORJİNALLİK RAPORU	
	EK 2. ETİK KURUL İZİNİ	

GİRİŞ

Kadınlar dünyanın her yerinde toplum tarafından kendilerine biçilen toplumsal cinsiyet rolleri yüzünden çok çeşitli şiddet türlerine maruz kalıyor. Dünya'nın en gelişmiş ülkelerin de bile kadınların çalışması engelleniyor, evi terk ederse çocuğunu bir daha görememekle tehdit ediliyor, kocasının cinsel istismarına uğruyor, ilişki kurmayı reddettiği erkek tarafından aylarca takip ediliyor, telefonuna gizlice kurulan casus yazılımlarla özel hayatı ihlal ediliyor, yıllarca sistematik bir şekilde fiziksel şiddete uğruyor. Kadınların toplum içinde maruz kaldığı bu ekonomik, cinsel, psikolojik, dijital ve fiziksel şiddet eylemleri aracılığıyla kadınlar izole ediliyor, yalnız bırakılıyor ve güçsüzleştiriliyor. Toplumun normlarına göre yaşamayı reddeden, kendi hayatıyla ilgili kararları kendisi almak isteyen, ev içindeki yaşamdan kamusal yaşama kadar toplumun her seviyesinde eşit hak talebinde bulunan milyonlarca kadının ise en temel hakkı olan yaşama hakkı, kontrolü ve hegemonyayı elinden bırakmak istemeyen erkekler tarafından en son raddede elinden alınıyor ve kadınlar erkekler tarafından her gün katlediliyor. Erkekler tarafından katledilen kadınların basına yansıyan haberleri ise hem kadın hareketini eyleme geçiriyor hem de bu alandaki tartışmaların kapsamını genişletiyor. Örneğin;4 Mart 2009 gecesi Münevver Karabulut'un cesedi Etiler'de bir çöp konteynırında bulundu. Henüz 18 yaşında olan Münevver'in vahşice öldürülmesi karşısında birçok kişinin cinayete tepki göstermesine rağmen, Münevver'in genç yaşında birisiyle ilişki yaşıyor olması ve cinayette bulunan cinsel ilişki ibareleri üzerinden "su testisi su yolunda kırılır" imalı yorumlar da yapılmıştır. Öyle ki, dönemin Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah "kızlarını neden takip etmemişler" diyecek kadar ileri gitmiştir. "Gencecik bir kızın" sevgilisinin olması ve cinayette cinsel ilişki ibarelerinin olması nedeniyle sarf edilen bu sözler kadın cinayetlerine yönelik eril bakış açısının en açık örneklerinden biridir ("10 Adımda Münevver Karabulut Cinayeti", 2009). Tartışma yaratan bir diğer örnek ise Özgecan Aslan cinayetidir. Üniversite öğrencisi olan Özgecan, okuldan eve dönerken bindiği dolmuş şoförü tarafından fiziksel şiddete uğradı ve ardından yakılarak öldürüldü. Özgecan cinayeti ise basında genellikle "masum öğrenci" vurgusu yapılarak namuslu ve gencecik bir kızın öldürüldüğü vurgusu yapıldı ("Özgecan Aslan Ölümüne Böyle Direnmiş", 2014). Eğitim hayatında başarılı olan, okuldan eve dönen kendi halinde bir kız çocuğunun öldürülmesi kabul edilemez imajı çizilirken, gece eğlenmeye çıktığında tacize uğrayan ve öldürülen kadının öldürülmesi

“su testisi su yolunda kırılır” alt mesajını doğurdu. Bu iki yüzlü imadan rahatsız olan kadın örgütleri ise sosyal hayatlarına, yaşam biçimlerine, cinsel yönelimlerine bakılmaksızın bütün kadınların yaşama hakkına sahip olduğunu ve kadın cinayetlerinin bu anlamda politik olduğunu vurguladılar. Ataerkil toplum düzeni içinde kadın cinayetlerinin özellikle namus üzerinden tartışılması bu cinayetleri kimi kadınlar için kabul edilemez kılarken kimisi için de önemsenmeyen bir detay olmasına neden olmaktadır.

Öte yandan, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminin ardından Türkiye’de istikrar ve güvenliğin sarsıldığı bir dönem yaşanmış ve hem basında hem de kamuoyu arasında bireysel silahlanma konuşulmaya başlanmıştır. 15 Temmuz sonrasında bireysel silahlanma oranlarında kontrolsüz bir artış olduğu ve internet üzerinden dahi silah satışı yapılabildiği gerçeği bazı siyasiler tarafından dile getirilmiştir (“15 Temmuz Sonrası Bireysel Silahlanma Arttı”, 2018). Bireysel silahlanma, alan yazında da özellikle kadın cinayetleri açısından önemli bir risk faktörü olarak sunulmaktadır (Campbell, Sharps ve Glass, 2000; Campbell ve diğerleri,2003; Stöckl, Devries, Rotstein, Abrahams, Campbell, Wattsve Moreno, 2013) Tam da bu nedenle, ben de bu tez çalışmasında bireysel silahlanmanın kadın cinayetleri üzerindeki rolüne ilişkin bir çalışma yapmaya karar verdim.

Cinayet olayları, küresel olarak hem erkekler hem de kadınlar açısından prematüre ölümlerin en önemli sebeplerinden biridir. Kadın cinayetleri ise kadına yönelik şiddetin en son noktasıdır ve temelde bir insan hakkı ihlalidir. Küresel olarak her yıl yaklaşık yarım milyon insan cinayet nedeniyle hayatını kaybetmek ve bu genel cinayetlerin %80’inde erkekler öldürülmektedir (Stöckl ve diğerleri, 2013: 859). Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan verilere göre, 2018 yılında toplam 426.106 kişi cinayete kurban gitmiştir. Bu olaylarda ölenlerin %54,6’sı erkek ve %45,4’ü ise kadındır (TÜİK Ölüm İstatistikleri, 2018). Kadına yönelik toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve bu veriler dikkate alındığında; erkeklerin küresel anlamda işlenen cinayetlerde en çok öldürülen grup olmasına rağmen, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan eşitsizliklerden dolayı bu cinayetlerin en ağır yükünü kadınların taşıdığını söylemek yanlış olmaz. Zira, kadın cinayetleri, bu cinayetlerin diğer cinayetlerden ayrılmasını ve farklı bir kategoride ele alınmasını gerektirecek önemli ve ayırıcı motivasyonlara ve özelliklere sahiptir.

Her şeyden önce bu cinayetlerin motivasyonu diğerlerinden farklıdır. Örneğin, erkekler cinayet sebebinin “sahiplenme, kıskançlık veya terkedilme korkusu” olduğunu söylerken, kadınların çok büyük bir kısmı uzun süre şiddete maruz kaldıktan sonra cinayet işlemek zorunda kaldıklarını belirtmiştir (Belknap, Larson, Abrams, Garcia ve Anderson-Block, 2012). Dolayısıyla, erkeklerin fail olduğu vakalar genellikle “kasten insan öldürme” olarak değerlendirilebilirken, kadınların fail olduğu vakalar ise “öz-savunma, meşru-müdafaa” kapsamına girmektedir. Öte yandan, “Kadın cinayetlerinin önlenmesi için ne yapılması gerekir?” sorusundan yola çıkan araştırmacılar, bu cinayetlerin bazı risk göstergeleri olduğunu ve bu riskler dikkate alınarak bir strateji geliştirilirse kadın cinayetlerinin büyük bir kısmının önlenebileceğini ortaya koymuşlardır. Bu çalışmaların sonuçları, kadınların büyük bir kısmının eşleri/partnerleri tarafından öldürüldüğünü, kadınların öldürülmeden önce sistematik şiddete maruz kaldığını ve bu cinayetlerin çok büyük bir kısmında ateşli silah kullanıldığını ortaya koymuştur. Ataerkil toplumlarda hegemonik erkeklik pratikleri ile kadınları baskı altında tutma ve kadın üzerinde kontrol kurma mekanizması bu noktada devreye girmektedir. Kadınlar özellikle boşanmak veya ayrılmak istediklerinde öldürülmekte, öldürülen kadınların dosyaları retrospektif bir şekilde incelendiğinde ise bu kadınların uzun süre sistematik şiddete maruz kaldığı ve birçok vakanın polise bildirildiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu cinayetlerde kullanılan ateşli silahlar, sadece cinayeti kolaylaştıran bir alet değil aynı zamanda hegemonik erkeklik pratiğinin performatif birer aracıdır (UNODC Global Study on Homicide, 2019; Caman, Howner, Kristiansson ve Sturup, 2016; Corradive Stöckl, 2014; Stöckl ve diğerleri, 2013).

Bu bilgiler ışığında, bu tez çalışmasında bireysel silahlanma ve kadın cinayetleri ile ilişkili olan paydaşlar ile derinlemesine görüşmeler yaparak ateşli silahların kadın cinayetleri üzerindeki rolünü farklı bakış açılarından değerlendirmeyi ve bu cinayetlerin önlenmesi için yapılan çalışmalara bir katkı sağlamayı amaçlıyorum. Bu bağlamda, silah ruhsat işlemlerine dahil olan Emniyet ve Jandarma teşkilatından ilgili uzmanlar, bireysel silahlanma ve bununla mücadelede kolluk alanında akademik çalışma yapan araştırmacılar, 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan kararlarda rol oynayan savcı ve Aile Mahkemesi hakimleri, ŞÖNİM’de görev alan temsilciler, kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görev yapan Emniyet ve Jandarma teşkilatından ilgili uzmanlar, kadına yönelik şiddet vakalarında görev alan avukatlar, kadın cinayeti verilerine ilişkin çalışma yapan sivil toplum kuruluşu, medya örgütü ve mücadele platformu temsilcileri ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerin

analiz edilmesiyle birlikte ulaşılmak istenen asıl hedef, ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesinde belirlenecek stratejilere katkı sağlamaktır.

Çalışmanın ilk kısmında, kadın cinayetlerini kavramsallaştırılmasına yönelik bir tartişmaya yer verilecektir. Bu bölümde *töre/namus cinayet*, *tutku cinayeti*, *eş/partner cinayeti*, *kadıncinayeti/femisid* ve *feminisid* kavramları tarihsel gelişim süreci içinde açıklanacaktır. Ardından kadın cinayeti olarak tanımlanan olayların genel özellikleri ortaya konacak ve bu cinayetlerin diğer cinayetlerden ayrı bir kategoride ele alınmasının neden gerekli olduğu tartişılacaktır. Risk değerlendirmesi bölümünde ise kadın cinayetlerinin önlenmesinde hangi risk faktörlerinin öne çıktığı ve bu faktörlerin strateji geliştirme açısından nasıl faydalı olacağı ele alınacaktır. Son olarak ise nitel çalışma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerden üretilen veriler analiz edilecek ve ortaya çıkan ana temalar altında paylaşılacaktır. Bu veriler, kadın cinayetlerinin önlenmesinde müdahale edilmesi gereken alanların tespit edilmesi ve etkin müdahale için çözüm önerileri geliştirilmesi için yorumlanacaktır.

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kadın cinayetleri ile ilgili literatür taramasında karşımıza birçok farklı kavram çıkmaktadır. *Töre cinayeti, eş/partner cinayeti, kadın cinayeti (femicide ve feminicide), kadın katliamı* gibi farklı kavramlar bu olgunun açıklanmasında zaman içinde en çok kullanılan kavramlar olmuştur. Dünyanın birçok ülkesindeki uygulamalarda da kadın cinayeti tanımı yapılırken “Maktulü kadın olan cinayetlerin hepsi kadın cinayeti midir? Bir cinayetin kadın cinayeti olması için ne gibi özellikleri olması gerekir?” gibi sorulara yanıt aranmaktadır. Farklı bağlamlarda ve ontolojik varsayımlarda işlenen bu cinayetleri tanımlamak için kullanılan kavramların bu denli çeşitli olması, bu alanda tartışmaların hala devam ettiğini ve bu olgunun farklı sosyolojik boyutları olduğunu göstermektedir.

Kadın cinayeti vakalarının genel cinayet vakalarından ayrılabilmesi için öncelikle sorunun adının konması ve bu kavramın kapsamlı bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. Ancak maktulün kadın olduğu vakaları değerlendirmek amacıyla kullanılacak ve bu cinayetleri net bir şekilde ayırtıran resmi bir tanım bulunmamaktadır. Birçok ülke gibi Türkiye’de “Kadına Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’ni (İstanbul Sözleşmesi) imzalamış ve resmi kurumların uygulamaları söz konusu olduğunda, bu sözleşmede yer alan “kadına yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet” kavramına atıfta bulunmaktadır. Bu kavram; “*kadına, kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet*” şeklinde tanımlanmıştır (İstanbul Sözleşmesi, Madde 3). Ancak bu metinde kadın cinayeti kavramı ayrıca tanımlanmamıştır.

Kadın cinayetlerini kadına yönelik şiddetin en uç noktası ve bir insan hakları ihlali olarak değerlendirdiğimizde, yukarıda verilen kadına yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet tanımında en çok altın çizilmesi gereken kısım “kadına, kadın olduğu için uygulanan şiddet” kısmıdır. Zira bu kısım, bir kadının öldürüldüğü cinayet vakasını sınıflandırırken bakılması gereken unsurlar ve ilişki örüntüleri hakkında önemli bir ipucu sunmaktadır. Radford ve Russell da kadın cinayetini “*kadınların nefret, aşağılama,*

sahiplik duygusu gibi motivasyonlarla erkekler tarafından mizojinist bir şekilde öldürülmesi” olarak tanımlamaktadır (Radford, 1992a: 7). Dolayısıyla bir öldürme gerekçesi olarak “kadın olmak”, asıl sorunu ortaya koymak açısından önemlidir ve bu cinayetlerin motivasyonlarının, gerekçelerinin dikkatle incelenmesini gerektirir. Kadın cinayetlerinin önlenmesinde bu cinayetlerin neden ve hangi yollarla işlendiğinin doğru tespit edilmesi önemli bir rol oynamaktadır. Bu cinayetleri genel cinayet kategorisine dahil etmek, asıl sebebin üstünü örtmekte, ataerkil pratikler içinde kadının konumunu görünmez kılmakta ve hegemonik erkeklikle örülü toplumda bu cinayetleri meşrulaştırmaktadır. Neredeyse her gün gazete haberlerinde okuduğumuz kadın cinayeti faillerine iyi hal indirimi uygulanması bu anlayışın uzantılarından biridir. Kadın cinayetlerinin önlenmesi için öncelikle sorunun adının net ve kapsayıcı bir şekilde tanımlanması ve cinayetlerin motivasyonlarının farklı boyutlardan da anlaşılabilmesi için fail-mağdur ilişkilerine dair verilere ihtiyaç vardır. (Corradi, Marcuello-Servos, Boira, ve Weil, 2016: 3). Ancak bu şekilde kadın cinayetlerinin önlenmesine dair politikaların ana çerçevesinibelirlemek mümkün olabilir.

Yukarıda bahsi geçen kavramlara yönelik tartışmalar dikkate alındığında, bunların öldürme gerekçelerine, hetero-normatif normlara ve kültürel özelliklere göre adlandırıldığı görülmektedir. Örneğin; Türkiye'nin özellikle Doğu Anadolu bölgesinde kadınlar, ailenin namusuna ve şerefine leke sürdüğü iddiasıyla kirlenmiş kabul edilmekte ve töre geleneklerine göre aile meclisi kararıyla aile üyesi bir erkek tarafından öldürülmektedir. Bu olayda cinayet gerekçesi olarak “namussuzluk” öne sürülmekte ve bu tarz vakalar “*töre cinayeti*” veya “*namus cinayeti*” olarak anılmaktadır. Başka bir örnekte ise kadınların hayatı ilişki yaşadığı erkek tarafından kısıtlanmakta, kadınlar iletişim kurduğu diğer insanlardan kıskanılmakta ve “çok aşkıttım, gözüm döndü, çok kıskandım” denilerek öldürülmektedir. Bu tarz cinayetler ise basına genellikle “*namus cinayeti*” olarak yansımaktadır. Çok benzer örüntülere sahip bu cinayetler Avrupa veya Amerika ülkelerinde işlendiğinde, bu ülkelerde “namus” kavramı farklı ele alındığından, “*kıskançlık cinayeti*”, “*aşk/tutku cinayeti*” gibibaşka bir kategori olarak karşımıza çıkmaktadır (Abu-Odeh, 2003; Pope, 2006; Corradive diğerleri, 2016).

Öte yandan “kadınlar kim tarafından öldürülüyor?” sorusu da cinayetlerin asıl sebebinin anlaşılması açısından önemlidir. Kadın cinayetlerinin kavramsallaştırılmasında; katil ve maktulün içinde bulunduğu ilişkinin bağlamı cinayetin asıl sebeplerinin ortaya çıkarılmasında önemli ipuçları vermektedir. (Gazioğlu, 2013: 94; Corradive

diğerleri, 2016). Küresel olarak duruma baktığımızda, kadın cinayetlerinin büyük bir kısmının eşler/partnerler tarafından işlendiği ortaya konmuştur (WHO, 2012; Stöckl ve diğerleri, 2013: 863). Türkiye’de yayınlanan resmi rakamlara göre de kadın cinayetlerinin %63,5’inin faili kadınların şu an ilişkide olduğu veya boşandığı/ayrıldığı eşleri veya partnerlerdir (Taştan ve Küçük Yıldız, 2019: 20). Kadın cinayeti faileri açısından eş/partnerlerin bu kadar yüksek bir orana sahip olması ve kocaman bir grup olarak karşımıza çıkması nedeniyle “*eş/partner cinayeti*” kavramı literatürde kullanılan bir kavram olmuştur. Tek bir grubun bu denli yüksek bir orana sahip olması, aslında bu cinayetlerin asıl sebeplerinden biri olan ataerkil bakış açısı ve eril tahakküm açısından önemli bir ipucudur. Ancak yine de kadın cinayetlerinin sadece bundan ibaret olmaması ve tek bir gruba atfedilmemesi gerektiğinden bu kavram da bütün cinayetleri betimleyen bir kavram olarak görülmemelidir.

Zaman içinde feminist tartışmalar; namus, töre, tutku cinayeti gibi kavramların asıl sorunu karşılamadığına yönelik eleştiriler getirerek “*kadın cinayeti*” ve “*kadın katliamı*” gibi kavramları da gündeme getirmiştir. Kadınların sadece kadın olmasından dolayı öldürülmesi, öldürülmeden önce sistematik olarak fiziksel şiddete maruz kalması, aniden gelişen ve bir anlık öfkenin sonucu işlenen cinayetler gibi görünmesine rağmen bu cinayetlerin arka planda tasarlanan cinayetler olduğu ve mizojiniden beslendiği, soykırım ve katliam örüntüleri taşıdığı söylemleri tartışılmaktadır ve bu sayede “*kadın cinayeti, kadın katliamı (femicide, feminicide)*” gibi yeni kavramlar gündeme gelmiştir (Caputi ve Russel, 1990; Shalhoub-Kevorkian, 2002; Lagarde, 2010; Sanchez, 2014; Volk, 2015; Corradive diğerleri, 2016).

Tıpkı sorunun evrensel bir sorun olması gibi bu kavramlar da içerik açısından evrenseldir. Ancak uluslararası literatürde “*femicide*” veya “*feminicide*” olarak anılan kavramların özünde vurgulamak istediği anlatımı Türkçe dilince tek bir kelime ile kavramlaştırmak mümkün olmamıştır. Örneğin; “*femicide*” kavramı, İngilizce dilinde cinayet anlamına gelen “*homicide*”, maktulün kadın olduğunu vurgulamak için kullanılan kadın/dişi anlamına gelen “*female*” ve katliam/soykırım anlamına gelen “*genocide*” kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Kadınların, cinsiyetinden dolayı sistematik bir şekilde öldürülmesine gönderme yapan bu kavram Türkçe diline “*kadın cinayeti*” olarak aktarılmıştır. “*Feminicide*” kavramı ise “*femicide*” kavramında vurgulanan anlamları aynen taşımakta ancak buna ek olarak, devletin kadınları

korumakla yükümlü olduğunu fakat bunu yerine getirmediği durumların altını çizmek için kullanılmaktadır.

Ben bu çalışmada “*femicide*” kavramının karşılığı olarak “*kadın cinayeti*” kavramını kullanmayı tercih ediyorum. Sebebi ise bu kavramın, kadınların öldürüldüğü cinayetleri namus cinayeti, töre cinayeti, eş/partner cinayeti diyerek belirli bir kültüre, norma veya bir grup insana mal etmeden daha kapsamlı ve geniş çerçevede tartışma imkanı vermesidir. “*Feminicide*” kavramı ise Türkçe diline tam olarak aktarılmadığı için bu tez çalışmasında “*Feminisid*” olarak bahsedilecek ve detaylı açıklaması sunulacaktır.

Bu kavram çeşitliliği içinde, bu cinayetlerin ortak noktalarını ve asıl motivasyonlarını gözden kaçırmadan ve bu cinayetleri belirli bir yöreye, kültüre ve coğrafyaya özgü cinayetlermiş gibi algılamadan kapsamlı bir şekilde tartışılması ve ortak motivasyonlarının ortaya çıkarılması oldukça elzemdir. Bu bağlamda, aşağıda yer alan kavramsal tartışma kısmında kadınların öldürüldüğü cinayetlerin hangi gerekçelerle nasıl adlandırıldığı, bu kavramların yapılan eleştiriler üzerinden nasıl dönüştüğü ve nasıl daha kapsayıcı hale geldiği tartışılmaktadır.

1.1. TÖRE/NAMUS VE TUTKU CİNAYETLERİ (HONOR KILLINGS VE PASSION KILLINGS)

Namus kavramı kadınların toplumsal yaşamını şekillendirmek üzere ataerkil düzen içinde sıklıkla kullanılan bir gerekçe olarak neredeyse her gün karşımıza çıkmaktadır. Kimimiz el ele tutuştuğu için sokak ortasında şiddete maruz kalmakta, kimimiz avukat olarak gittiği mahkemenin hakimi tarafından giydiği eteğin boyu gerekçe gösterilerek şikayet edilmektedir. Bir başka kadın şort giydiği için namussuz kabul edilip erkeklerin tacizine uğrarken, bir diğeri ise sosyal medyada bikinili fotoğraf paylaştığı için linç edilmekte, hakaretlerin ve küfürlerin hedefi haline gelmektedir. Kimimize “kadın başına” çalıştığı için kötü gözle bakılmakta, kimimizin ise kötü gözle bakılır diye çalışmasına izin verilmemektedir. En kötüsü de birçok kadın namus belası bahane edilerek her gün erkekler tarafından öldürülmesidir.

Batılı kadınların 1960’lı yıllarda tartışmaya başladığı “özel alan politiktir” sloganının 1980’lerde Türkiye’ye taşınmasıyla beraber feministler, özel alanda yaşanan

ve ne devletin ne de toplumun müdahale ettiği kadına yönelik şiddeti görünür kılmaya başlamışlardır (Yıldız, 2009). Türk geleneği içinde uzun bir tarihi geçmişe sahip olan namus ve töre cinayetleri de bu sayede daha görünür olmuş ve tartışılmaya başlanmıştır. Ancak bütün bu tartışmalar süregiderken, yapılan çalışmalarda töre ve namus cinayetleri kavramlarının birbiri yerine kullanılması ve içeriği hakkında ortak bir anlayışın oluşturulamamış olması dikkat çekicidir.

Literatür incelemesinde araştırmacıların bazıları, töre cinayeti kavramının namus cinayetine göre daha kapsayıcı olduğunu ve geleneklere ters düşen davranışlar sonucunda işlenen bütün cinayetlerin töre cinayeti genel başlığında toplanabileceğini savunurken (Gündoğan, 2009: 92) bir kısmı namus cinayetlerini, bir kısmı kan davası sonucu işlenen cinayetleri, bir kısmı da her ikisini de töre cinayeti olarak kabul etmektedir. Bazı araştırmacılar namus kavramının aslında töre cinayetlerinin de en temel motivasyonu olduğunu savunmakta ancak bütün namus cinayetlerinin töre cinayeti olamayacağını belirtmekte ve dolayısıyla bu noktada iki cinayeti birbirinden ayırtmak gerektiğini savunmaktadır (Ecevitöglü, 2012: 370-371). Bazıları da bu cinayetlerin nasıl bir motivasyonla işlendiğine ve fail-mağdur ilişkisine odaklanmakta ve töre/namus cinayetlerine ilişkin farklı tanımlar geliştirmektedir. Bu tanımların odak noktasında ise töre cinayetlerinde aile meclisinin kararı, geçmişten gelen gelenekler ve öldürülenlerin hep kadın olması gerçeği yer almaktadır (Sever, 1999; Koğacioğlu, 2004; Pervizat, 2005; Yirmibeşoğlu, 2006; Umunç, 2008; WHO, 2012). Ancak bu iki kavram arasındaki ayrım net bir şekilde ortaya konmamış ve her iki kavram da birbiri ile iç içe geçmiştir. Oysa günlük yaşam pratiklerine bakıldığında, namus cinayetlerinin sadece töre kararı ile olan cinayetlerle sınırlı olmadığını veya töre cinayetlerinin namus saikiyle işlenen tek cinayet biçimi olmadığını söylemek yanlış olmaz. Öte yandan, Türkiye’de namus ve töre cinayeti olarak tartışılan olgu, özellikle batı kültüründe tutku/ihtiras cinayeti olarak ele alınmaktadır. Bazı araştırmacılar namus cinayeti ve tutku cinayetlerinin bazı noktalarda birbirinden ayrıldığını öne sürerken, bazıları her iki olgunun da ortak motivasyonları olduğundan bahsetmektedir (Abu-Odeh, 2003; Bayrak, 2010). Kavramların bu denli karmaşa yaratması ve birbiri yerine kullanılması, bu cinayetlerin nedenlerinin anlaşılmasını da güçleştirmekte ve önemli motivasyonları görünmez kılmaktadır.

Namus ve töre cinayeti olgusunun tanımlanmasında ataerkil normlar sıklıkla ele alınmakta ve bu cinayetlerin eril kararlar, ataerkil normlar ve adetler tarafından

şekillendirilen bir fenomen olduğundan bahsedilmektedir. Buna göre, kadının varlığına yönelik olan bu evrensel fenomen, cinsel şiddetin bir türüdür (Bayrak, 2010: 222). Aysan Sever, Türkiye'nin kırsal bölgelerindeki namus cinayeti olgusunu incelediği çalışmasında, namus cinayetini "*ergen veya ergen olmayan kadınların, çekirdek veya geniş ailelerinin üyeleri tarafından tasarlanarak öldürülmesi*" şeklinde tanımlamakta ve bu cinayetlerin, mağdurun cinsellikle ilgili uygunsuz davranışları olduğu şüphesi ve ithamıyla, aile meclisinin zaman ve biçim noktasında verdiği karar üzerine gerçekleştiğini belirtmektedir (Sever, 1999). Bu kategoride yapılan tanımlar arasında, Koğacıoğlu namus cinayetini "*kadının kendi aile üyeleri tarafından cinsel davranışının onaylanmaması sebebiyle öldürülmesi*" olarak tanımlarken (Koğacıoğlu, 2004); Yirmibeşoğlu da benzer şekilde namus cinayetini "*kız çocuklarının ve kadınların, ailenin veya bulunduğu toplumsal çevrenin egemen gelenek veya törelerinin belirlediği namus anlayışını ihlal ettiği, dolayısıyla aile şerefini lekelediği, aileye ve erkeğe utanç kaynağı olduğu gerekçesiyle, aile meclisi kararıyla veya erkeğin kişisel kararıyla öldürülmesi*" şeklinde tanımlamaktadır (Yirmibeşoğlu, 2006: 50).

Literatürde yer alan töre cinayeti tanımları incelendiğinde, cinayet sebebi olarak öne sürülen bahanelerin namus cinayetindekilerle benzer olduğunu ancak farklı ataerkil pratiklerin de rol oynadığını söyleyebiliriz. Örneğin bazı araştırmacılar, töre cinayetinin namus cinayetinden daha geniş bir kavram olduğunu savunmakta ve her töre cinayetinin namus cinayeti olmadığını, namus cinayeti kavramının altında "öldürmeye hakkı olma" vurgusunun yer aldığını, bu nedenle de töreden kaynaklanan cinayetlere "sözde namus cinayeti" denmesinin daha uygun olacağını savunmaktadır (Hatemi, 2003: 46-47). Öte yandan, töre cinayeti teriminin, ülkenin yalnızca aşiret yapısının halen devam etmekte olan bölgelerinde işlendiği imasını yaratmak için kullanıldığı da belirtilmektedir (Sirman, 2006: 45). Töre cinayeti ile namus cinayetinin aynı anlamda olmadığını savunan Parlar-Hatipoğlu ise, namus cinayeti olarak adlandırılan eylemlerin bireysel nitelikte olmasına karşın, töre cinayetlerinin özellikle de genç kız ve evli kadınların aile veya aşiretin ileri gelenlerinin onayı olmaksızın karşı cinsle ilişki kurması, evlenmesi, kaçması gibi olayların aile onuruna zarar vermesi gerekçesiyle aile meclisi kararıyla öldürülmesi nedeniyle daha kolektif bir nitelikte olduğunu öne sürmekte ve töre cinayetinde faili suç işlemeye yönelten asıl motivasyonların töre baskısı altında öç alma duygusu, yanlış dinsel inanç ve toplumsal değer yargısı olduğunu söylemektedir (Parlar ve Hatipoğlu, 2007: 682). Töre cinayeti ile namus cinayeti kavramlarının farklı olduğunu tartışan bir diğer araştırmacı da töre

cinayetlerinde tetiği toplumun, namus cinayetlerinde ise bireyin kendi iradesinin çektiğini belirtmektedir (Faraç, 2007). Bu kavramlara feminist bir bakış açısı kazandıran bir diğer araştırmacı Leyla Pervizat ise kan davası veya aile meclisi kararı ile işlenen cinayetler gibi töre cinayetlerinin feodal yapının bir şiddet göstergesi olduğunu ve toplumun yapısı değiştikçe töre cinayetlerinde de bir azalma görüleceğini, ancak namus cinayetlerinde böyle bir azalmanın söz konusu olmayacağını belirtmektedir. Buna gerekçe olarak ise, namus cinayetlerinin feodal düzenin bir sonucu olarak değil, aksine kadın-erkek arasındaki güç dengesinin ve ilişkilerinin bir tezahürü olarak ortaya çıkmasını sunmaktadır. Dolayısıyla, yapısalcı açıdan her şey değişse bile, kadın-erkek eşitsizliği ve erkeğin kadın üzerindeki iktidarının devam edeceğini, sadece şekillerin ve boyutların değişeceğini ifade etmektedir (Pervizat, 2005: 40).

Bu tanımların ortak noktası incelendiğinde, “gelenek, cinsel davranış sınırını aşma, ataerkil denetim, tasarlama, evlilik öncesi evlilik dışı ilişki, aile meclisi, şeref, utanç” gibi kavramların ön plana çıkması dikkat çekmektedir (Bayrak, 2010: 223). Bu kavramlar; birbirini besleyen, ataerkil bakış açısının yeniden üretiminde rol oynayan ve bu nedenle birlikte düşünülmesi gereken kavramlardır. Toplumsal ve geleneksel pratikler içinde namus ve şeref doğrudan erkeklerle ilişkilendirilmektedir. Erkekler bu kavramların taşıyıcısı rolünderken kadınlar ise genelde edilgen konumdadır. Namus, bireyin topluma ya da gruba uyum sağlaması ile ilgili bir durumdur. Eğer utanç verici olay özel alandan kamusal alana çıkarsa sonuç ölümcül olabilmektedir. Çünkü namus da utanç da bireyin içinde bulunduğu toplumun bir parçası olarak, onunla ilişkilendirilme sürecinde yapılmaktadır. Duyulan utanç karşısında, namussuz olanın cezalandırılması, içinde yaşanılan toplum tarafından onaylanmaktadır. Burada da birey kendi içinde değil, bir grup içinde var olmaktadır. Kısacası, namus ve şeref hayatla, namussuzluk/iffetsizlik ise ölümlü bağlantılıdır (Pervizat, 2005: 41-42).

Benzer şekilde, utancın varlığı namusun kaybına bağlıdır. Kadınlar şeref-utanç getiren grupta, erkekler ise getirilen utançtan zarar gören gruptadır. Kadınlar norm dışı davrandıklarında aileye utanç getirirler. Burada namus kavramı kadın bedeniyle, cinselliğiyle ve davranışlarıyla ilişkilidir. Kadın cinselliğinin disipline edilmesi ve kontrol altına alınmasında erkek egemen aile kurumu önemli bir rol oynar (Bayrak 2010: 210). Pınar Ecevitoğlu da kadının, doğurganlık özelliğinden dolayı aile namusunun taşıyıcısı olarak kabul edilmesinin kadınların erkekler tarafından korunmaya muhtaç bireyler olarak görülmesinin ardındaki temel sebeplerden biri olduğunu ve bu algının bir sonucu

olarak da aile namusunu lekeleyen herhangi bir davranışın sonucu olarak erkeklerin kadını öldürmeyi kendilerine hak gördüğünü söyler (2012: 279). Namus, erkeğin kontrolündedir ve kadınlar sadece namusun taşıyıcısı olabilirler. Kadınlar namus olarak kabul edilen davranış biçimlerine uygun yaşamalıdır. Bu anlamda kadınlar pasif bir rol üstlenirken, namusa sahip olan erkek, kadını bu rollere uygun yaşamaya zorlayan taraftadır ve aktif bir konumdadır. Sonuç olarak, namus hem kadınları hem de erkekleri belirli bir şekilde davranmaya zorlayan bir olgudur (Kardam, 2005: 19). Namus ve töre cinayeti kavramlarının kesişme noktasında kadının bedeninin ve cinselliğinin olduğunu görüyoruz. Toplum içindeki ataerkil ve hegemonik erkeklik pratikleri, maruz kalınan gelenekler gibi sebepler kadınları namusun taşıyıcısı haline getirmekte ve erkekliklerle temsil edilen namusa sahip olma olgusu cinayete sonuçlanabilmektedir.

Öte yandan Doğu kültürlerinde kadının cinselliği üzerinden kurgulanan namus ve töre cinayeti kavramlarının, Batılı ülkeler başta olmak üzere diğer birçok yerde “*tutku cinayeti (passion killing)*” olarak adlandırıldığını görüyoruz. Aynı ataerkil düşünce yapısına dayanan farklı yaklaşımlar, farklı kültürlerde erkeklere farklı denetim araçları vermektedir. Bazı yerlerde ataerkil denetim mekanizmaları kolektif bir yapıya dönüşüp birçok erkeği kapsarken, bazı yerlerde bu ataerkil yapı kadını denetleme hakkını sadece kadının yakın ilişki içinde olduğu erkeklere tanımaktadır. Örneğin; Doğu toplumlarında namus cinayetlerine ilişkin yapılan bir çalışmada, tutku cinayetlerinde bir kadınla bağı bulunan, erkekliğin kamusal imajını korumak amacıyla yoğun bir mücadele yürüten birçok erkeği kapsayan kolektif bir ilişkinin olmadığı belirtilmektedir. Öte yandan namusun korunması, gelenek ve kültürel normlarla şekillenen ve kolektif hale dönüşen bir eylem biçimiyken, tutku modelinde kadınla cinsel olarak ilişkili olmayan ya da olamayacak bütün erkekler (baba, erkek kardeş, oğul) dışarıda bırakılır ve konu tutkulu bir kıskançlık durumuna evrilir (Abu-Odeh, 2003: 254-255).

Diğer taraftan, bu iki şiddet türü arasında fark görmeyen ve asıl odak noktası olarak farklı biçimlerde karşımıza çıkan ataerkilliğe yönelmek gerektiğini söyleyen başka görüşler de vardır. Farklı ataerkil pratikler, farklı şiddet biçimleri üretebilir. Kadın-erkek eşitliğinin kabul gördüğü coğrafyalar olarak düşünülen Batı toplumlarında bile ataerkillik ve ataerkil ilişkilerden beslenen şiddet devam etmektedir. Namus cinayetlerinde sadece eş değil tüm toplum kolektif bir şekilde sahiplik duygusu içinde olsa da daha geniş bakış açısıyla durum değerlendirildiğinde, namus cinayetlerinin Batılıların düşündüğünün aksine liberal Batı toplumlarında son derece yaygın olan aile için şiddet,

tecavüz ve ihtiras suçları gibi diğer kadına yönelik şiddet şekillerinden farklı olmadığı söylenebilir (Bayrak, 2010: 226, Pope, 2006). Benzer şekilde Faraç da diğer ülkelerde Türkiye'deki töre anlayışı egemen olamayacağına göre, Türkiye'deki cinayetlerin tamamının töre veya namus cinayeti olarak tanımlamanın gerçekçi olmadığını ifade etmektedir. Namus cinayetlerinin değişik ad ve gerekçelerle (tutku, ihtiras, aşk, vb.) dünyanın birçok bölgesinde işlenmekte olduğunu, her yıl binlerce kadının kocalarının kıskançlığının veya onur savaşının bedelini canlarıyla ödemekte olduğunu belirtmektedir (Faraç, 2007: 110).

Yukarıda da belirtildiği gibi ister namus cinayeti ister tutku cinayeti olarak tanımlansın, bu cinayet ve şiddet vakaları kadın bedeninin ve cinselliğinin denetlenmesine dayanan aynı eril ve ataerkil inançtan beslenmektedir. Dolayısıyla, namus cinayeti, töre cinayeti veya tutku cinayeti olarak anılan olgunun sadece belirli bir kültüre ait olmadığını, asıl motivasyonların evrensel bazı değerlerden kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. Benzer şekilde, namus cinayetlerini ataerkil denetim aracı olarak değerlendiren Nicole Pope da namus cinayetlerinin en uç ataerkil denetim biçimi olduğunu ve namus adına işlenen cinayetlerin, ortaya çıktıkları kültüre özgü olduklarını söylemektedir (Pope, 2006: 111). Fakat bu cinayetlerin asıl kaynağı olan onur ve utanç kavramları her toplumda farklı şekillerde kendini göstermektedir. Dolayısıyla, namus suçları kadınlara yönelik diğer ayrımcılık şekillerinden farklı olarak ele alınmaz. Burada dikkate alınması gereken kilit nokta, bu suça neden olan asıl motivasyonlardır. Kıskançlık yüzünden sevgilisini öldüren Avrupalı bir erkeği de Pakistan'da kızını öldüren bir babayı da cinayet işlemeye iten motivasyonlar benzerdir: yaralanmış erkeklik onurları, tahakküm kurma istekleri, kadınların denetim altına alınabilecekleri ve hatta alınmaları gerektiğine olan inançları.

Nancy Baker ve diğerlerine göre ise; aile şerefi düzeni, Latin Amerika'da, Ortadoğu'da köylü-geleneksel toplumlarında, göçebe ve aşiretlerde, güneybatı Asya'da Hindistan sosyal sınıflarında ve Çin'in elit gruplarında görülmektedir. Fakat "şeref, namus" belli bir sosyal sınıf veya tabaka ile sınırlanmış değildir. Namus kavramının, geleneksel toplumdaki görünümü şu şekildedir: Kadının davranışlarının kontrolü, bununla bağlantılı olarak kontrol yitirildiğinde utanç duyulması, utancın gelmesiyle grubun işe müdahale etmesi ve şiddet uygulanması. Kadın üzerinde kurulan kontrol, kadının cinselliği, kadınlık görevlerini yerine getirmede gösterdiği performans tüm yaşamını kapsamaktadır. Kadınların, cinsel anlamda saf olması beklenmektedir. Bu, evli kadınlar

için başkasıyla ilişkiye girmeme ve evlenmemiş genç kadınlar için de evlilik öncesi deneyim yaşamama anlamına gelmektedir. Cinsel anlamda kadının saf olması haricinde, kadınların sınırları toplumsal normlar tarafından belirlenmiş alanda itaatkâr davranması da beklenmektedir. Kadınlar şeref (namus) normunu ihlal ettiklerinde, aile üyelerine utanç getirdikleri kabul edilmektedir. Utancın tazminiye ancak cezalandırıcı bir karşılıkla olabilmektedir. Geleneksel toplumda bu karşılık, şiddet şeklinde kendini göstermektedir (aktaran Bayrak, 2010: 212-213). Kısacası namus, utanç kodları geleneksel toplumlara özgü değildir. Gelenekselliğin kaybolduğu yerlerde, ailenin ya da topluluğun oynadığı rolü kadının kocası veya sevgilisi almaktadır. Yani bu kodlar, çok açık olmasa da daha gelişmiş toplumlarda da örtülü bir şekilde varlığını sürdürmektedir (Bayrak, 2010: 212).

Doğu kültürlerinde gelenek ve göreneklere dayandırılarak gerekçelendirilen namus cinayetlerinin batı toplumlarında aşk, kıskançlık, tutku gibi kavramlarla gerekçelendirilmesi gelenek söylemi çerçevesinde eleştirilen noktalardan biridir. Gelenek söylemine bağlı kalınarak bir noktada meşrulaştırılan namus cinayeti olgusu, küresel olarak bir kutuplaşma yaratmaktadır. Bu cinayetlerin sadece gelenek ve kültür ile açıklanması; bir noktada bahsi geçen toplumlara ve geleneklere karşı ayrımcılığın ve önyargıların ortaya çıkmasına, bir toplum içindeki güç ilişkilerinin ve eşitsizliklerin göz ardı edilmesine, namus cinayetinin gelenek ve törelerin bir sonucu olarak görülmesine ve diğer ataerkil pratiklerden ayrı tutulmasına neden olmaktadır (Koğacioğlu, 2004: 119; Koğacioğlu, 2007: 5; Güngör, 2012: 15). Doğu-Batı dikotomisi üzerinden yürütülen bu yargılama ve sınıflandırma pratiği, kadın cinayetlerinin ardındaki asıl nedenleri görünmez kılmaktadır. Medya, siyasi partiler, çeşitli aktivist çevreleri, devlet kurumları ve uluslararası yönetim organları namus cinayetlerinin en temelde gelenek, ahlak kuralları ve en geniş çerçevede “kültür” nedeniyle işlendiğini kabul etmektedir. Oysa namus cinayetleri, birçok siyasi ve sosyal dinamiğin kesişme noktasında yer almaktadır. Üçüncü dünya ülkelerinden feministler, birinci dünya ülkelerindeki feminist söylemlere bir eleştiri olarak, namus cinayetlerini sadece gelenek ve kültür çerçevesinde değerlendirmenin toplum içindeki güç ve eşitsizlik yapılarını göz ardı edilmesine neden olacağını söylemektedirler. Namus cinayetlerinin ve diğer sözde geleneksel uygulamaların “gelenek” ve “kültür” çerçevesinde ele alınmasının bu cinayetlerin asıl motivasyonunu görünmez kılacağından, bunun yerine namus cinayetleri vakalarına doğrudan veya dolaylı olarak dahil olan kurumların karmaşık ve

iç içe geçmiş yapılarının ve bu yapıların yaratacağı etkinin dikkate alınması gerekmektedir (Güngör, 2012; Ecevitoglu, 2012; Koğacioğlu, 2004).

Namus, töre veya tutku bahanesiyle işlenen cinayetlerin asıl motivasyonlarının anlaşılması ve bu cinayetlerin ardındaki bireysel ve kurumsal düzeydeki ataerkil pratikleri görünür kılınması açısından önem taşıyan bir diğer tespit ise bu cinayetlere karşı yasaların farklı bakış açısına sahip olmasıdır. Cinayetin namus kaynaklı olması ile töre kaynaklı olması arasında farklı yasal uygulamalar mevcuttur. Toplumun sosyal düzeyde ve devletin cezai düzeyde bu cinayetleri algılama biçimleri ve bu vakalara karşı verilen tepkiler farklılaşmaktadır. Örneğin, aldatma gerekçesiyle karısını öldüren ve “namusumu temizledim” diyen bir erkek iyi hal indirimi alırken, sistematik bir şekilde şiddete ve tecavüze uğrayan ve şiddet failini öldüren Nevin Yıldırım’a ceza indirimi yapılmamış, aksine müebbet hapis cezası verilmiştir. Öte yandan; kıskançlık, aldatma gibi kadının cinsel hayatının konu olduğu davalarda namus ve geleneklere aykırılık öne sürülerek faille indirim sağlanmasına rağmen, aynı kapsamda değerlendirilen töre cinayetlerinde veya kan davası cinayetlerinde kesinlikle ceza indirimi uygulanmamakta ve en ağır cezalar verilmektedir. Dicle Koğacioğlu’nun (2004) da çalışmasında ele aldığı gelenek etkisini bu tarz devlet uygulamalarında daha net bir şekilde görmekteyiz. Namus cinayeti ve töre cinayeti bağlamında gelenek etkisini biraz daha nötr hale getirecek bir takım yeni uygulamalar zaman içinde hayata geçirilmiştir. Örneğin; Türkiye’de yürütülen aktivizmin ve hak savunuculuğunun önemli bir kazanımı olarak Türk Ceza Kanunu’nda birtakım değişiklikler yapılmıştır. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni TCK’da kanun koyucu hem töre hem de kan gütme gerekçesiyle işlenen cinayetler 82/j-k fıkralarında nitelikli adam öldürme olarak düzenlemiştir (Umuñ, 2008: 91). Son uygulamalara baktığımızda, genel olarak ceza verilirken namus saikiyle işlenen cinayetlere indirim uygulanırken, töre cinayetleri en ağır şekilde cezalandırıldığını görmekteyiz (Yirmibeşoğlu, 2006: 50). Eski TCK Madde 462’ye göre ise erkek failin ilişki içinde olduğu kadının başka bir ilişkisi olduğunu keşfetmesi halinde bu durum provokasyon olarak değerlendirilebilmekte ve kişinin bu durum üzerine cinayet işlemesi halinde, alması gereken cezaya sekizde bir oranında indirim uygulanabilmekteydi. Türkiye’nin AB’ye uyum süreci kapsamında bu madde yasadan çıkarılmıştır. (Koğacioğlu, 2004: 122). Ancak namus cinayeti bağlamında, kadının cinsel eylemlerinin aileye leke getirdiği veya erkeklik onurunu zedelediği gerekçesiyle işlenen namus cinayetleri karşısında yasa uygulayıcıların tam anlamıyla tarafsız ve nötr davrandıkları söylenemez. Kadın cinayetlerinde namus öne sürülerek faile indirim

verilmesi, kanunların bu anlamda kötüye kullanılması ve yargının gelenek ve görenekler kisvesi altında namus cinayetlerinin yeniden işlenmesinin önünü açıyor olması önemli hususlardır. Namusun kadın bedeni üzerinden kurulması ve kadın cinselliğinin erkekler tarafından kontrol edilmek zorunda olması, özellikle kadının zina yaptığı bilindiği durumlarda cinayetlerin meşrulaştırılmasına yol açmaktadır (Kardam, 2005: 25). Toplum nezdinde önem taşıyan aile şerefine (ataerkil düzen içerisinde) lekelenmesi halinde bu şerefi ve onuru zedeleyen kişiyi öldüren failin ceza indirimi alması söz konusu olmakta ve bu sayede yargı eliyle töre/namus cinayeti işlenebilir hale gelmektedir (Koğacıoğlu, 2004: 122-123).Devletin namus cinayetine hoşgörüyü bakıyor olması kadın cinayetleri söz konusu olduğunda namusun kirlenmesi sıklıkla kullanılan bir bahane olmaya devam edecektir.

Kadın cinayetlerinin ardındaki motivasyonların tam anlamıyla anlaşılması ve bu sayede cinayetlerin önlenmesi için bu motivasyonları belirli bir sınıfa mal etmeden, bir geleneğe veya kültüre indirgemeden daha kapsayıcı bir şekilde ele almak gerekmektedir. Böylece cinayetlerin arkasındaki ataerkil ve erkek egemen pratikler daha görünür olacaktır.

1.2. EŞ/PARTNER CİNAYETİ (INTIMATE PARTNER HOMICIDE)

Kadın cinayetlerinin erkekler tarafından kadınlara uygulanan şiddetin en son noktası olduğundan yola çıkarsak, “Peki bu erkekler kimdir ve kadınlarla olan ilişkileri nedir?” soruları ön plana çıkıyor. Kadın cinayetlerinin ardındaki temel motivasyonları anlayabilmek ve bu alanı kavramsallaştırmak için yaşanan olaylarda fail ve mağdurun nasıl bir ilişki içinde olduğunun anlaşılması, failin cinayeti hangi niyetle işlediğini ortaya çıkarmak açısından önemli bir ipucu kaynağıdır. Bu ilişki bağlamı, bağlam baba-kız, abi-kardeş, karı-koca gibi çekirdek aile düzeyinde mikro bir ilişki ekosistemi olabileceği gibi makro düzeyde deneyimlenen toplumsal ilişkileri de kapsıyor olabilir. Dolayısıyla, “kadın cinayeti” kavramını tanımlarken fail ve maktul arasındaki ilişkiye de bakmak gerekir (Gazioğlu, 2013: 94).

Fail-mağdur arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan çalışmalarda, kadın cinayetlerinin 7/1'nin kadınların yakın ilişki içinde olduğu eş/partnerleri tarafından işlendiği ortaya çıkmaktadır (Campbellve diğerleri, 2000: 137). Kadın cinayetlerini failer açısından

değerlendirdiğimizde, eş/partner cinayetleri, kadın cinayetleri içerisinde en büyük kategoriye oluşturmaktadır (Corradi ve Stöckl, 2014: 601-602; Zahn, 2003; Dobash ve Dobash, 2012; Stöckl ve diğerleri, 2013). Yine Dünya Sağlık Örgütü tarafından yürütülen bir çalışma, kayıt altına alınan kadın cinayetlerinin küresel olarak %35'inin şimdiki veya eski eşleri/partnerleri tarafından işlendiğini ortaya koymaktadır (WHO, 2012: 1-2). Türkiye'de de oldukça benzer bir örüntü vardır. 2019 yılında açıklanan resmi rakamlara göre, kadın cinayetlerinin %63,5'i kadınların duygusal ilişki içinde olduğu erkekler tarafından işleniyor (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 20). Medya örgütü tarafından basına yansıyan kadın cinayeti haber metinlerinden derlenen ve resmi olmayan rakamlara göre ise 2018 yılında öldürülen kadınların %64'ünün faili eşleri veya partnerleridir (Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi, 2018). Kadınların duygusal ilişki içinde olduğu, sevdiği, belki de kendisini yanında en çok güvende hissetmek istediği kişiler tarafından öldürülmesi oldukça ilginç ve dikkate değer bir çelişki olarak karşımıza çıkıyor. Üstelik bu fail grubunun yüzdesinin diğer faille göre hiç de küçük olmaması bu olgunun "eş/partner cinayeti" adı altında ayrı başlık olarak kavramsallaşmasına neden olmuştur.

Bu noktada, "Bir ilişki içinde öldürülen sadece kadınlar mıdır? Kadınların öldürdüğü erkekler yok mudur?" sorusu bu kavrama yöneltilen bir eleştiri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yapılan çalışmalar ve edinilen toplumsal deneyimler bu oranın hem çok düşük olduğunu hem de kadınların erkekleri öldürdüğü cinayete erkeğin kadını öldürdüğü cinayet arasında önemli motivasyon farklılıkları olduğunu ortaya koymaktadır. Eş/partner cinayeti söz konusu olduğunda, her ne kadar kadınlar tarafından işlenen cinayetler olsa da evrensel olarak fail konumunda daha çok erkekler bulunuyor. Eş/partner tarafından işlenen cinayet vakalarının genelinde failerin büyük çoğunluğunun erkek, öldürülenlerin ise kadınlar olduğunu görüyoruz (Caman ve diğerleri, 2016: 26). Bir kadının kocasını, eski kocasını veya erkek arkadaşını öldürdüğü vakalar ise genellikle meşru müdafaa kapsamına girmektedir (aktaran Campbell ve diğerleri, 2000: 136; WHO, 2012: 2). Türkiye'de işlenen cinayet dosyalarını detaylı bir şekilde inceleyerek kadın cinayeti olanların ayrıca ele alındığı bir çalışmanın sonuçlarına göre de kadın cinayetlerinin %96,2'sinin faili erkektir, kadınların fail olduğu cinayetlerin oranı ise yalnızca %3,8'dir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 16). Kadınların eşlerini/partnerlerini neden öldürdüğü irdelendiğinde ve toplumsal deneyimler dikkate alındığında, yakın ilişki içinde oldukları erkek tarafından uzun zamandır fiziksel şiddet başta olmak üzere her türlü şiddete maruz kaldıklarını,

sistematik bir şekilde bastırıldıklarını ve özgürlüklerinin sınırlandırıldığını, insanlık onuruna aykırı davranışlara maruz kaldıklarını görüyoruz. En yakınlarından gelen sistematik saldırılara karşı hayatta kalmak çabası olarak son çarede kendi canını kurtarmak için cinayet işlediklerini söylemek yanlış olmaz. Türkiye’de en yakın dönemde uzun yıllar tecavüze uğrayan ve kendisine tecavüz eden kişiyi öldüren Nevin Yıldırım (Nevin Yıldırım Davası, 2019) ile kendisini fuhuş yapmaya zorlayan ve yıllarca ağır fiziksel şiddet uygulayan kocasını çıkan tartışmada vurarak öldürmek zorunda kalan Çilem Doğan (Çilem Doğan, 2016) davaları meşru müdafaa tartışmalarına örnek olmuştur. Çilem Doğan “Neden cinayet işlediniz?” sorusuna “Ben onu öldürmeseydim, o beni öldürecekti” derken yıllardır uğradığı cinsel, fiziksel ve ekonomik şiddetten sağ kalma mücadelesi verdiğini anlatıyordu. Kendisine verilen tutuksuz yargılama kararı ise Türkiye’de gördüğü şiddet sonucu eşini/partnerini öldüren kadınlar için emsal karar niteliğindedir. Erkek partnerin kadın üzerinde hegemonya kurmak ve kadını kırılgan ve güçsüz bir pozisyonda bırakmak için şiddet uyguladığı ve bu şiddeti zaman içinde artırdığı durumlarda, kadın erkek partnerinin şiddetine karşılık öz-savunma olarak şiddet uygulamaktadır. Bu tarz bir durumda, bu kadınların “kocalarını döven kadın” olarak anılmaması gerekir. Kadınların duygusal ilişki içinde oldukları erkeğe uyguladığı fiziksel şiddet, erkeğin toplumsal ve bireylerarası ilişkide elinde bulundurduğu imtiyazları ve hegemonyayı kaybetmemek için uyguladığı güç ve şiddete karşı kadının yanıt vermesi olarak okunmalıdır (Langhinrichsen-Rohling, McCullars ve Misra, 2012: 429-430).

Bu bilgiler ışığında, eş/partnerler tarafından işlenen cinayetlerde kadın ve erkek failerin farklı motivasyonlara sahip olduğu gözden kaçmamalıdır. Örneğin; Borochowitz tarafından yürütülen bir alan çalışmasında, erkek failer bir kadının nasıl davranmasına dair fikirlerini beyan etmişler ve itaat etmeyen eşlerini cezalandırmak için şiddet uyguladıklarını, eşlerinin başına buyruk hareketleri yüzünden kıskançlık yaşadıklarını söylemişlerdir (Borochowitz, 2008). Yine yapılan diğer çalışmalar da eşini/partnerini öldüren erkek failerin büyük bir kısmı ilişki içinde sorun yaşadıkları ve ilişki geçmişinde kadınları öldürmeden önce ağır ve tekrar eden şiddet uyguladıklarını ortaya koymuştur. Kadının öldürülmesiyle sonlanan bu ilişki çatışma, istismar, kontrol etmeye yönelik davranışlar, kıskançlık, sahiplenme gibi örüntülere sahiptir ve erkekler kadın-erkek arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğine olan inançları doğrultusunda kadınlara katı kurallar ve baskılar uygulamaktadır. Bu erkek failer çoğunlukla benmerkezcibir yapıya sahiptir ve kadınlara karşı kontrolcü, istismar eden ve şiddet içeren davranışlar

uygulamakta ve kendi güç kaybı yaşayacaklarını düşündükleri veya terkedileceklerini anladıklarında şiddetin dozunu artırmaktadırlar (Adams, 2007; Dobashve Dobash, 2011: 130).

Burada vurgulanan “erkeğin gücünü ve kontrolünü kaybettiği durumlarda şiddetin dozunu artırması” durumu, bu olayların ne zaman ve hangi koşullar altında yaşandığını da dikkate almayı gerektirir. Eş/partner cinayetlerinin büyük bir kısmı, kadınların ayrılmak veya boşanmak istemeleri ile yaşanmaktadır. Türkiye’deki resmi istatistiklere göre de kadın cinayeti faillerinin %63,7’si evli ve %14,2’si ise boşanmış erkeklerdir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 17). Boşanma/ayrılma sürecinde veya sonrasında erkekler, kadın üzerindeki tahakkümlerinin azaldığını ve kontrolü kaybetmeye başladıkları anda şiddetin dozunu artırmakta ve bunu tahakkümü yeniden kurabilmek için bir güç aracı olarak kullanmaktadır.

Kadın cinayeti faileri açısından eş/partnerlerin bu kadar yüksek bir orana sahip olması ve kocaman bir grup olarak karşımıza çıkması nedeniyle “eş/partner cinayeti” kavramı literatürde kullanılan bir kavram olmuştur. Kadınların çoğunlukla duygusal ilişki içinde oldukları erkekler tarafından öldürülmesi, ilişki geçmişin tekrar eden şiddetin olması ve cinayetlerin genellikle kadınların boşanmak veya ayrılmak istemeleriyle yaşanması eş/partner cinayeti olgusunda mutlaka dikkate alınması gereken ortak noktalar. Ancak yine de kadın cinayetlerinin sadece bundan ibaret olmaması ve tek bir gruba atfedilmemesi gerektiğinden bu kavram da bütün cinayetleri betimleyen bir kavram olarak görülmemelidir. Bu sınıflandırma, kadın cinayeti olgusunun kavramsallaştırılmasında sorunu tek başına tanımlama kapasitesine sahip değildir. Ancak sorunun dinamiklerinin ortaya çıkarılmasında ve fail-mağdur arasındaki ilişki açısından önemli bir kategoridir. Bu nedenle kadın cinayeti vakaları değerlendirilirken bu tanımlamanın da mutlaka dikkate alınması gerekir.

1.3. KADIN CİNAYETİ (FEMİCİDE)

Kadınların öldürüldüğü cinayetler kavramsallaştırılırken, yukarıda bahsi geçen kavramlar çerçevesinde belirli bir kültüre, norma, bir grup insana veya coğrafyaya atıfta bulunarak tanımlanmaktadır. Oysa bu cinayetler ülke, kültür, zaman fark etmeksizin dünyanın her yerinde işlenen ve benzer örüntü ve motivasyonlara sahip olan cinayetlerdir. Her ne kadar bu cinayetler *töre ve namus cinayeti*, *eş/partner cinayeti*

şeklinde tanımlansa ve bağlam içerisinde cinayetin nasıl ve kim tarafından işlendiği, fail-mağdur ilişkisi gibi parametreler değişiklik gösterse de dünyanın her yerinde kadın cinayetleri benzer motivasyonlarla işlenmeye devam etmektedir. Dolayısıyla bu olguyu belirli sınırlara, coğrafyalara veya ilişkilere hapsetmek veya bunlar üzerinden tanımlamak bu cinayetlerin ardındaki asıl sebepleri görünmez kılmaktadır. Tam da bu sebepten dolayı, kadın cinayetlerinin politik olduğunu ve ardındaki ataerkil, hegemonik sosyal yapıları ortaya koyan daha kapsayıcı kavramlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, sebebi ne olursa olsun, önceden planlansın veya o an gelişsin, kadınların sadece kadın oldukları için öldürüldüğü cinayetlerin hepsi “*kadın cinayeti (femicide)*” olarak adlandırılabilir (Güngör, 2012: 29). Bu kavramın ardındaki politik yapıyı ve temsil ettiklerini daha iyi anlayabilmek adına kavramın tarihsel gelişimini sunmanın faydalı olacağını düşünüyorum.

Türkçe diline *kadın cinayetleri* olarak kazandırılan ve İngilizce aslı “*femicide*” (t.y.) olan bu kavram Oxford Dictionary of English içerisinde “bir kadın veya kızın, özellikle bir erkek tarafından cinsiyeti nedeniyle öldürülmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Sözcüğün kökeni 19. yüzyıl başlarına dayanmakta ve Latince kadın anlamına gelen “*femina*” sözcüğü ile cinayet anlamına gelen “*homicide*” sözcüğünün birleşmesinden oluşmakta ve genel olarak kadınların öldürüldüğü cinayetleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Diana E. H. Russel da bu kavramın ilk defa John Corry (1801) tarafından çok erken bir tarihte “bir kadının öldürülmesi” anlamında kullanıldığını ve 1848 yılında ise hukuken tanımlandığını aktarır (aktaran Gazioğlu, 2013: 92). Bu sayede, adli literatürde genel cinayetleri tanımlamak için kullanılan *homicide* kavramı özelleştirilerek sadece kadın cinayetlerini tanımlayacak şekilde *kadın cinayeti/femicide* olarak kullanılmaya başlanmıştır (Gazioğlu, 2013: 92).

Cinsiyetçi terörizmin en uç formlarından biri olan bu cinayetlerin politik dinamiklerinin de içerildiği bir kavrama ihtiyaç vardır. Kadınların öldürüldüğü vakaları tanımlamak için kullanılan ve daha önce açıklamaları yapılan kavramlardan ziyade, “*kadın cinayeti/femicide*” kavramı çok daha kapsayıcı ve şemsiye kavram niteliğindedir. Radford, kadın cinayetleri üzerine yayınlanan ilk antolojisinde bu kavramı “kadınların ataerkil toplum düzeni içerisinde kadından nefret etme, kadını aşağılama, kadına sahip olma gibi motivasyonlarla erkekler tarafından öldürülmesi” olarak tanımlamaktadır (Radford, 1992a: 3). Benzer şekilde Caputi ve Russel da kadın cinayetlerinin “kadınlardan nefret etme, küçümseme, tikslenme ya da kadına sahip olma duygusu” gibi

nedenlerle erkekler tarafından işlenen cinayetler olduğunu ve namus cinayetleri, tutku cinayetleri, homofobik cinayetler, kadınların öldürüldüğü ırkçı cinayetler, ensest ilişki içinde veya tecavüz sonucu kadınların öldürüldüğü cinayetler gibi birçok cinayet kategorisinin *kadın cinayetleri/femicide* kavramı altında düşünülebileceğini söyler (Caputi ve Russel, 1990: 34-35). 26 Kasım 2012 tarihinde Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına yönelik Uluslararası Gün kapsamında, Birleşmiş Milletler tarafından Kadın Cinayetlerine İlişkin Viyana Deklarasyonu (Vienna Declaration on Femicide) yayınlanmıştır. Bu Deklarasyonda *kadın cinayetleri* kavramına ilişkin oldukça kapsamlı bir tanım sunulmaktadır: “Kadın cinayetleri; kadınların veya kızların toplumsal cinsiyeti yüzünden öldürülmesidir. Bu cinayetler kadınların (1) eş/partnerleri tarafından öldürülmesi, (2) işkence ve mizojinist faaliyetler sonucu öldürülmesi, (3) kadınların ve kızların namus gerekçesiyle öldürülmesi, (4) silahlı çatışma dönemlerinde kadınların ve kızların hedef alınarak kasti biçimde öldürülmesi, (5) kadınların çeyiz cinayeti adı altında öldürülmesi, (6) kadınların ve kızların cinsel yönelimleri ve toplumsal cinsiyetleri yüzünden öldürülmesi, (7) yeni doğan kız bebeklerin cinsiyetleri yüzünden öldürülmesi veya kız olduğu anlaşılan fetüsün kürtajla alınmasından kaynaklanan cinayetler, (8) yerli ve aborijin kadınların ve kızların kökenleri yüzünden öldürülmesi, (9) kadın sünneti sonucu gelişen kadın cinayeti, (10) cadılık suçlamasıyla işlenen cinayetler ve (11) çetelerin, organize suç örgütlerinin, uyuşturucu kaçakçılarının ve silah kullanan kişilerin işlediği kadın cinayetleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Kadın Cinayetlerine İlişkin Viyana Deklarasyonu, 2012).

İlk başlarda sadece biyolojik cinsiyet üzerinden tartışılan bu kavram 1900’lerin sonlarına doğru feminist araştırmacılar ve aktivistlerin çabalarıyla daha kapsayıcı hale gelmiştir ve toplumsal cinsiyeti imleyecek şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Gazioğlu, 2013: 92). Bu kavramın küresel olarak tartışılmaya başlanması ise 1972 yılından itibaren “ismi konmamış bir şeye karşı savaşılmaz” fikriyle beraber mümkün olmuştur. Kadınların mizojini üzerinden öldürülmesi tartışmaları ile başlayan ve ataerkil düzen içinde kadının ikinci cins olması nedeniyle ona karşı duyulan nefret ve dışlama pratiği olarak gelişen bir olguyu temsil eden bu kavram; 1976 yılında Bruksel’de gerçekleştirilen 1. Uluslararası Kadına Yönelik Mahkeme’de Diana Russel tarafından gündeme taşınmış ve bu sayede politik bir zemin de kazanmıştır (Corradi ve diğerleri, 2016: 2; Widyono, 2008: 7). Bu çabaların arkasında *kadın cinayeti/femicide* kavramının genel cinayetler için kullanılan *homicide* kavramından farklı olarak ele alınması gerektiği vurgusu yatmaktadır.

Kadın cinayeti/femicide kavramı hakkında ilk bilimsel makale ise 1992 yılında Karen Stout tarafından yazılmıştır. Kadınların erkekler tarafından öldürülmesine neden olan ekolojik bağlam içindeki faktörler mikro, mezo, ekzo ve makro düzeylerde kadına yönelik şiddet faktörlerinden yola çıkılarak tartışılmış ve *kadın cinayeti/femicide* kavramı çok disiplinli bir olgu olarak *homicide* kavramından ayrı tutulmuştur (Stout, 1992). Benzer şekilde Lori Heise (1998) detoplumsal cinsiyet temelli şiddetin nedenlerini açıklamak için ekolojik bir çerçeve geliştirmiştir. Bu çerçeve; kadınlara yönelik her türlü fiziksel ve cinsel istismar türüne ilişkin bulguları, toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin teorinin oluşturulmasında daha bütüncül bir yaklaşım ortaya koymak için entegre etmektedir. Bu teoride kadına yönelik şiddete ilişkin faktörler farklı sosyal ekoloji seviyelerinde deneyimlenmektedir. Bunlar; (1) kişisel geçmiş, (2) mikro sistem, (3) ekzo-sistem ve (4) makro-sistemdir. Kişisel geçmiş seviyesinde, çocukluk çağında şiddete tanık olmak, çocuk olarak şiddete maruz kalmak, baba figürünün olmaması veya baba tarafından reddedilmek yer almaktadır. Mikro sistem ise aile içinde erkek egemenliği, aile gelirinin erkekler tarafından kontrol edilmesi, alkol kullanımı ve fiziksel/sözlü şiddet ile ilgilidir. Ekzo-sistem seviyesi ise düşük sosyo-ekonomik durum, işsizlik, kadının izole edilmesi ve ihmalkar akran ilişkileri ile ilişkilendirilmektedir. Bu ekolojik çevrenin makro-sistem seviyesinde ise kadınların erkekler tarafından sahiplenilmesi ve kadınların üzerinde hak talep edilmesi, saldırganlık ve tahakkümün erkeklik ile ilişkisi, katı toplumsal cinsiyet rolleri, kişiler arası şiddetin kabul görmesi ve fiziksel şiddetin kabul görmesi yer almaktadır (Heise, 1998: 265-266). Bütün bunlar kadına yönelik şiddet açısından risk faktörleridir. Örneğin, çalışmada da belirtildiği üzere, aile içinde erkek egemenliğinin fazla olduğu toplumlarda kadına yönelik şiddet vakaları çok daha fazla görülmektedir ve ataerkil aile yapısı ve şiddet, makro-seviye ilişkiler ile körüklenmektedir. (Heisse, 1998: 270). Bu bilgiler ışığında, şiddetin ortaya çıkmasının tek bir sebebe bağlı olmadığı söylenebilir. Kadına yönelik şiddet ve en uç noktasında kadın cinayetleri, ekolojik açıdan birçok sosyo-kültürel faktörden beslenmektedir.

Shalhoub-Kevorkian'ın *kadın cinayeti/femicide* kavramına ilişkin tanımı da kapsamın genişletilmesine vurgu yapmakta ve yukarıda sunulan bilgileri desteklemektedir. Bu tanıma göre "kadın cinayeti, ölüm olayının yaşandığı veya kişinin içinde yaşamasının mümkün olmadığı bir durumun yaratılarak olayın ölümle sonuçlanması sürecidir. Burada kadınların haklarını, becerilerini, potansiyellerini ve güvenle yaşama güçlerini

yıkan birçok hegemonik eril ve sosyal yöntem kullanılmaktadır. Kadın cinayeti; kadınları değersizleştiren ve ikincilleştiren bir çeşit istismar, tehdit, istila ve saldırıdır. Bu süreç sürekli bir korkuya, bastırılmışlığa, izole edilmeye, dışlanmaya neden olur ve kadınların kendi özel hayatını kontrol edebilme becerilerine zarar verir” (2002: 600).

Bu tanımlarla beraber *kadın cinayeti/femicide* kavramı sadece toplumsal cinsiyetle ilişkili olmaktan çıkmaktave politik bir anlam da kazanmaktadır. Literatürde kadınların gördükleri sistematik şiddetin ardından öldürülmesinin soykırım olarak anılması gerektiğini savunan bazı araştırmacı ve aktivistler de vardır (Atencio, 2015; Hernandez, 2015). Örneğin; Russel ve diğerleri de kadın cinayetlerinin soykırım olarak anılmasına ilişkin argümanları gündeme getirmişlerdir (Laurent, Platzer ve Idomir, 2013). Ancak soykırım söylemi; bir grup insanın ırk, etnik köken veya dinlerinden ötürü sistematik olarak yok edilmesi veya holokost benzeri kitlesel olarak öldürülmesi anlamına geldiği ve kadın cinayetlerinin doğrudan soykırım olmadığını hatırlatan argümanlar ile eleştirilmektedir (Corradive diğerleri, 2016: 11).

Bütün bu bilgiler ışığında; kadın cinayetlerinin sebepleri ve motivasyonları araştırılırken bu ekolojik çerçevede olduğu gibi çok kapsamlı bir inceleme yapılması gerekmektedir. Şiddetin ve cinayetlerin namus, kıskançlık gibi yüzeysel bahaneler yüzünden değil toplumun her kesimine işlemiş ve içselleştirilmiş olan ataerkil pratiklerden doğduğunu ortaya koymak önemlidir. Dolayısıyla, kadınların öldürüldüğü cinayetleri kavramsallaştırırken “*kadın cinayetleri/femicide*” gibi bu ekolojik seviyelere atıfta bulunan kapsamlı kavramların kullanılması sorunun kökenin doğru tespit edilmesi ve kadın cinayetlerinin politik cinayetler olduğunun altının çizilmesi açısından elzemdir.

1.4. FEMİNİSİD (FEMİNİCİDE)

Uluslararası literatürde son dönemde tartışılmaya başlanan kavramlardan birisi de “*feminisid/femicide*” kavramıdır. Bu kavram “*kadın cinayeti/femicide*” kavramı ile temelde aynı anlamı taşımaktadır ancak mevcut içeriğe kadın cinayetlerinin önlenmesi ve faillerin cezalandırılmasında devletin yükümlülükleri ile ilgili daha politik bir anlam yüklemektedir. Bu kavramın Türkçe’de tam olarak kelime karşılığı olmadığı için bu çalışmada “*feminisid*” olarak kullanacağım ve ne ifade ettiğini uluslararası bağlamda açıklayacağım.

Feminisid ve *kadın cinayeti/femicide* kavramı birçok ülkede birbiri yerine kullanılmakta ve kadınların cinsiyetinden ötürü öldürüldüğü cinayetleri imlemektedir. Ancak *feminisid* kavramı Latin Amerika'lı araştırmacı Marcela Lagarde tarafından kullanılmış ve "kadınların kadın olmalarından ötürü öldürülmesinden ve devletin bu cinayetlerin araştırılması ve failerin cezalandırılmasıyla ilgili uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmedeki başarısızlığı ve ihmalden doğan cinayetler" olarak tanımlanmaktadır (Lagarde, 2010: 11-28). Lagarde, *feminisid* vakalarını bir devlet suçu olarak görmekte ve hukukun üstünlüğü açısından yaşanan bu açığın failerin cezasız kalmasına neden olduğunu öne sürmektedir (Lagarde, 2010: 11-28). Julia Monarrez de benzer şekilde *feminisid* olgusunun; duygusal şiddet, fiziksel istismar, dayak, sözlü tacize, işkence, tecavüz, cinsel saldırı, çocuk istismarı, kadın sünneti, ev içi şiddet ve devlet tarafından ihmal edilen ve kadınların öldürülmesiyle sonuçlanan her türlü politikayı kapsadığını vurgulamaktadır (Aktaran Volk, 2015: 22-23). *Feminisid* sadece kadınların cinsiyetinden dolayı öldürülmesi değildir. Aynı zamanda devletin doğrudan veya dolaylı olarak özel veya kamusal alanda işlenen bu cinayetler karşısında görevlerini yerine getirmede başarısız olmasından dolayı bu cinayetlerin sistematik ve yaygın bir şekilde işlenmeye devam etmesini ve failerin cezasız kalmasını da imlemektedir. *Feminisid*; sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel eşitsizliklerin içinde yer eden sistematik bir şiddet biçimidir ve sadece ataerkil kontrol aracı olarak kullanılmakla kalmaz, aynı zamanda ırkçı, ekonomik, sömürgeci, cinsel ve hatta ideolojik hiyerarşilerin sürdürülmesi için kullanılan bir araçtır (Sanchez, 2014: 266-267).

Bu kavram ilk önce Meksika'nın Chihuahua eyaletinde bulunan ve ülkenin en büyük 4. Şehri olan Ciudad Juarez şehrinde tanınmıştır. Sonrasında yaygın olarak Meksika, Guatemala, Kosta Rika ve Arjantin gibi Latin Amerika ülkelerindeki kadın cinayeti vakalarını tanımlamak için yaygınlaşmıştır. Bu kavramın Latin Amerika ülkelerinde ortaya çıkmasının elbette gözden kaçırılmaması gereken önemli sebepleri vardır. AB Parlamentosu'nun Meksika ve Guatemala'da meydana gelen *feminisid* vakalarına ilişkin yayınladığı bir rapor göre (2006), Ciudad Juarez şehri artan suç oranları, organize suç örgütlerinin aktiviteleri, uyuşturucu kaçakçılığı, çeteleşme ve ateşli silahların sıkça kullanılması ile dikkatleri çeken bir şehirdir. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın 1992 yılında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nı imzalamasıyla beraber, sınır şehirlerde neo-liberal etkiler yoğunlaşmaya başlamış ve 2000'li yıllara gelindiğinde Ciudad Juarez şehri Meksika'nın diğer bölgelerinden yoğun göç almıştır. İşsizlik ve ekonomik yoksunluklar nedeniyle kadınlar kamusal alanda ucuz

ve harcanabilir işgücü olarak görülmekte ve öte yandan da çalışan kadınlar “gözden çıkarılması mümkün vatandaşlık hakkı dahi tanınmayan” kişiler olarak damgalanmaktadır.

Öte yandan, yine yukarıda bahsi geçen rapora göre, Orta Amerika’da şiddet, maço kültür içinde oldukça derine köklenen bir olgudur ve yaşanan yoksulluk ile beraber ev içi şiddet vakalarında artış görülmektedir. Daha da kötü olanı, şiddetin bu tarz bir maço kültür içinde olumlu kabul edilmesi: eril kimliğin sertlik, güç ve saldırganlığa attettiği en temel bileşen olarak şiddet (EU Parliament, 2006: 3).

Eril ve maço kültürün bu özellikleri kadının toplum içinde maruz kaldığı değersizleşme ve ikincilleşmeye birleştiğinde ortaya birçok kadın cinayetinde rastlamadığımız çok daha üst boyutta vahşi cinayetler çıkmaktadır. Örneğin, yerel gazete *Prensa Libre*’de yer alan bir haberde 12 Haziran 2004 tarihinde 17 yaşındaki Andrea Fabiola Contreras Bacaro’nun cesedinin çöplükte bulunmasıyla ilgili bir haber yer aldı:

“Elleri bağlı bir şekilde plastik çöp poşetinin içinde bulduk, çöplük arazisi olarak kullanılan bu bölgeye atmışlar. Boğazı kesilmiş, yaraları var, göğsünde ve yüzünde kesikler var ve yakın mesafeden başından vurulmuş. Tecavüze uğramış. Plastik terlikleri, beyaz bluzu ve iç çamaşırları cesedin yanında bulundu.”

Vahşice işlenen bir diğer cinayet vakası da 19 yaşındaki hukuk fakültesi öğrencisi Claudina Isabel Velazquez’e ait. Velazquez’in cesedi 13 Ağustos 2005 tarihinde bulunmuştur. Tecavüze uğramış ve ardından silahla başından vurularak öldürülmüştür. Diğer yüzlerce kadın cinayeti vakasında olduğu gibi, bu vakaya ilişkin birincil soruşturma tatmin edici değildir. Adli tıp doktorları Claudina’nın bedeninde temel testleri uygulasa da önemli deliller göz ardı edilmiş ve olayın peşine düşülmemiştir. Kıyafetlerine herhangi bir adli tıp testi yapılmamış, aksine bu kıyafetler çok önemli kanıtların yok olmasına neden olacak şekilde ailesine teslim edilmiştir. Olası tanıklar ve önemli ip uçları da sonrasında dikkate alınmamıştır (EU Parliament, 2006: 4).

Bütün bu detaylardan da anlaşılacağı üzere, Ciudad Juarez şehrinde özellikle kadınları ve kız çocuklarını etkileyen şiddet ve cinayet olayları sıklıkla görülmekte (Volk, 2015: 20) ve bu cinayetleri diğer kadın cinayetlerinden ayıran bazı özellikler ön plana

çıkılmaktadır. Bu cinayetlerin vahşice işlenmiş olması, cinayete ilişkin etkin kovuşturma yapılmasında devlet organlarının başarısız olması ve faillerin cezasız kalması *feminisid* olarak tanımlanan olayların en önemli özelliğidir.

Feminisid ile ilişkilendirilebilecek diğer ayırıcı özellikler ise özellikle yerel düzeyde bu olayların reddedilmesi, ihmal edilmesi, gerekli soruşturmanın yapılmaması, cinayet faillerinin yakalanması ve mahkeme önüne çıkarılması konusunda isteksiz olunması, öldürülen kadınların ailelerine ve yakınlarına karşı ayrımcılık ve saygısızlık yapılması ve hatta katledilen kadınların olaydan mesul tutulması ve mağdur suçlayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi olarak sıralanabilir (EU Parliament, 2006).

Meksika'da 1993-2013 yılları arasında en az 1500 *feminisid* vakası meydana gelmiş ve bunların büyük bir çoğunluğu aydınlatılamamıştır (Volk, 2015:26). Bu bağlamda, 2001 yılında STK'lar bu kadın cinayetleriyle ilgili endişelerini dile getirmeye başlamışlardır. Kadın haklarının savunulması ve hem özel hem de kamusal alanda kadına yönelik her türlü şiddetle mücadele edilmesi için 1995 yılında Brezilya'da "Belem do Para Sözleşmesi" (Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair Amerikan Devletleri Sözleşmesi) imzalandı. Bu Sözleşmeyi takiben yaşanan gelişmeler neticesinde 2008 yılında Feminiside Dair Deklarasyon (Declaration on Femicide) yayınlanmış ve *feminisid* kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın en ağır biçimi olarak tanımlanmıştır. 11 ülke *feminisid* olgusunu bu metinde sunulan tanım uyarınca tanıdığını açıklamış, 5 ülke ise *feminisid* kavramının kadın cinayetlerinde ağırlaştırıcı bir faktör olduğunu kabul etmiştir (Organization of American States, Declaration on Femicide, 2008).

Öte yandan, feministlerin *feminisid* kavramına yükledikleri anlam ve bu kavramın sıkça gündeme taşınması son dönemlerde birtakım eleştirilerin de odağı olmuştur. Bu eleştiriler pozitivist bir yaklaşımla sunulan istatistiksel verilere dayanmaktadır. Öyle ki, bu veriler uyarınca Juarez şehrinde öldürülen erkeklerin sayısının kadınlardan çok daha fazla olduğu ancak erkeklerin de öldürüldüğü bu cinayetlerin kadın cinayetleri kadar gündeme taşınmadığı hatta değersizleştirildiği vurgulanmaktadır. Şehrin genelinde yaşanan şiddet olaylarının "asıl sebebinin" bilerek veya istemeden bu cinayetleri *feminisid* olarak tanımlayan kişiler tarafından göz ardı edildiği ve şehirde işlenen cinayetlerin büyük çoğunluğunda maktul olan erkeklerin bu kavramsal tartışma içinde unutulmaya terk edildiği belirtilmektedir. 2009 yılında Juarez'e taşınan Amerikalı

gazeteci Robert Andrew Powell da “Feminizm savunucuları, Juarez’de genel olarak yaşanan bu şiddet olaylarını kendi gündemlerini desteklemek için kullandıkları bir tartışmaya dönüştürdüler. Ben buna “feminist ticareti” diyorum. Diğer ticaret örneklerinde olduğu gibi, burada da kar elde eden insanlar var. Bu geleneksel söylemle kendi kliniklerine fon sağladılar, akademik pozisyon elde ettiler, kitapları satmaya başladı ve konferanslarda ücret karşılığı konuşma yapmaya başladılar” diyerek eleştirilerini dile getirmiştir (Volk, 2015: 21-29). İstatistiksel analiz sonucu ortaya çıkan korelasyonda erkeklere yönelik şiddetin artmasına neden olan etkenlerin kadınlara yönelik şiddetin artmasına da neden olacağı tartışılmakta ve Powell’ın “Juarez’de kadınlar öldürülüyor çünkü erkekler de aynı sebepten öldürülüyor” argümanına temel oluşturmaktadır (Frey, 2008: 185). Ancak yukarıda da sunulan olay örneklerinde kadına yönelik duyulan nefretin, mizojininin kadın cinayetlerini daha da vahşice işlenmesine neden olan bir etki yarattığını gözden kaçırmamak gerekir. Dünya çapında kadına yönelik şiddetin ısrarla devam etmesi; Juarez’de kadın cinayetlerinin bu bölgeye özgü ekonomik, sosyal ve siyasi geçmişle şekillendiği ve kadınların öldürülmesinin erkeklerin öldürülmesiyle aynı şey olmadığı gerçeğinin altını çiziyor. Kadın ve erkek cinayetleri arasında sayısal bir korelasyon ortaya konsa bile, “kadınlar öldürülüyor çünkü zaten devam eden şiddet aynı şekilde erkekleri de öldürüyor” demek, kadın cinayetlerini açıklamada yeterli kalmıyor çünkü zaten kadınlar, kadın oldukları için öldürülüyor (Ahmetbeyzade, 2008: 188).

Özellikle Meksika, Guatemala, Kosta Rika ve Arjantin gibi Latin Amerika ülkelerinde gündeme gelen *feminisid* kavramının Türkiye’deki bağlamla ne kadar ilişkilendirilebileceği daha detaylı bir tartışmanın konusu olabilir. Türkiye’de basına sıkça yansıyan “koruma kararı varken öldürülen kadınların haberleri”, devletin kadın cinayetlerinin önlenmesinde etkili koruma ve kovuşturma yürütme görevleri açısından *feminisid* kapsamında tartışılabilir. Ancak Latin Amerika ülkelerinin sosyo-ekonomik gelişimi, terörizm ve organize suç oranları, kadına yönelik şiddete atfedilen siyasi istikrar gibi hususlar dikkate alındığında ve Türkiye ile karşılaştırıldığında, Türkiye’deki kadın hareketinin etkili mücadelesi sayesinde kazanılan haklar ve sağlanan gelişmeler daha iyi bir durumda olduğumuzu göstermektedir. Her ne kadar uygulamaya yönelik eleştiriler gündeme gelse de 6284 sayılı Kanun’un sağladığı gelişmelerin göz ardı edilmemesi gerekir.

Bu sebepten dolayı, *feminisid* kavramının Türkiye'deki kadın cinayeti vakalarına genellenemeyeceğini düşünmekteyim. Ancak bu kavramın, Münevver Karabulut veya Özgecan Aslan cinayetlerinde olduğu gibi benzer örüntüler içeren veya koruma kararı varken yaşanan kadın cinayeti vakalarında, devletin üzerine düşen etkin koruma ve kovuşturma görevlerini ve 6284 kapsamındaki uygulamalarını eksiksiz yerine getirmesini sağlamak için gündeme getirilmesi gereken önemli bir kavram olduğunu savunuyorum.

2. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada; bireysel silahlanmanın kadın cinayetleri üzerindeki rolü çerçevesinde silahlanma sürecine dahil olan devlet kurumları ile bireysel silahlanma ve kadına yönelik şiddete karşı mücadele yürüten devlet kurumlarının, STK'ların ve mücadele platformlarının işleyişini ve var olan sistemin dinamiklerini anlamak, bu kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği noktalarını ortaya koyabilmek için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Sürece dahil olan ve konuyla ilgili olduğu düşünülen paydaşların bakış açılarını ve bu konudaki öznel deneyimlerini ortaya çıkarabilmek için yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak veri üretilmesi planlanmıştır.

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı ve araştırmacının araştırma evrenini bütüncül bir bakış açısıyla farklı yönlerden incelediği ve olguları tüm yönleriyle anlama ve tanımlama çabasına dayanan bir araştırma yöntemidir (Kıncal, 2013: 54). Nitel araştırma, araştırma yapılan konuyla ilgili analitik bir perspektif kazanılmasını ve olayların çok daha kapsamlı ve bütüncül bir gözle görülmesini sağlar. Araştırmaya konu olan kültürün hem doğrudan farkedilen açık yönlerini hem de üstü kapalı kalan yönlerini keşfetmeye yardımcı olur. Yaşanan tecrübeleri, kişilerin belirli bir sosyal ortamda nasıl davrandığını, kültürel olguları, örgütsel işlevselliği anlamak için nitel bir çalışma yürütülebilir (Neuman, 2011: 421). Nitel araştırma yapılırken, konuyla ilgili olan görüşmeciler belirlenir ve tez konusu ile ilgili bu kişilerin görüşlerine başvurulur. Ödünç alınan bu fikirler ve paylaşılan deneyimler, kişilerin kimlik bilgileri anonim tutularak araştırma konusu ile bütünlük sağlayacak şekilde tezin bağlamına yerleştirilir. Nitel araştırma yapan araştırmacılar tümevarım yaklaşımını benimsemiş olurlar (Neuman, 2014: 233).

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, bireysel silah ve kadın cinayetleri ile ilişkili olan paydaşlar ile yapılacak derinlemesine görüşmeler aracılığıyla ateşli silahların kadın cinayeti üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu ortaya koymayı ve ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesi için yapılan çalışmalara bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan kadın cinayetleri, daha çok kadınların duygusal ilişki içinde olduğu en yakınlarındaki erkekler tarafından işlenmekte ve cinayet aleti olarak ateşli silahlar sıklıkla tercih edilmektedir. Silah, kullanım açısından herhangi bir beceri gerektirmemektedir. Üstelik; boğma ve bıçaklama gibi yöntemlerin kullanıldığı cinayetlerde failin maktul ile yakın temasta olması ve psikolojik bir bariyeri aşması gerekmektedir. Ancak söz konusu silah olduğunda, bu aşama çok daha kolay geçilebilmekte ve sonuca daha hızlı ve kesin ulaşılabilmektedir. Av tüfekleri hariç, diğer tabancaların boyut olarak küçük olması da bu aletlerin kolayca saklanması mümkün kılmaktadır.

Özellikle son dönemde, devlet eliyle silahlanmanın kolaylaştırılması bu alandaki endişeleri de artırmaya başlamıştır. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi sonrasında alınan bir karar ile silah taşıma ve bulundurma ruhsatı almaya yetkili olan meslek gruplarının kapsamı genişletilmiş ve harçlarda kolaylık sağlanmıştır. Öyle ki, bir dönem muhtarlık yapmış ve halen görevine devam eden muhtarlara bile silahlanma hakkı getirilmiştir (Eski Muhtarlara “Harçsız” Silah Ruhsatı, 2017). Silaha erişimi olan grupların sayısının artırılması ve ruhsatsız silah oranlarının zaten çok yüksek olması, Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı itibarıyla de endişe duyulması gereken bir noktadır. Özellikle silahın bir erkeklik göstergesi olarak birçok erkek tarafından taşınmak istenmesi buradaki kültürel kodların da toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından ele alınmasını gerektirmektedir. Eril kültürün bir ürünü olan “At-Avrat-Silah” üçlemesini kendine kılavuz etme eğiliminde olan bir erkeğin, aynı zamanda kadına yönelik şiddet olayına karışması halinde potansiyel kadın cinayeti failine dönüşebileceğini söyleyebiliriz.

Bütün bu bilgiler ışığında, Türkiye'deki kadına yönelik şiddet olaylarının oldukça yaygın olması, bu olaylarda silahın bir tehdit unsuru olabileceği ve silahlanmanın ataeril pratikler ve hegemonik erkeklik ile olası ilişkisine odaklanmak gerekmektedir. Ben de bu tez çalışmada kadın cinayetlerinin önlenabilir olmasından yola çıkarak, bireysel silahlanma sürecini anlamayı, bu durumun kadın cinayetleri üzerinde nasıl bir etki yarattığını ve ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenbilmesine ilişkin farklı bir bakış açısı getirmeyi ve katkı sunmayı hedefliyorum.

2.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

Bu çalışma, kadına yönelik şiddetin en uç noktası olan “kadın cinayetleri” kavramını en temel çerçeve kabul etmekte ve ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesine odaklanmaktadır. Bu bağlamda, “kadın cinayeti” kavramının tanımı ve geçmişten günümüze bu tanımın nasıl gelişme gösterdiği, Türkiye’de bireysel silahlanmaya ilişkin güncel durum, silah ruhsat işlemlerinin resmi süreç, kadına yönelik şiddet vakalarında izlenen resmi prosedürler, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun’un uygulamasına yönelik deneyimler, kadına yönelik şiddetle mücadele eden devlet kurumu, kuruluşlar, STK, medya ve bağımsız platformların bireysel silahlanma ile mücadele yöntemleri ve bunlar arasında nasıl bir işbirliği mekanizmasının kurulduğu bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bireysel olarak silahlanmak isteyen kişilerin izlemesi gereken yol ve kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri ile mücadele eden birimlerin kullanmakta oldukları yöntemler bir süreç olarak incelenmekte ve bu deneyimler bütüncül bir bakış açısıyla feminist metodoloji çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Bu araştırmanın kapsamı ise silah ruhsat işlemlerini yürüten kamu kurumları ile silahlanma karşıtı ve kadın cinayetlerinin önlenmesine ilişkin çalışmalar yürüten kurum/STK/kuruluşlar olmak üzere iki ana eksen ile sınırlıdır. Bireysel silah erişiminin kadın cinayeti açısından en önemli risk faktörlerinden biri olmasından hareketle, silahlanma süreci ve bireysel silahla mücadele süreci iki ayrı koldan sosyolojik açıdan ele alınmaktadır.

Bu bağlamda, silah ruhsat işlemlerine dahil olan Emniyet ve Jandarma teşkilatından ilgili uzmanlar, bireysel silahlanma ve bununla mücadelede kolluk alanında akademik çalışma yapan araştırmacılar, 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan kararlarda rol oynayan savcı ve Aile Mahkemesi hakimleri, kadına yönelik şiddetle mücadele alanında görev yapan Emniyet ve Jandarma teşkilatından ilgili uzmanlar, kadına yönelik şiddet vakalarında görev alan avukatlar, kadın cinayeti verilerine ilişkin çalışma yapan sivil toplum kuruluşu, medya örgütü ve mücadele platformu temsilcileri ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerin yapılması planlanmaktadır.

Türkiye’de kolluk birimleri görev alanlarının doğası gereği hem silah ruhsat işlemleriyle ilgili hizmetler sunmakta hem de asayiş kapsamında ruhsatsız silahla mücadele, kovuşturma, kadına yönelik şiddet vakalarına müdahale gibi hizmetler sunmaktadır. Bu nedenle ilk etapta, aynı çatı altında sunulan bu çok yönlü hizmeti anlayabilmek için polis ve jandarma teşkilatının hem silah ruhsat işlemlerine bakan birimlerinde çalışan yetkililer hem de kadına yönelik şiddetle mücadele biriminde çalışan yetkililer ile görüşme yapılması planlanmıştır.

Buna ek olarak, kolluk kuvvetleri ile yapılan görüşmelerde kolluk birimlerinin hakim ve savcılarının verdiği talimatları uygulayan birimler olarak görev yaptığının anlaşılması üzerinde, 6284 sayılı kanun kapsamında koruma ve tedbir kararlarını almak ve polise gerekli talimatları vermekle yükümlü olan hakim ve savcılarla da görüşme gereği doğmuştur. Konunun adalet boyutunun anlaşılması ve yasaların uygulanmasında yaşanan deneyimlerin aktarılabilmesi için bu grup da görüşme kapsamına dahil edilmiştir. Yine konunun adalet ve yargı ayağıyla ilgili olarak, şiddete uğrayan kadınların hukuki haklarının savunulmasında ve 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasında rol oynayan bir avukat da görüşme kapsamına dahil edilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele ve kadın hakları alanında çalışma yapan birçok STK, platform, dernek ve vakıf mevcuttur. Ancak bu araştırma kapsamında görüşme yapılması planlanan birimler genelde kadın cinayeti ve özelde ateşli silahlarla işlenen kadın cinayeti alanında yaptıkları çalışmalara bakılarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, kadın cinayetlerinin sayısını belirleyebilmek için çalışmalar yapan medya ve sivil toplum kuruluşları ile şiddete uğrayan kadınlara ve öldürülen kadınların ailelerine çeşitli hizmetler sağlayan vakıf ve mücadele platformu temsilcileri görüşme kapsamına alınmıştır.

Silah ruhsat işlemlerinde ihtiyaç duyulan sağlık raporu kapsamında yapılan psikiyatrik muayenenin de bu alanda önemli bir aşama olduğu düşünülmektedir. O nedenle tezin ilk aşamalarında devlet hastanelerinde çalışan ve silah ruhsat başvurusu geldiğinde sağlık raporu sürecine dahil olan psikiyatrlarla da görüşme yapılması planlanmış ancak tez görüşmelerinin tahmin edilen süreden daha uzun sürmesi nedeniyle ve zaman kısıtlaması yüzünden bu grup kapsam dışı bırakılmıştır.

Bu araştırma kapsamında, görüşme yapılması planlanan birimler önceden planlanmış ancak görüşme yapılacak kişilere kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Bu yöntemde, araştırmanın ilgi alanına giren katılımcılara, o kişileri tanıyan başka kişiler aracılığıyla ve onların sağladığı bilgiler ışığında ulaşılmıştır. Yine görüşmelerin devam ettiği süreçte, görüşme yapılmasına ihtiyaç duyulan yeni birimler/kişiler de kartopu yöntemiyle araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Görüşme yapılan kişilerin kimliklerini anonim tutmak amacıyla çalıştıkları birimler ve isimleri açıklanmamış, bu kişilere bir kod adı verilmiş ve çalışma alanları kolluk, hukuk, akademi, medya ve sivil toplum olarak sınıflandırılmıştır. Görüşmeler 21.06.2019 tarihinde başlamış ve 07.09.2019 tarihinde tamamlanmıştır. Toplamda on (10) uzman ile görüşme yapılmıştır.

No	Çalışma Alanı	Rumuz	Görüşme Tarihi
1	Akademi	Yumuşak Müdahale	21.06.2019
2	Kolluk Kuvveti (Polis)	Kanun Düzenlemesi	25.06.2019
3	Kolluk Kuvveti (Polis)	Fail Odaklı Sistem	26.06.2019
4	Akademi	Şemsiye Kurum	26.06.2019
5	Kolluk Kuvveti (Jandarma)	Statüko Meraklısı	28.06.2019
6	Hukuk (Savcı)	Suiistimal	24.07.2019
7	Hukuk (Hakim)	Psikolojik Destek	25.07.2019
8	Hukuk (Avukat)	Etkin Kovuşturma	05.08.2019
9	Medya	Zihniyet Değişikliği	07.08.2019
10	Sivil Toplum	Kadınların Şifresi 6284	07.09.2019

Görüşmeler Ankara ve İstanbul illerinde yapılmış olup görüşmelerin sonlandırılması teorik doyuma ulaşma noktasına göre belirlenmiştir.

2.3. ARAŞTIRMANIN SORUNSALI

Kadın cinayetlerinin ayrı bir kategori olarak kabul görmemesinden dolayı bu alanda fail-mağdur ilişkisini ortaya koyacak detaylı nicel veriye ulaşmak oldukça zordur. Ayrıca, kadın cinayetlerinin büyük bir kısmının ateşli silahlarla işlenmiş olmasından dolayı bireysel silahlanmanın kadın cinayetleri üzerindeki etkisinin anlaşılması önem taşımaktadır. O nedenle, bu çalışmada bu ilişkileri anlamlı hale getirecek araştırma sorunları ortaya konmaya çalışılmıştır. Türkiye’de silah edinmek istendiğinde nasıl bir

süreçten geçilmesi gerektiği, daha çok kimlerin silah ruhsatı için başvurduğu, silah ruhsat süreçlerinin silah takibi açısından nasıl bir rol oynadığı, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinde silahın rolü, silahlanma gerekçeleri, kadına yönelik şiddetle mücadelede nasıl uygulamaların ve müdahalelerin yapıldığı, 6284 sayılı Kanun'un uygulanmasına yönelik deneyimler, ruhsatlı ve ruhsatsız silah kullanımının kadın cinayetleri üzerindeki etkisi, kadın cinayeti vakalarının nasıl tespit edildiği ve sınıflandırıldığı, farklı paydaşlar arasında nasıl bir işbirliği mekanizmasının olduğu ve ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesi için ne yapılabilir gibi sorunsallar bu araştırma kapsamında dikkate alınmıştır.

2.4. VERİ ÜRETME TEKNİKLERİ

Bu araştırmada veri üretme tekniği olarak derinlemesine görüşme yöntemi benimsenmiştir. Görüşmelere 20.06.2019 tarihinde başlanmış ve bu sürecin en geç 23.08.2019 tarihinde tamamlanması planlanmaktadır. Görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Görüşme talebi esnasında izin alınmasının gerektiği durumlarda, devlet kurumuna hitaben dilekçe yazılmış ve kurumlardan gelen cevaplara göre görüşme süreci şekillendirilmiştir. Resmi prosedürlerin uygulanması devlet kurumu açısından farklılık göstermediği için, devlet kurumu ile yapılan görüşmelerde genellikle bir (1) kişi ile görüşülmesi yeterli olmuştur. Her katılımcı ile bir defa görüşülmüş, sonrasında eklenmek istenen soruların olması halinde bunlar e-posta ile gönderilmiş ve yanıt alınmıştır. Araştırmanın etik olması adına, görüşme başlamadan önce katılımcının onayı alınmış ve ses kaydı almak için izin istenmiştir. Kaydedilen konuşmalardan kullanılmasını istemedikleri bir detay olması halinde, bu detayın çıkarılacağı belirtilmiştir. Ses kaydı alınmasına izin verilmeyen görüşmelerde not tutulmuştur. Kaydedilen veya not tutulan bu görüşmeler daha sonra Word belgesine deşifre edilmiş ve talep eden katılımcılarla kendi metinleri son bir gözden geçirme için paylaşılmıştır. Görüşme yapılan kişilerin istemesi halinde görüşmenin iptal edileceği ve kayıtların silineceği belirtilmiştir. Ancak görüşmeyi iptal etmek isteyen katılımcı olmamıştır.

Görüşmeye katılan kişilerin çıkar çatışması yaşamaması ve kimlik bilgilerinin ifşa olmaması adına, bu kişilerin isimleri ve çalıştıkları birimin detaylı bilgisi bu çalışmada paylaşılmamıştır. Onun yerine katılımcılara bir kod adı verilmiş ve çalışma alanları kolluk, adalet, akademi, medya ve sivil toplum olarak sınıflandırılmıştır.

Bu çalışmada görüşme alanlarına ilişkin mekânsal analiz yapılmasına gerek olmadığı için görüşmelerin katılımcılara uygun sessiz ve ulaşımı kolay bir yerde yapılması yeterli olmuştur. Katılımcıların genellikle devlet kurumunda mesai ile çalışan kişiler olması nedeniyle, görüşmeler genellikle katılımcıların çalışma ofislerinde ve mesai saatleri içinde gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada en temel amaç bireysel silahlanma ve kadın cinayetleri konusuna farklı alanlardan dahil olan paydaşların deneyimlerini ve görüşlerini aktarabilmektir. Bu nedenle kolluk, adalet, akademi, medya ve sivil toplum kategorilerinde yer alan her görüşmeci için kendi çalışma alanına özgü görüşme yönergesi hazırlanmıştır. Bu alanlarda kesişen ve ortak olan sorularbütün görüşmecilere yönlendirilmiştir. İşleyiş ve bakış açısı farklılıklarını ortaya koyabilmek için ise her bir görüşmede detaylı soru hazırlığı yapılmıştır.

Görüşme yönergesi; kişisel bilgiler, mesleki açıdan değerlendirme, bireysel silahlanma, bireysel silahlanmanın kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri ile ilişkisi, kadın cinayetlerinin önlenmesine dair öneriler olmak üzere toplam dört (4) ana başlıktan oluşmaktadır. Yönergenin “kişisel bilgiler” ve “mesleki açıdan değerlendirme” bölümlerinde kişilerin mesleki deneyimlerini anlamaya yönelik sorular sorulmuş ve ilgili kurumun işleyişi, teknik uygulamaları detaylı bir şekilde öğrenilmeye çalışılmıştır. Tez konusu ile ilişkili olan alanlarda ne gibi bir uygulama yapıldığı, kurumsal kapasite, başvuru süreçleri, kullanılan araçlar veya programlar gibi detaylara yönelik sorular bu bölümde yer almıştır. “Bireysel silahlanma” ve “Bireysel silahlanmanın kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri ile ilişkisi” kısmında birbiriyle yakından ilişkili olan ve iç içe geçmiş uygulamalar, deneyimler, bakış açıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Türkiye’de silah kullanma durumu, silah ruhsat işlemlerinin etkinliği, teknik ve kültürel silahlanma gerekçeleri, şiddet durumunda silah takibi, etkili kovuşturma, 6284 sayılı Kanun kapsamında uygulamalar ve deneyimler ortaya konmaya çalışılmıştır. Görüşmecilerin kendi çalışma alanlarının bireysel silahlanma ile kesiştiği noktalar anlaşılmaya çalışılmıştır. Son kısımda da özellikle ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesine dair önerilere yönelik sorular sorulmuştur.

2.5. VERİ ANALİZ TEKNİKLERİ

Yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen bilgiler tematik/betimsel kodlama yaklaşımına göre analiz edilecektir. Tematik kodlama yaklaşımı, nitel araştırma ile üretilen ve belirli bir kuramsal perspektif ile ilişkilendirilmesi gerekmeyen verilerin analizinde kullanılan bir yöntemdir. Araştırmacı, görüşmecilerden ödüncü alınan fikirleri ve deneyimleri tam anlamıyla yansıtılabilmek için alıntılara yer verir. Bu yaklaşımda, sahada üretilen veriler kodlanır ve bu kodlar üzerinden temalar oluşturulur. Oluşturulan bu temalar sonrasında ileri veri analizi ve yorumlama için kullanılır (Robson, 2015: 577).

Sahada yapılan görüşmeler, görüşmecinin izin vermesi halinde ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Ses kaydı alınamayan durumlarda ise görüşme not edilmiştir. Kaydedilen veya not alınan bu detaylar sonrasında deşifre edilmiş ve Word dosyasına aktarılmıştır. İlk aşama açık kodlama aşamasıdır. Burada araştırmacı, görüşmede üretilen veriyi ilk defa okur ve tüme-varımsal bir şekilde veri setinin içinde benzer parçaların temasını belirlemeye çalışır. Kodlamanın ikinci aşaması eksenli kodlamadır. Burada kodlar karşılaştırılır, birbiriyle bağlantılı olanlar ilişkilendirilir ve bu sayede kategoriler oluşturulur. Bu aşamada, daha önce belirlenen temalarla ilişki kurularak tezin ana teması belirlenmeye çalışılır. Son olarak da seçici kodlama yapılarak bütün veriler ve oluşturulan kategoriler incelenir ve araştırmanın ana teması belirlenmeye çalışılır (Robson, 2015: 589; Neuman, 2014: 664-669).

Bu tez çalışmasında veri üretmek için görüşmeler yapılırken “zigzag” süreci kullanılmıştır. Yani bir görüşme yapıldıktan sonra hemen deşifre edilmiş ve açık kodlama yapılmıştır, sahaya tekrar çıkılarak görüşmelere devam edilmiştir. Bu sayede paydaşların kesişen çalışma alanına ilişkin yeni sorunsallar üretilmiş ve görüşmeler esnasında konunun daha kapsamlı ve çok yönlü ele alınması mümkün olmuştur. Görüşmeler, analiz esnasında ortaya çıkan sorunlar ve hangi sorunların öncelikli olarak ele alınması gerektiği gibi hususlar doğrultusunda şekillenmektedir. Bu sayede sahada üretilen verilerin bağlama dayandırılarak bir yorumlama yapılması planlanmaktadır.

2.6. SINIRLILIKLAR VE ETİK KONULAR

Kadın cinayetlerinin motivasyonlarının diğer cinayet motivasyonlarından farklı olduğu ve kadın cinayeti vakalarının öncesinde çok büyük oranlarda mükerrer ve sistematik şiddetin yaşandığı gerçeğinden yola çıkarak, bu cinayetlerin önlenmesi için öncelikle sorunun adının konması gerekmektedir. Ancak “kadın cinayeti” kavramı sadece Türkiye’de değil, dünyanın birçok ülkesinde resmi olarak tanınan bir kategori değildir. Bu nedenle, maktulü kadın olan cinayetlerin hangisinin “kadın cinayeti” olarak ele alınması gerektiği açıklık kazanmamıştır. Bu nedenle uzun yıllardır, devlet kurumlarında bu alana ilişkin verilere ulaşmak mümkün olmamıştır. Yine benzer şekilde, maktulü kadın olan ve faili belli olan cinayet dosyalarında “kadın cinayeti” kavramına göre sınıflandırma yapılamadığı için fail-mağdur arasındaki ilişkiler de açığa çıkarılamamıştır. Bu nedenle, bu tez kapsamında Türkiye’de yaşanan kadın cinayeti vakalarının istatistiksel verilerine, medya kuruluşu ve mücadele örgütlerinin basına yansıyan haberlerden elde ettikleri detaylarla oluşturdukları çetelelere atıfta bulunulmuştur. Ancak ana akım medyanın kullandığı dilin sorunlu olması, reytingi artıracak cinsiyetçi ve şiddet içeren detaylara yer verilmesi ve fail-mağdur ilişkisi gibi asıl ihtiyaç duyulan detaylara yeterince ilgi çekici olmadığı gerekçesiyle yer vermemesi ciddi bir sınırlılıktır. Yine de medya taramasının ana akım ve yerel medya olmak üzere oldukça geniş bir alanda sistematik bir şekilde yapılması sayesinde bu cinayet vakalarının birçoğuna ulaşılabilir. Ancak medyada yer alan haberlerin bu alandaki bütün cinayet vakalarını kapsamadığını, kolluk kuvvetleri tarafından tutulan resmi kayıtların önemli bir veri kaynağı olacağını vurgulamakta fayda vardır.

Tez çalışmasına başlandıktan sonraki dönemde, Şubat 2019 tarihinde Polis Akademisi tarafından yayınlanan “Kadın Cinayetleri Raporu” önemli bir gelişmedir ve resmi veri kaynağıdır. Bu çalışmada “kadın cinayeti” kavramı resmi bir kurum tarafından tanınmış ve emniyet ve jandarma teşkilatında kayıtlı maktulü kadın olan cinayet dosyaları tek tek incelenmiş ve kadın cinayeti olanlar ayrıca sınıflandırılmıştır. Ancak yaşanan veri eksikliğinden dolayı birçok farklı paydaşın kendi verisini topluyor olması ve kadın cinayeti sınıflandırmasında kullanılan kriterlerde standartlaşma olmaması nedeniyle bu veriler arasında nicel olarak farklılıkların olduğu görülmektedir.

Öte yandan, bu araştırma çerçevesinde görüşme yapılması planlanan kurumlardan paylaşılacak veri özelinde birtakım hassasiyetler nedeniyle izin alınamaması ihtimali

vardır. Tezin sınırlı bir süre içinde tamamlanması gerektiğinden ve kurumlarda izin alma sürecinin zaman almasından dolayı işlemlerin yetiştirilememesi de bir diğer zorluk alanıdır. Tez konusu ile doğrudan ilişkili olan kurum/kuruluş ve STK'lardan izin alınamaması veya sürecin zamanında tamamlanamaması konuyla ilgili bilgi açığına sebep olabilir. Ancak bu durumda görüşme izni alınamayan veya izin süreci tamamlanamayan bu birimlere ait veriler internet üzerinden erişim sağlanabildiğini ölçüde teze dahil edilecektir. Görüşmeyi kabul eden diğer kurum/kuruluş ve STK temsilcileri ile görüşmeler tamamlanacak ve üretilen bu veriler kullanılarak araştırma sonlandırılacaktır.

3. BÖLÜM

KADIN CİNAYETLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Kadın cinayetleri kavramı, birçok ülkenin ulusal kanunda resmi olarak tanımlanan bir kavram değildir. İstanbul Sözleşmesi'ni imzalayan ülkeler, bu kavramı ele alırken uluslararası sözleşme metninde yer verilen tanımlara göre uygulama yapmaktadır. Ancak "Bir cinayetin kadın cinayeti olarak sınıflandırılabilmesi için ne gibi özellikleri olması gerekir? Bu sınıflandırma hangi kriterlere göre yapılmalıdır?" gibi soruların bütün kurumlar tarafından tanınan standart bir cevabının olmamasından dolayı; bu olayların ayırt edilmesi, sınıflandırılması, önlenmesi ve etkili kovuşturma uygulanması için yapılması gerekenler de net bir şekilde belirlenememektedir. Bu kavramın resmen ve detaylı bir şekilde tanınmamasından dolayı, devlet kurumları da uzunca bir zaman bu alanda kendi deneyimlerine ve farkındalık düzeylerine göre uygulamalarda bulunmuş ve alana ilişkin detaylı istatistiksel veri üretilmemiştir. Alanda yaşanan resmi bilgi eksikliğini kapatılmak adına, Türkiye'de faal olan bazı STK ve medya kuruluşları kendi verilerini üreterek kadın cinayetlerinin sayısına ilişkin resmi olmayan rakamları aylık çeteleler halinde yayınlamaktadır. Türkiye'de uzun yıllardır etkili bir şekilde devam eden kadın hareketinin çabaları sayesinde, kadına yönelik şiddet ve özellikle kadın cinayetleri sıkça gündeme taşınmış ve 2019 yılının başında İç İşleri Bakanlığı kadın cinayetlerine ilişkin verilere ilişkin bir rapor hazırlanmasını istemiştir. Polis Akademisi tarafından hazırlanan "Dünya'da ve Türkiye'de Kadın Cinayetleri: 2016-2018 Verileri ve Analizler" başlıklı bu raporda 2016 yılında Türkiye'de işlenen maktulü kadın olan cinayet vakaları tek tek incelenmiş ve kadın cinayeti özelliği gösterenler ayrıca sınıflandırılmıştır. Ancak, STK ve medya kuruluşları tarafından uzun zamandır yayınlanan çetelelerde verilerin sayılarla emniyet teşkilatı tarafından yayınlanan sayılar arasında fark olması, cinayetlerin her iki taraf açısından hangi kriterlere ve özelliklere göre kadın cinayeti olarak sınıflandırıldığı sorusunu akıllara getirmektedir. Buna ek olarak, sayılar arasında büyük farkların olması verilerin bilgi kirliliği yaratmasına, bu konuya olan ilginin kaybolmasına, veri üreten birimlerin konuyu abartmakla veya hafife almakla eleştirilmesine sebep olmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, bir sorunu çözebilmek için önce sorunu doğru tanımlamak gerekir. Sorunu tanımlarken, bu cinayetlerin özelliklerini, motivasyonlarını, gerekçelerini net bir şekilde ortaya koymak önemlidir. Aksi durumda kadın cinayetleri diğer cinayetlerle bir tutulmakta, bu cinayetlerin asıl sebepleri kıskançlık, namus gibi bahanelerin gölgesinde kalmakta, failer aynı zihniyetle bu cinayetleri işlemeye devam etmektedir.

Kadın cinayetlerini diğer cinayetlerden ayıran özellikler, bu cinayetlerin asıl sebeplerine ilişkin önemli girdiler sağlar. Kadın cinayetlerinin diğer cinayetlerden ayıran özellikler birçok uluslararası makalede ele alınmıştır (Campbell ve diğerleri, 2000; Caman ve diğerleri, 2016; Stöckl ve diğerleri, 2013) ve bu makalelerde ön plana çıkan mükerrer şiddet, kadınların genellikle eşleri/partnerleri tarafından öldürülmesi, kadın cinayeti sürecinin kadının daha çok boşanmak veya ayrılmak istemesiyle başlaması, kadın cinayetlerinde çoğunlukla ateşli silahların kullanılması ve kadınların aşırı güç kullanımı ile defalarca vurularak veya bıçaklanarak öldürülmesi (*overkill*) olgularını bu bölümde inceleyeceğim. Tezin bu bölümünde “Kadın cinayetlerini diğer cinayetlerden ayıran özellikler nelerdir? Kadın cinayetlerinde gözlemlenen ortak motivasyonlar nelerdir? Kadın cinayetlerinin genel özelliklerinin ortaya konması, bu cinayetlerin önlenmesinde nasıl bir rol oynar?” gibi sorulara yanıt vermeye çalışacağım.

3.1. KADINLARI KİM ÖLDÜRÜYOR?

Kadın cinayetlerinin özelliklerini ortaya koymaya çalışırken, en çok dikkat çeken ayrıntı kadınların en çok eşleri/partnerleri tarafından öldürülüyor olması gerçeğidir. Alanda yapılan uluslararası ve yerel çalışmalar, kadın cinayeti fail grubu içinde en yüksek oranın kadınların eşleri, partnerleri, şimdiki veya eski eşleri/partnerleri olduğunu göstermektedir (Campbell ve diğerleri, 2000 ve 2003; Caman ve diğerleri, 2016; Stöckl ve diğerleri, 2013; Corradi ve Stöckl, 2014; UNODC, 2011; Abrahams, Jewkes, Martin, Mathews, Vetten ve Lombard, 2009). Stöckl ve arkadaşları tarafından yapılan sistematik gözden geçirme çalışmasında, kadın cinayetlerinin %43'ünün kadınların duygusal ilişki yaşadığı erkekler tarafından işlendiğini göstermektedir (Stöckl ve diğerleri, 2013: 859-865). Türkiye’de ise sivil toplum ve medya kuruluşları tarafından açıklanan resmi olmayan rakamlara göre ise eş/partnerler kadın cinayeti vakalarının %78,2’sinde fail konumundadır (Çilingiroğlu ve Erbaydar, 2016). Polis Akademisi tarafından yayınlanan rakamlar ise kadın cinayetlerinde failerin %96,2’si erkek, sadece %3,8’i kadındır. Yine bu cinayetlerin %63,5’i ise eşler/partnerler tarafından işlenmektedir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 20). Hırsızlık gibi vakalar hariç, kadınları öldüren failer genellikle kadınların yakından tanıdığı kişiler oluyor. Kadın cinayeti fail grubunda diğer öne çıkan gruplar ise yakın erkek akrabalar, erkek kardeşler oluyor. Akrabalar tarafından işlenen kadın cinayetlerinin oranı %32’dir (Toprak ve Ersoy, 2017; Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 20).

Öldürülen kadınların çoğu kendi faillerini yakından tanımakta, kendilerini en güvenli hissetmeleri gereken alan olan evlerinde ve üstelik duygusal ilişki içinde oldukları kişiler tarafından öldürülmektedirler. Yapılan çalışmalar kadın cinayetlerinin yaklaşık %73'ünün evde olduğunu göstermektedir (Toprak ve Ersoy, 2017: 7; Taştan ve Küçükler Yıldız, 2019: 5).

Sonu cinayete sonuçlanan bu yolun ise başlangıç noktası genellikle kadınların ayrılmak veya boşanmak istemesidir. Türkiye'de 2000-2010 yılları arasında işlenen kadın cinayeti vakalarına ilişkin yapılan çalışma, eski eşleri tarafından öldürülen kadınların %90'ının ayrıldıktan sonra 4 ay içinde öldürüldüğünü ortaya koymaktadır (Toprak ve Ersoy, 2017: 6). Türkiye'de daha önce yapılan çalışmalar da mağdurların ve faillerin büyük bir kısmının hala devam eden ancak sorunlu bir evlilik veya ilişki içinde olduklarını ortaya koymaktadır (Karbeyaz, Akkaya ve Balcı, 2013; Yılmaz, Kumral, Cankurt, Erkol ve Okumuş, 2015). Kadınlar ne zaman içinde buldukları eril tahakküme karşı seslerini çıkarsa ve kendi hayatlarının kaderini kendileri belirlemek istese sistematik bir şekilde şiddete maruz kalıyor, ölümlü tehdit ediliyor ve en nihayetinde öldürülüyor. En nihayetinde kadın cinayeti, kadını aşağılamak, susturmak ve ikinci konuma itmek için bir araç olarak kullanılıyor (Baldry ve Magalhaes, 2018).

3.2. MÜKERRER ŞİDDET

Kadın cinayeti vakaları geriye dönük olarak incelendiğinde, bu vakaların çok büyük bir kısmında kadınların öldürülmeden önce mükerrer şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmaktadır (Moracco, Runyan ve Butts, 1998; Campbell, 1992; Campbell ve ark., 2000 ve 2003; Campbell, 2005; Stöckl et al., 2013). Yine benzer şekilde Amerika'da yürütülen çalışmalarda, kadın cinayeti vakalarının üçte ikisinde kadınların daha öncesinde eşinden/partnerinden şiddet gördüğü için polise şikayet ettiği bilgisi yer alıyor (Moracco ve diğerleri, 1998; Campbell, 1992).

Kadın cinayetlerinde en yüksek orana sahip kategori olan eş/partnerlerin temel özellikleri dikkate alındığında; bu kişilerin genel suçlulara oranla daha temiz bir sicile sahip olduğu, istihdam, konaklama, suç geçmişi açısından daha avantajlı konumda olduğu ancak bu suçluların neredeyse yarısının daha önce şiddet uyguladığı gerekçesiyle ceza aldığı ortaya çıkmaktadır. (Caman ve diğerleri, 2016; Dobash,

2011). Türkiye’de yapılan çalışmada da oldukça benzer şekilde bu kişilerin %86,5’inin sabıkası olmadığı tespit edilmiştir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 20).

Toplumsal cinsiyet ilişkileri ve şiddet arasındaki ilişki incelendiğinde, hegemonya ve tahakkümcü sistem dinamikleri içinde şiddetin bir araç olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Şiddet her ne kadar doğrudan iktidarın kendisi olmasa da bu iktidarın sürdürülmesine, gücün korunmasına ve cinsiyetçi rollerin pekiştirilmesinde kullanılabilir. Connell da “hegemonik erkeklik” kavramının şiddetin analizinde birçok açıdan işlevsel olduğunu vurgulamaktadır. Ev içi şiddetin nedenlerinin anlaşılması ile kadınlara ve erkeklere yönelik şiddet oranları arasındaki farkların açıklanmasında bu kavramın yol gösterici olacağını belirtir (Connell, 1998: 93’ten aktaran Kardam ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2000: 59).

Bu bilgilere ek olarak, bu kişilerin çoğunun hem adli sicil bakımından temiz olması hem de neredeyse yarısından fazlasının şiddet geçmişi nedeniyle ceza almış olması çelişkili bir detay olduğunu göstermektedir. Öyle ki, kadına yönelik şiddet durumunda yaşanan yaralanma olayları, Türk Ceza Kanunu’na göre basit yaralama olarak ele alınmaktadır. Bu olayların kişinin siciline işlenmesine neden olacak değerde olup olmadığını ise bir soru işaretidir. Bir kişi hakkında kadına yönelik şiddet nedeniyle suç duyurusu yapıldığında, bu kişinin adli kaydında bunu takip etmenin ne kadar mümkün olduğu netlik kazanmamıştır. Kadına yönelik şiddet vakaları, polise şikayet gittiğinde inceleme sonucunda kişinin siciline işlenmesini gerektirecek değerde görülmediği sürece, şiddet faileri sicili temiz” kişiler olarak anılmaya devam edecektir. Oysa, daha önce şiddet olaylarına karıştığı gerekçesiyle poliste kaydı bulunan, eşlerini döven veya daha önce cinayet işleyen kişilerin kadı cinayeti vakalarına karışma oranı yüksektir. Adli ceza sistemi, bu erkeklerle bir noktada temas kurmuş ve bu kişiler polis kaydına girmiştir. Dolayısıyla, polis, özellikle kadına yönelik şiddet başta olmak üzere şiddet uyguladığı gerekçesiyle hakkında şikayet olan kişilerin potansiyel kadın cinayeti faili olabileceğini akıldan çıkarmamalıdır (Campbell, 1992: 102).

Bu detaylar yorumlandığında, kadın cinayetlerinin en başından beri kendini belli eden vakalar olduğu söylenebilir. Bu noktada kadın cinayetlerinin ayrı bir kategori olarak ele alınması ve bu cinayetlerin önlenmesi için polis kayıtlarının her türlü şiddet vakasını büyük-küçük demeden dikkate alması elzemdir.

3.3. KADIN CİNAYETLERİNDE ATEŞLİ SİLAH KULLANILMASI

Kadın cinayeti vakalarının önemli bir özelliği de bu cinayetlerin çoğunda cinayet aleti olarak ateşli silahların kullanılmasıdır. Kadın cinayetlerinin önlenmesinde silah bulundurmaya ilişkin önlemlerin alınması gerektiğine ilişkin bulgular da bu alanda altı çizilen önemli bir veridir (Campbell ve diğerleri, 2000 ve 2003; Stöckl et diğerleri, 2013). Peki ateşli silah kullanımını kadın cinayetinin bir özelliği yapan nokta nedir? Bu kısımda, kadınların ateşli silahla öldürülmesinin neden tanımsal bir kriter olarak ele alınması gerektiğini silah bulundurmanın hegemonik erkeklik ve güç ilişkisi üzerinden açıklamaya çalışacağım.

Portekiz’de yapılan bir çalışmaya göre, kadın cinayeti vakalarının %72,6’sında ateşli silahlar ve kesici aletler kullanılmaktadır (Pereira, Vieira ve Magalhães, 2013). İtalya’da yapılan bir diğer araştırma da benzer şekilde kadın cinayeti vakalarının %79,4’ünde ateşli silahların kullanıldığını göstermektedir (Moreschi, Da Broi, Zamai ve Palese, 2016). Türkiye’de yapılan bölgesel çalışmalarda kadın cinayetinde ateşli silah kullanım oranlarını sırasıyla %66,5, %80 ve %80,1 (Tütüncüler, Özer, Karagöz ve Beyaztaş 2015; Karbeyaz ve diğerleri., 2013, Yılmaz ve diğerleri., 2015) olarak ortaya koymuştur. Türkiye genelinde ateşli silahla işlenen kadın cinayetlerine baktığımızda bu rakam medya kuruluşları tarafından toplanan verilere göre %60, resmi kaynaklarda ise %83,9 olarak sunulmaktadır (Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi, 2018; Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019). Kullanılan silah tipleri incelendiğinde ise bu cinayetlerin büyük bir kısmında tabanca kullanılması söz konusudur (Toprak ve Ersoy, 2017: 7).

Ateşli silahlara, özellikle ruhsatsız silahlara erişimin kolay olması, birçok cinayet vakasında olduğu gibi kadın cinayetlerinde de silahı en çok kullanılan araç haline getirmektedir. Öte yandan ateş ederek öldürmek kişiyi boğarak veya bıçaklayarak öldürmek gibi yakın temas gerektiren yöntemlerden çok daha etkilidir. Boğmak, bıçaklamak, arabayla ezmek gibi yöntemlerin de kadın cinayetlerinde kullanılıyor olmasına rağmen, bu yöntemler bir psikolojik sınırın aşılmasını gerektirdiği için çok fazla tercih edilmemektedir.

Ayrıca, silah sahibi olmanın kültürel bağlamda da hegemonik erkeklik ve güç ile ilişkisi vardır. Connell, “fiziksel veya ekonomik şiddetin egemen konumdaki bir kültürel örüntüyü desteklediğini ve ideolojilerin fiziksel güce sahip olanları desteklediğini”

söyler. Yani hegemonik erkeklik ve ataerkil şiddet arasında yakın bir bağlantı vardır (Connell, 1998: 247). Şiddet içeren eylemin bir parçası olmak erkeklik kavramının merkezindedir çünkü “gerçek erkek” diğerlerine korkmadığını göstermek zorundadır (Messerschmidt, 2000 ve Kimmel, 2010’dan aktaran Stroud, 2012: 218). Ayrıca Connell, silah lobisinin eril politikalarla birlikte hareket ettiğini ve silah lobisinin erkeklik kavramının altının doldurulmasında aktif bir rol oynadığını belirtir. Silahlanmanın tehlikelerine karşı kamuoyunda ortaya çıkan tepkilere rağmen, silah lobisi silahlanmanın yaygınlaştırılması için çalışmaya devam edecektir. Connell’a göre silah lobisi, ürettiği “erkeklik” argümanı ile silahlanma karşıtı politikalar yürütenlerden kamusal açıdan daha güçlüdür. Güvenlik, aile değerleri, bireysel özgürlük gibi kavramları kullanarak erkeklik olgusunu en temelde dikkate alınması gereken bir ilke olarak sunmaktadır (Connell, 1995: 2005’ten aktaran Stroud, 2012: 219). Amerika’da yürütülen ve erkeklerin silahlanma gerekçelerini erkeklik argümanı üzerinden açıklamaya çalışan bir diğer çalışmada, erkeklerin çoğu ailelerini ve çocuklarını güvenli olmayan yerlerde tehlikeli kişilere karşı korumak için silah taşıdığını dile getirmektedir. Yapılan görüşmeler, şiddet ve öz-savunma fantazileri üzerinden hegemonik erkeklik sisteminin işlediğini ortaya koymaktadır (Stroud, 2012: 216).

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, ataerkil toplum içinde erkeğe sunulan ayrıcalıklar silah sahibi olmak ile taçlandırılmaktadır. Silah kullanımı beyaz hetero-seksist erkeğin güç gösterisinde önemli bir performans aracı haline gelmektedir. Dolayısıyla, kadının yaşam alanında silaha erişim olması, kadının öldürülmeden önce silahla tehdit edilmiş olması ve cinayetin ateşli silahla işlenmiş olması bu tarz cinayetlerin kadın cinayeti olarak sınıflandırılmasını gerektirmektedir.

3.4. AŞIRI ŞİDDET KULLANMAK (OVERKİLL)

Eş/partnerler tarafından işlenen kadın cinayetlerinin en önemli özelliğinden biri olan ve fail-mağdur ilişkisi açısından önem taşıyan kavramlardan biri de “aşırı şiddet kullanmak” olarak Türkçeleştirebileceğimiz *overkill* kavramıdır. Türkçe tanımı tam olarak literatüre kazandırılmamış olsa da “amaca ulaşmak için gerekenden fazla kuvvet uygulamak” şeklinde açıklanabilir. Bu kavrama ilişkin kesin ve net bir tanımın olmamasına veya işlenen cinayetlerde aşırı şiddet kullanıldığını tespit edecek kesin kriterlerin belirlenmiş olmamasına rağmen, bu kavram özellikle eşler/partnerler

tarafından işlenen kadın cinayetlerinin önemli bir özelliğidir (Toprak ve Ersoy, 2017: 11-12).

“*Aşırı şiddet kullanmak (overkill)*” kavramı ilk defa 1958 yılında Wolfgang tarafından “mağduru birden fazla defa bıçaklamak ve defalarca ateş etmek suretiyle öldürmek” olarak tanımlanmıştır (Campbell ve diğerleri, 2000: 141). Kavga esnasında öfkeden kontrolü kaybetme halinde tek bir tokat, yumruk veya bıçak darbesi kasten öldürme olarak değerlendirilmeyebilirken, bir kadının eşi/partneri tarafından defalarca kurşuna dizilmesi veya bıçaklanması “*overkill*” tanımına uymakta ve cinayetin kasten işlendiğinin işaretini vermektedir (Campbell, 1992: 103). Kuzey Amerika’da yapılan bazı çalışmalarda eş/partner cinayetlerinin %46-90’ında aşırı şiddet kullanıldığı (*overkill*) ortaya çıkmıştır (Browne, Williams ve Dutton, 1998). Türkiye’de yürütülen bir çalışmada ise bu kavramın eş/partner cinayetinin en önemli özelliği olduğu vurgulanmış ve her üç vakadan birinde mutlaka mağduru öldürmek için gereğinden fazla kuvvet uygulandığı görülmüştür (Toprak ve Ersoy, 2017: 13).

Cinayet literatüründe aynı anlamda kullanılan bir diğer kavram da “*ölçüsüz şiddet (excessive violence)*” kavramıdır. Bu kavram cinayet literatürüne Voss ve Hepburn tarafından kazandırılmıştır. Tek el ateş etmek, tek bıçak veya yumruk darbesiyse öldürmek kontrolün kaybedildiği cinnet anlarında yaşanabilir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan bir araştırmada, eş/partner tarafından işlenen kadın cinayetlerinin %61’inde kadına ölçüsüz şiddet uygulandığı, kadının birden fazla kez bıçaklandığı veya kurşun yağmuruna tutulduğu tespit edilmiştir. Polis tarafından yapılan incelemelerde, ölçüsüz şiddetin uygulandığı tespit edilen kadın cinayetleri erkek faillerin bilinçli bir şekilde kasten cinayet işlediği vakalar olarak yorumlanmaktadır (Campbell, 1992: 103).

Peki erkekler neden kadınları öldürürken defalarca bıçaklama veya kurşun yağmuruna tutma gereği duyuyor? Diğer cinayetlerde, örneğin hırsızlık veya alacak-verecek meselesinden doğan bir cinayette, tek el ateş edip öldüren erkek neden söz konusu kadın olunca defalarca bıçaklama yoluna gidiyor? Erkek ve kadınlar arasındaki aşırı şiddet uygulama oranları dikkate alındığında, erkek partnerlerini öldüren kadınların ölçüsüz şiddet uygulama oranının kadın partnerlerini öldüren erkeklerin oranına göre çok daha düşük olduğu görülmektedir (Campbell, 1992: 103). Tüm bu bilgiler ışığında,

kadınların defalarca bıçaklanarak veya kurşuna dizilerek öldürülmesinin ardında, hegemonik güç ilişkisinin, kadına duyulan nefretin ve kadın bedeninin değersizleştirilmek suretiyle kadının aşağılanma motivasyonlarının olduğunu söylemek yanlış olmaz. Kadın cinayetlerinin önlenmesi açısından düşünüldüğünde, bu tarz bir örüntünün tespit edildiği cinayet vakalarının kadın cinayeti olarak ayrı bir grupta ele alınması ve failere odaklanması gerekmektedir.

4. BÖLÜM

KADIN CİNAYETLERİNE İLİŞKİN RİSK FAKTÖRLERİ

Kadın cinayetleri olgusunu kavramsallaştırırken kullanılan farklı kavramlar ve tanımlar kullanılmaktadır. Ancak bu cinayetlerin genel özellikleri dikkate alındığında; her ne kadar farklı olay örüntüleri, farklı bahaneler ve gerekçeler öne sürülse de bu cinayetlerin ardında ataerkil düzen ilişkilerinin olduğunu ve kadınları ikincilleştiren ve baskı altına almaya çalışan hegemonik erkekliğin performatif alanı içinde işlendiğini söyleyebiliriz. Kadınların kendi hayatlarına dair karar almak istemesi, bireysel olarak ekonomik ve sosyal özgürlüklerini kazanması, mutsuz olduğu ve şiddete maruz kaldığı ilişkisini bitirip özgürleşmek istemesi, kısacası kadının güçlenmesi ataerkil düzen içinde hegemonik erkeklik ile kurulan güç ilişkilerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Bu durum ise kadınları açıkça bir hedef haline getirmektedir. Kadınlara özellikle en yakınlarındaki erkekler tarafından sürekli şiddet uygulanması, kadınların en çok duygusal ilişki içinde oldukları erkekler tarafından öldürülmesi, öldürülürken dahi ölçüsüz ve aşırı şiddete maruz kalması, kadın cinayeti faillerinin namusu öne sürüp ceza alırken iyi hal indirimlerinden yararlanması, kadınların koruma altındayken dahi öldürülebilir olması kadın cinayetleri açısından bütünsel olarak değerlendirilmesi gereken önemli özelliklerdir. Bütün bu özellikler, kadın cinayetlerini birçok kurumun açık veya örtük onayıyla işlenen ideolojik, örgütlü ve sistematik şiddetin getirisi olan politik cinayetler haline getirmektedir.

Kadın cinayetlerinin özelliklerini ve ortak motivasyonlarını ortaya koyan bu çalışmaların yapılmasıyla beraber, kadın cinayetlerinin aslında önlenabilir cinayetler olması gerçeği de tartışmaya açılmıştır. Geçmişte genel cinayetleri önlemeye ilişkin birtakım çalışmalar yapılmıştır ancak bu çalışmalar genellikle erkeklerin maktul olduğu cinayetlere odaklanmıştır ve kadın cinayeti özelinde kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Örneğin; 2010 yılında yürütülen bir çalışma, dünya çapında yaklaşık yarım milyon insanın cinayet kapsamında öldürüldüğünü ve bu cinayetlerin %80'inde öldürülenlerin erkek olduğunu ortaya koymaktadır (Stöckl ve diğerleri, 2013). Bu bağlamda, cinayetlerin önlenmesine ilişkin geliştirilen stratejiler de genellikle erkek mağdurlara, çete savaşlarına ve sokakta yaşanan şiddet olaylarına odaklanmıştır. Ancak hem erkekler hem de kadınlar duygusal ilişki yaşadıkları kişiler tarafından öldürülme riski ile karşı karşıyadır.

Kadın cinayetlerinin önlenmesinde; fail-mağdur arasındaki ilişkinin ve kadına yönelik şiddetin örüntülerinin anlaşılmasının önemli olduğunu (Stöckl ve diğerleri, 2013: 864; Campbell ve diğerleri, 2016: 136) ve kadın cinayetlerinin önlenmesinin, bu cinayetlere ilişkin risk faktörlerine dayanan stratejiler geliştirilmesi yoluyla mümkün olacağını belirten çalışmalar mevcuttur (Campbell ve diğerleri, 2003: 1092). Bu çalışmalarda tekrar eden ve birbirini destekler nitelikte olan birtakım bulgular, bu tez çalışmasının da odak noktasını oluşturmaktadır.

Uluslararası alan yazına baktığımızda, kadın cinayetlerinin diğer cinayetlerden ayıran bazı noktaların olduğunu görüyoruz (Campbell ve diğerleri, 2000; Caman ve diğerleri, 2016; Caman ve diğerleri, 2016; Stöckl ve diğerleri, 2013). Kadın cinayetlerinin çok büyük bir yüzdesi eşler/eski eşler veya birlikte/ayrı yaşanan partnerler tarafından işleniyor (Campbell ve diğerleri, 2000 ve 2003; Caman ve diğerleri, 2016; Stöckl ve diğerleri, 2013; Corradi ve Stöckl, 2014; UNODC, 2011; Abrahams ve diğerleri., 2009). Kadın cinayetlerinin çoğunda, cinayet öncesinde kadınlar sistematik olarak şiddete maruz kalıyor (Moracco ve diğerleri, 1998; Campbell, 1992; Campbell ve diğerleri, 2000 ve 2003; Campbell, 2005; Stöckl ve diğerleri, 2013). Yine benzer şekilde Amerika'da yürütülen çalışmalarda, kadın cinayeti vakalarının üçte ikisinde kadınların daha öncesinde eşinden/partnerinden şiddet gördüğüne dair resmi kayıtlar mevcuttur (Moracco ve diğerleri, 1998; Campbell, 1992). Yine tüm bu verilerle oldukça ilişkili bir şekilde, evde silah bulundurmanın önemli bir risk faktörü olarak tespit edildiği ve kadın cinayetlerinin büyük bir kısmının ateşli silahlarla işlendiği ve kadın cinayetlerinin önlenmesinde silah bulundurmaya ilişkin önlemlerin alınması gerektiğine dair bulgular karşımıza çıkıyor (Campbell ve diğerleri, 2000 ve 2003; Stöckl ve diğerleri, 2013).

Son yirmi yıldır, eş/partnerler tarafından uygulanan kadına yönelik şiddet vakalarına toplumsal tepkiler gelişmekte ve adli ceza sistemleri de dahil olmak üzere sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri gibi alanlarda şiddete karşı müdahale yöntemleri geliştirilmeye başlanmıştır. Bu hizmetler; yeni kanunların yürürlüğe sokulması, kadına yönelik şiddet vakalarında koruma ve önlemeye yönelik kararlarda kolluk görevlerinin artırılması, kolluk birimlerine bu bağlamda eğitim verilmesi, ev içi şiddet vakalarında hakimlerin ve savcılarının etkili rol oynamasını sağlayacak yetkilerin verilmesi cezaların artırılması gibi eylemleri kapsamaktadır. Son yirmi yıl, birçok ülkede ev içi şiddetin özel alanda yaşanan bir anlaşmazlıktan ibaret olmadığı, aksine toplumsal bir suç olduğuna ilişkin kamuoyu farkındalığı yaratacak uygulamaların hayata geçirildiği bir dönem

olmuştur. Artan bu kamuoyu farkındalığı ile beraber, kadına yönelik şiddet durumunda bu haklardan yararlanmak için başvuran kadınların sayısı da her geçen gün artmaktadır (Kline ve diğerleri'nden aktaran Campbell, 2005: 654).

Türkiye'de de İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanmasıyla beraber 6284 sayılı Kanun hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda kolluk kuvvetleri tarafından uygulanan birçok önleme ve korumaya yönelik karar bulunmaktadır. Ayrıca bu kanun kapsamında, kadınların şiddet görmesi halinde başvuru yapabileceği kurumların kapsamı genişletilmiştir. Kadınlar sadece en yakınlarındaki sivil toplum kuruluşlarına veya kolluk birimine değil aynı zamanda ŞÖNİM ve savcılık makamı gibi merkezlere de doğrudan başvurabilir ve 6284 sayılı Kanun kapsamından faydalanmak istediklerini beyan edebilirler. Kapsamın bu şekilde genişletilmiş olması kadınların hukuka erişimi konusunda birçok kolaylık sağlamasına rağmen, bu kurumlar ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğini kaçınılmaz hale getirmektedir. Gelen başvuruların artması, yapılan uygulamaların etkinliğini olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Öyle ki, ciddi risk altında olan kadınların başvuruları aciliyet gerektirmeyen vakaların sayısının da fazla olması nedeniyle gözden kaçabilir. Her gün birçok şiddet başvurusu alan bu birimlerin olaylara yanıt verme ve etkili değerlendirme refleksi zaman içinde zayıflayabilir ve olayın asıl önemli detayları gözden kaçabilir. Bunun önüne geçebilmek adına, olayların taşıdığı riske göre bir nevi "triyaajın" yapılması özellikle cinayet riski taşıyan acil vakaların gözden kaçmasını engelleyecektir. Bu tarz bir önceliklendirmenin yapılması sadece kaynakların etkin kullanılmasıyla alakalı değildir. Gelen başvurulara etkili ve doğru şekilde yanıt verebilmek, zaten mağdur olmuş bir kişiye ikinci bir mağduriyet veya travma yaşatmadan hızlıca alınması gereken hizmete yönlendirmek açısından çok önemlidir. Daha da önemlisi, yüksek risk altında olan kişiler çok daha hızlı bir şekilde tespit edilebilir ve doğru koruma ve önleme hizmetlerine yönlendirilebilirler.

Uluslararası alanda yapılan çalışmalar, kadınların kendilerini tehlikede hissedip kendi istekleriyle koruma talep ettiğini veya sığınma evine gitmek istediklerini beyan ettiğini göstermektedir (Campbell, 2005; Goodman, Dutton ve Bennett, 2000; Heckert ve Gondolf, 2004; Weisz, Tolman ve Saunders, 2000). Ancak risk algısı düşük olan, içinde bulunduğu tehlikeyi fark etmeyen veya çeşitli sebeplerden dolayı göz ardı eden kadınlar da vardır. Asıl tehlike; bu kadınların korumasız, güvencesiz kalması ve kadın cinayeti açısından kolay hedef haline gelmesidir. Bu nedenle, hem ev içinde yaşanan tekrar eden şiddet riskini hem de kadın cinayeti riskini ölçebilecek doğrulanmış ve

bütüncül bir risk değerlendirme sisteminin kullanılmasına her zamankinden daha çok ihtiyaç vardır. Doğrulanmış bir risk değerlendirme aracının kullanılması sayesinde, elde edilen sonuçlar özellikle eyleme geçilmesi gereken vakalarda, kadının kendisinin talep etmemesi halinde bile, gerekli hizmetlerin doğru ve hızlı bir şekilde sağlanmasını mümkün kılar. En tehlikeli olası failer doğru bir şekilde tespit edilebilirse, sivil toplum kuruluşları, kolluk kuvvetleri, savcılar, hakimler, medya, diğer ilgili devlet kurumları, kısacası bütün paydaşlar kadın cinayetlerinin önlenmesi konusunda üzerlerine düşen sorumlulukları eksiksiz yerine getirebilir (Campbell, 2005: 656).

Bu bilgilerden yola çıkarak, tezin bu bölümünde kadın cinayetlerinde fail grubu olarak en fazla yüzdeye sahip olan eş/partner grubuna odaklanılacak ve ev içinde meydana gelen şiddet olaylarının kadın cinayeti açısından risk değerlendirmesine ilişkin yapılan çalışmalarda ortaya çıkan önemli risk faktörlerine odaklanılacaktır.

4.1. KADINA YÖNELİK EV İÇİ ŞİDDET

Fiziksel şiddet, hegemonik erkekliğin bir aracı olarak ataerkil düzen içinde kadınları baskı altına almak ve özellikle evlilik kurumu içinde erkeğe tabii kılmak için kullanılan bir araçtır. Dolayısıyla, kadına yönelik şiddetten doğan kadın cinayetleri sadece genel bir cinayet vakası olarak değerlendirilemez. Bu cinayetler, kadına yönelik şiddetin bir uzantısı ve ulaşabileceği en son nokta olarak görülmelidir (Abrahams ve diğerleri, 2009). Eşler/partnerler tarafından işlenen cinayetler, bu gruba giren erkeklerin yüzdesinin bu denli fazla olmasından dolayı, kadın cinayetlerini kavramsallaştırırken de ayrı bir kategori olarak ele alınmaktadır. Cinayet, genel olarak tüm dünyada prematüre ölümlerin temel nedenidir. Yedi cinayet vakasından biri ve kadın cinayetlerinin üçte birinden fazlası duygusal ilişki yaşanan partner tarafından işlenmektedir. Bu türden bir şiddet, çoğu vakada uzun yıllara dayanan bir istismar geçmişine de sahiptir (Stöckl ve diğerleri, 2013: 859). Amerika'da yapılan bir çalışma da benzer şekilde, eş/partner tarafından işlenen kadın cinayeti vakalarının üçte ikisinde kadınların fiziksel şiddete uğradığını ortaya koymaktadır (Moracco ve diğerleri, 1998; Campbell, 1992). Daha önce de tartışıldığı üzere, eş/partner cinayeti söz konusu olduğunda, öldürülen sadece kadınlar değildir. Erkek partnerini öldüren kadınlar da mevcuttur. Ancak bu cinayetlerin şiddet geçmişine baktığımızda, uzun yıllar sistematik şiddete maruz kalanların erkekler değil yine kadınlar olduğunu görüyoruz. Uluslararası literatürde de kadınların erkekleri öldürdüğü vakaların %75'inde kadınların şiddete uğradığı ortaya konmaktadır (Moracco

ve diğeri, 1998; Campbell, 1992'den aktaran Campbell ve diğeri, 2016: 136). Kadınlar fiziksel şiddetin yanı sıra yaşadıkları ilişki içinde sözlü olarak da tehdit edilmektedir. Özellikle silahla tehdit vakaları cinayet açısından çok önemli risk faktörü olarak değerlendirilmelidir. Türkiye'de yapılan bir çalışma da cinayetlerin %26,2'sinde failin kadını öldürmeden önce tehdit ettiğini ortaya koymaktadır (Toprak ve Ersoy, 2017).

Öte yandan, eş/partner cinayetine ilişkin yürütülen daha sistematik bir ulusal çalışmada, bu cinayet vakalarının %56'sında ev içi şiddet yüzünden polisin arandığı ve eve çağırıldığı ancak vakaların sadece %27'sinde bir tutuklama yaşandığı belirtilmektedir (Sharps ve diğeri, 2001: 373-380). Dolayısıyla, şiddet vakasında kolluk kuvvetlerine giden şikayetler olası failere ulaşılması, bu kişilerin detaylı değerlendirmeye tutulması ve sonrasında takip edilmesi açısından önemlidir. Zaten "geliyorum" diyen kadın cinayetlerinde olası failere bir şekilde erişim sağlandıktan sonra durumun sıkı takip edilmesi, cinayetlerin önlenmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

Yine yaşanan duygusal ilişkiyle doğru orantılı olarak, bu cinayetlerin çok büyük bir kısmı kadınların yaşam alanı olan evde meydana gelmektedir (Stöckl ve diğeri, 2013; Çilingiroğlu ve Erbaydar, 2016; Toprak ve Ersoy, 2017; Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019). Kadınların güvende olmaları gereken kendi yaşam alanlarında özellikle de en yakınlarında olan kişiler tarafından öldürülüyor olması, kadın cinayetlerinin önlenmesinde ev içinde yaşanan şiddet olaylarına odaklanılmasını gerektirmektedir.

4.2. AYRILIK VE BOŞANMA

Wilson ve Daly (1993, 1995) tarafından yürütülen çalışmalarda kadınların, evli oldukları veya beraber yaşadıkları partnerlerinden ayrılmak istemeleri halinde kadın cinayeti açısından hedef haline geldiklerini ortaya koymaktadır. Yaptıkları çalışmada Kanada'dan 1748, ABD'den 1758 ve Birleşik Krallık'tan 398 vakayı incelemiştir. Fiziksel olarak evlerin ayrılması ve boşanma süreçleri aynı dönemde gerçekleştiğinde, ayrılığı takip eden ilk iki ayın eş/partner cinayeti açısından çok kritik olduğu ortaya çıkmıştır (Wilson ve Daly, 1993; Wilson, Johnson ve Daly, 1995'ten aktaran Campbell ve diğeri, 2016: 138). Bu çalışmalardan ve fiziksel şiddete maruz kalan kadınlarla yürütülen klinik çalışmalardan da anlaşılacağı üzere, erkek partnerler ayrılıkla gelen

kontrol kaybını bir tehdit olarak algılamakta ve bu kararı veren kadını durdurmak için yapacak başka bir şey kalmayınca son nokta olan cinayeti işleyecek kadar ileri gitmektedirler. Ancak kadının ayrı yaşamaya başlaması nispeten bu riski düşüren bir etki yapmaktadır. Yasal olarak boşanma sürecini başlatan ve hala erkek partneriyle beraber yaşamaya devam eden kadınlar ise ayrılan ancak boşanma sürecini henüz başlatmamış olan kadınlara oranla kadın cinayeti açısından çok daha fazla risk altındadır (Campbell ve diğerleri., 2016: 138).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise eş/partner cinayetinde öldürülen kadınların %90’ının ayrılığın ardından ilk dört ay içinde öldürüldüğü ortaya çıkmıştır (Toprak ve Ersoy, 2017). Bazı vakalarda, kadının ortak paylaşılan mekandan ayrılması ve eşinden ayrı yaşamaya başlamasıyla, eve geri dönmezse öldürüleceğine dair eşlerinden tehdit aldıkları kayıtlara geçmiştir. Maktullerden bazılarının bu tarz tehditler karşısında sorunların düzeleceği umuduyla partnerleriyle barıştığı ve eve geri döndüğü ancak sonrasında öldürüldüğü görülmektedir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 23).

Kadınların boşanma sürecine girdiklerinde eşleri/partnerleri tarafından öldürülmesi, bu dönemde kadınların güvenliğini sağlayacak mekanizmaların ve kurumların kurulmasını oldukça elzem hale getiriyor. Kadınlar ayrılma ve boşanma aşamalarında korunabilirse, kadın cinayetlerinin de önüne geçilebilir. Ayrıca, bu dönemde güçsüz ve savunmasız kalan kadınların korunabilmesi için yasaların da güçlendirilmesi gerekebilir (Tütüncüler ve diğerleri, 2015: 198).

4.3. SİLAHA ERİŞİM

Yapılan birçok çalışmada, eş/partner tarafından uygulanan şiddetin asıl sebebi toplumsal eril tahakkümün kurulmuş olması ve ataerkil düzen dinamikleri üzerinden teorize edilmektedir. Erkek egemen sistemin kadına yönelik şiddeti meşrulaştırması ev içi şiddetin en temel dayanağı haline gelmektedir ancak bu olgunun sadece bu temelde açıklanması yeterli değildir. Bakılması gereken bir diğer parametre de bireysel silahlanma oranıdır. Örneğin; Güney Afrika’da bireysel silahlanma oranı oldukça yüksektir ve silahlanma ile kadın cinayeti arasında çok net bir ilişki vardır (Bailey ve diğerleri, 1997’den aktaran Stöckl ve diğerleri, 2013: 140). Güney Afrika’da kadın cinayetlerinin üçte ikisi ateşli silahlarla işlenmektedir. Kadın cinayeti-intihar vakalarında

da ateşli silah kullanım oranları çok yüksektir. Ataerkil sistemde kadını öldürmeyi kendine hak gören erkeklerin ateşli silahlara erişiminin olması cinayet riskini ciddi oranda artırmaktadır (Abrahams ve diğerleri, 2009). Daha erken dönemde Meksika’da yapılan bir diğer çalışmada da ateşli silahların diğer cinayetlerden ziyade daha çok kadın cinayetlerinde kullanıldığı ortaya çıkmıştır (Arbuckle ve diğerleri, 1996’dan aktaranStöckl ve diğerleri, 2013: 140).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Polis Akademisi tarafından yayınlanan rapora göre, kadın cinayetlerinin %52,8’i ateşli silahlarla işlenmiştir. Bu silahların ise %83,9’u ruhsatsız, sadece %16’sı ruhsatlıdır (Taştan ve Küçük Yıldız, 2019: 20). Antalya ilinde gerçekleşen kadın cinayeti vakalarını adli tıp raporları üzerinden inceleyen bir diğer çalışmaya göre de kadın cinayetlerinin %77,1’i ateşli silahlarla işlenmiştir (Tütüncüler ve diğerleri, 2015: 201).

Öte yandan, ateşli silahların kadın cinayeti vakalarında bu kadar yaygın kullanılması, üstelik ruhsatsız silah oranlarının bu denli yüksek olması, bireysel silahlanmanın neden bu kadar gerekli görüldüğü sorusunu akıllara getirmektedir. Kellerman (1993), “Gerçekten güvenliği sağlamak için mi silah bulunduruyoruz yoksa evde silah olması cinayet işleme daha da mı artırıyor?” sorusundan yola çıkarak bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada işlenen kadın cinayetlerinin o-polis ve adli tıp raporları incelenmiştir ve cinayetler sadece mağdurun yaşadığı evde işlenen cinayetlerle sınırlı tutulmuştur. Üç farklı ülkede işlenen kadın cinayetlerinin dahil edildiği bu çalışmada, cinayetlerin %23,9’unun mağdurun evinde gerçekleştiği, evde silah bulundurmanın ise oldukça güçlü bir şekilde cinayet işleme riskini artırdığı ortaya çıkmıştır (Kellerman, 1993: 1087). Birçok durumda erkekler, ailelerini tehlikelere karşı korumak için silah edindiklerini söylemektedir. Yapılan araştırmalar bu durumun, erkeğin kendi kafasında yarattığı bir tehlikeli durum fantezisi üzerinden kendine erkeklik rolü biçerek aile yapısı içinde kendi konumunu güçlü kılmaya çalışmaktan ibret olduğunu ortaya koymaktadır (Stroud, 2012: 224-234).

Bütün bu veriler ışığında, ateşli silaha erişimin kadınların sağlığı ve güvenliği açısından önemli bir risk faktörü olduğunu söyleyebiliriz. Kadın cinayetleri önlemeye yönelik politikalar, duygusal ilişki yaşanan partner tarafından evde silah erişiminin olması durumunu ciddiyetle ele almalıdır.

Kadın cinayetlerinin önlenmesinde stratejileri belirlerken; risk değerlendirmesi yapılması, farklı koruma ve önleme hizmetlerinin sunulması ve kadınların güçlendirilmesi için özellikle ev içi şiddet vakalarına odaklanılmalıdır. Eşine veya sevgilisine sürekli şiddet uygulayan erkeklerin, hele de silaha erişimleri varsa, özellikle kontrol altında tutulabilmesi için gerekli mekanizmaların kurulması elzemdir. Ülke çapında veri toplanması, izleme sistemlerinin hayata geçirilmesi de kadın cinayetlerinin önlenmesi için atılması gereken temel adımlardır (Stöckl ve diğerleri, 2013: 859).

5. BÖLÜM

ALAN ARAŞTIRMASININ BULGULARI ve TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı kadınların öldürülmesi ile bireysel silahlanma arasındaki ilişkiyi irdelemektir. Dolayısıyla, bu alanda çalışan kurumların temsilcileri ile görüşmeler yapılarak farklı bakış açıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde öne çıkan konular birbiriyle yakından ilişkili ve iç içe geçen konulardır. Bu karmaşık ekosistem içinde dile getirilen farklı bakış açılarını ve uygulamaları daha iyi anlayabilmek, gerekçelerini ortaya koyabilmek ve çözüm önerisine katkıda bulunabilmek adına görüşme analizinde bazı temalara odaklanılmıştır. Kadın cinayetleri olgusunun nasıl kavramsallaştırıldığından yola çıkılarak, risk değerlendirme uygulamalarını ortaya konmuş ve konu hukuksal boyutu ile ele alınmıştır. Ardından, bireysel silahlanma ve hegemonik erkeklik arasındaki ilişki ve medyanın eril şiddeti teşvik eden diline odaklanılmıştır.

Öncelikle sorunun ne olduğunun tam olarak anlaşılabilmesi için kadın cinayetleri olgusunun nasıl kavramsallaştırıldığı görüşmeye katılan temsilcilerin bu kavramı farklı meslek ve deneyim açısından nasıl tanımladıkları üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Alan araştırmasında kadına yönelik şiddet vakası olduğunda bir risk değerlendirmesinin yapılmasının hayati önem taşıdığına ortaya konmasından yola çıkarak, görüşmelerde farklı paydaşların bu konuda nasıl bir uygulama yaptıklarına odaklanılmıştır. Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda görüşme yapılan tarafların neredeyse hepsi İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerinden bahsetmiştir. Bu kanun hükümlerinin uygulamada nasıl ele alındığı ve farklı paydaşların bu uygulamaları nasıl yorumladığının anlaşılması da kadın cinayetlerinin önlenmesinde önemli bilgiler ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca, kadın cinayetlerinde en sık kullanılan aracın ateşli silahlar olması gerçeğini de dikkate alarak kanunun bu alandaki uygulamalarını anlamak, neden silahlanmaya ihtiyaç duyulduğu, daha çok hangi kesimin silahlanma talebinde bulunduğu, teknik uygulamaların nasıl yapıldığı ve uygulamada ne gibi sorunların yaşandığı, silahlanmanın kültürel boyutu ve kadın cinayetleri üzerindeki etkileri gibi konularda farklı paydaşların bakış açıları yansıtılmaya çalışılmıştır. Son olarak da şiddetin gündelik dilden ve yaşam tarzından bağımsız bir olgu olmaması ve toplumsal olarak değerlendirilmesi gereken bir sorun olmasından hareketle, medyada yer alan

haberlerin ve kullanılan dilin kadın cinayetleri üzerindeki etkisi ve bir farkındalık aracı olarak medyanın kullanılması konuları irdelenmiştir.

Akademi, kolluk kuvvetleri, hukuk, sivil toplum ve medya alanlarından temsilciler ile yapılan görüşmelerin analiz edildiği bu bölüm, “Kadın Cinayetleri Kavramı”, “Risk Değerlendirme Uygulamaları”, “İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Neden Önemli?”, “Hegemonik Erkeklik Performansı Olarak Bireysel Silahlanma” ve “Medya ve Şiddet Dili” olmak üzere beş ana temadan oluşmaktadır.

5.1. KADIN CİNAYETİ KAVRAMI

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan ve kadınların sırf kadın oldukları için öldürüldükleri cinayetler, birçok alanda “namus, “töre” gibi bahaneler/gerekçeler üzerinden anlamlandırılmaktadır. Ancak bu cinayetlerin arkasında yatan asıl motivasyonların ve gerçek sebeplerin ortaya çıkarılması için sorunun doğru tanımlanması son derece önemlidir. Aksi durumda, kadın cinayetleri bu bahanelerin ardında görünmez olmakta, ölen kadının toplum nezdinde sanki suçlu kendisiymiş gibi yargılanmasına neden olmakta ve erkek failer bu şekilde aklanmaktadır. Tez kapsamında yapılan görüşmelerde de katılımcıların neredeyse hepsi kadın cinayetleri tanımına değinmiş ve bu olguyu tanımlamanın sorunu çözmeye giden yolda atılacak ilk adım olduğunu belirtmişlerdir. Görüşülen sivil toplum temsilcisi, 4 Mart 2009 tarihinde Cem Garipoğlu tarafından öldürülen ve cesedi İstanbul Etiler’de çöp konteynırına atılan bir gitar kutusunun içinde bulunan Münevver Karabulut cinayetinden (Münevver Karabulut, 2009) yola çıkarak kadın cinayetlerinin toplum nezdinde nasıl anıldığına değinmiştir: *“Münevver Karabulut metropol bir kentte işlenmiş bir kadın cinayeti idi. Kadın cinayetinin başka bir boyutunu gösteriyor. Buna ne namus ne de töre cinayeti diyemezsiniz. Onu da kapsayacak şekilde bunun esas kavramı kadın cinayeti dir diyerek önce kavramı ortaya koymak lazım. Namus, töre gibi başka bir bahane sebep olsa bile temelde kadın olduğu için öldürülüyor bu insanlar. O yüzden bu şiddetin son aşaması kadın cinayeti dir ve eğer yaşam hakkını koruyamaz isek bütün şiddet biçimlerini durdurmak çok daha zor olacak.”*

Yapılan görüşmelerde, kadın cinayeti tanımının sadece Türkiye’de değil, diğer ülkelerde de resmi ve kapsamlı bir şekilde yapılmadığı dile getirilmiştir. Bu noktada “Hangi cinayetler kadın cinayeti olarak sınıflandırılmaktadır?” sorusunun, uygulama

açısından önem kazandığı görüşmelerde vurgulanmaktadır. Kadınların en çok duygusal ilişki yaşadıkları partnerleri veya eşleri tarafından öldürülüyor olması, bu cinayetleri diğer cinayetlerden ayıran en önemli farklılıklardan biridir. Yapılan görüşmelerde de kadın cinayeti kavramı anlatılırken özellikle fail-mağdur arasındaki ilişkiye değinilmiş ve bu cinayetlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığının altı çizilmiştir. Kolluk kuvvetlerine bağlı birimden bir temsilci kendisiyle yapılan görüşmede durumu şu şekilde özetlemektedir: *“Kadının öldüğü her cinayet kadın cinayeti değildir. Bunun ayırımını iyi yapmak lazım. Kimliğinden dolayı, cinsiyetinden dolayı öldürüldüyse bu kadın cinayeti sınıfına girer. Kadın kimliği sebebiyle bir ölüm gerçekleştiyse bu kadın cinayetidir.”* Yine benzer şekilde, bu alanda çalışan bir akademisyen de kadını kimin öldürdüğü noktasını vurgulamaktadır: *“Kadın cinayetini nasıl tanımlıyoruz? Kadınların cinsiyeti yüzünden öldürülmesi. Cinselliğinin baskı altına alınması. Kadın buna direnince, toplum normunun dışında davranınca öldürülüyor. Bu kadın cinayeti. Ama kadının öldüğü her cinayet de kadın cinayeti olmayabilir. Burada bazı ip uçları var, ona bakmak lazım: Kadını kim öldürmüştü? Eşi, sevgilisi, akrabası, tanıdığı ise daha irdelenecek bir şey yok, yüksek ihtimal kadın cinayeti.”*

Kadın cinayetlerinin aslında “toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli cinayetler” olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, bu tarz vakaların ayrı bir kategoride tek tek incelenmesi gerekmektedir. Kadın cinayetlerini “toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli cinayet” olarak ele almak, fail ve mağdurun arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu, failin asıl niyetinin ne olduğunu anlamayı gerektirmektedir. Yani, sadece alacak-verecek meselesi yüzünden işlenen bir cinayet ile kadınların toplumsal normlara uymadıkları bahanesiyle sistematik şiddete maruz bırakılması ve öldürülmesi aynı olay değildir. Bu cinayetlerin arkasındaki anlayışın ortaya konması, kadın cinayetlerinin önlenmesinde önemli bir ilk adımdır. Bu noktada, kadın cinayetlerini diğer cinayetlerden ayırt ederken “Burada kadın yerine erkek olsaydı yine de öldürülür müydü?” sorusunu sormak gerekmektedir. Bu durum yapılan görüşmelerde de farklı paydaşlar tarafından ortak olarak dile getirilmiştir. Görüşme yapılan bir akademisyen de bu soruyu gündeme getirmiştir: *“Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli bir cinayet olup olmadığını kesin bilebilmek için failin niyetini bilmeniz gerekiyor. Sırf kadın olduğu için mi öldürdü, o an karşısında bir erkek de olsa öldürür müydü?”. Sivil toplumdan bir temsilci de “Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli cinayet” kavramını açıklarken, 5 Mayıs 2015 tarihinde Taksim’de evine giren hırsız tarafından önce tecavüz edilen sonra boğularak öldürülen Değer Deniz cinayetine (Değer Deniz Cinayeti, 2016) değinmiştir: *“Eve hırsızlık amacıyla giren bir erkek, evde erkek olduğu zaman erkeğe tecavüz edip öldürüp evden çıkmayı akıl etmiyor. Ama**

toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkeğe öyle imkanlar veriyor ki söz konusu kadın olunca yapabileceğini düşünüyor. Hırsızlık için girmiş olsun, fark etmez. Kadınla mı karşılaştı, o zaman tecavüz de edebilirim ve hatta öldürebilirim diyor”

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın cinayetleri üzerinde oynadığı rolünü tartışırken, bu eşitsizliğin farklı paydaşlar tarafından yorumlanma biçimi de dikkate alınması gereken bir noktadır. Genel olarak akademi, kolluk kuvvetleri, sivil toplum ve medya paydaşları kavramsal açıdan ortak bir dil kullanmakta ve kadın cinayetlerinin “toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden” kaynaklandığını söylemektedir. Kadın cinayetlerini sınıflandırırken, cinayetin toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelli olup olmadığına göre bir sınıflandırma yapıldığından bahsedilmektedir. Ancak her ne kadar bu kavram biçimsel olarak kabul görse de içeriğinin nasıl yorumlandığını irdelemek gerekmektedir. Bu tartışmanın çıkış noktası olan Ceren Damar davası hem kolluk hem de sivil toplum temsilcileri tarafından örnek olarak sunulan bir vakadır. Ceren Damar, 2 Ocak 2019 tarihinde kopya çekerken yakaladığı ve hakkında işlem yaptığı erkek öğrenci tarafından öldürülmüştür. Fail daha sonrasında ifadesini değiştirmiş ve Ceren ile aralarında bir ilişki olduğunu, Ceren’i reddettiği için hocalık haklarını kullanarak kendisine zarar vermek istediğini beyan etmiştir. Bu durum birçok kesimin tepkisini çekmiş, özellikle kadın örgütleri, failin iyi hal indirimi gibi durumlardan faydalanmak için beyan değişikliğine gittiğini savunmaktadır (Ceren Damar, 2019). Bu vakanın bir kadın cinayeti vakası olup olmadığı ise görüşme yapılan paydaşlar arasında tartışma konusu olmuştur. Kolluk kuvvetlerine bağlı bir birimde çalışan katılımcı, tasnif yaparken dikkate aldıkları kriterleri şu şekilde özetlemektedir: *“Yani öyle vakalar var ki erkek de olsa öldürülecek bir vakaya kadın öldüğü için kadın cinayeti tasnifi yapılıyor. Bunu biz kabul etmiyoruz. En yakın örneği, öğretim görevlisi kadın odasında bıçaklı saldırıya uğruyor. Erkek öğrenci sınavda kopya çekiyor, kopya çektiği için işlem yapan bir kadın öğretmene işlemden dolayı saldırıyor. Orda erkek öğretmen de olsaydı o işlem gerçekleşecekti. Bunu biz kadın cinayeti olarak tasnif etmedik ama geçen gün bir toplantıya katıldığımda bu erkek olsaydı öldürülmezdi, korkardı, kadının zayıflığından yararlanarak daha kolay yaptı diye bir yorum geldi. Yani her şeyi böyle yorumlayacak olsaydık biz bunu akademik bir bakış açısıyla, uygulama kolluk değerlendirmesiyle ele almaya çalışıyoruz. Birçok hukuk çevresi de benim gibi aynı yorumu yapıyor.”*

Sivil toplum temsilcisi ise bu vakanın kesinlikle kadın cinayeti vakası olduğunu belirtmiş ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin her alanda görüldüğüne dikkate çekmiştir: *“Mesela Ceren Damar davası. Ona “eğitim şehidi” demeye çalışmışlardı ama o bir kadın cinayeti.*

Eğitim Şehidi demek Ceren'in kadın olması nedeniyle yaşadığı ayrımcılığın üstünü örtmektir. O tür Şeyler bence polisin tasnifinde kadın cinayeti olarak yer almıyor olabilir. Ceren Damar gibi birçok akademisyen kadının anlattıklarını biliyoruz. Sınavlarda yaşadıkları zorlukları biliyoruz. Bir erkek olduğu zaman bu kadar kolay olmuyor bu. Hiç olmuyor denemez tabii ki ama toplumsal cinsiyet eŐsitsizliğinin nasıl hayatın her türlü alanına yayıldığını görmek lazım.”

Bu noktadan hareketle, polis veya jandarma bölgesinde işlenen cinayet vakalarına ilk aşamada müdahil olan kolluk kuvvetlerinin bu vakaları nasıl ele aldığı ve kadın cinayeti özelliği taşıyan vakaları nasıl değerlendirdiğini anlamak da görüşmelerin önemli konularından biridir. Yapılan görüşmelerde kolluk kuvveti temsilcileri kadın cinayetine ilişkin resmi verilerin olmamasından dolayı bu cinayetleri sınıflandırmada zorluk yaŐandığına değinmişlerdir. Kurumlar aÇısından standart bir uygulamanın olmaması bu cinayetlerin görünür olmasını engellemekte ve sınıflandırma yapılırken ilgili personel de toplumsal cinsiyet eŐsitsizliğine ilişkin kendi deneyimi ve algısına göre bir karar vermektedir. Akademi alanından görüşme yapılan bir temsilci durumu Şu Şekilde özetlemektedir: *“Şimdi ne polisin ne de jandarmanın elinde doğrudan kadın cinayeti diye bir veri yok. Çünkü bu kavram sadece Türkiye’de değil, Avrupa’da da çok sorunlu bir kavram. Yani yasal olarak tanımı yok, hukuken ölen kişi insan diye düşünülüyor. Hukuk ayrıca ölen kadın mı erkek mi diye irdeleniyor... Kadına yönelik Şiddette en çok atıfta bulunduğumuz kanun 6284. Burada Şiddete ilişkin yasal düzenlemeler var. Ama kadın cinayeti özelinde yok, TCK da böyle bir ayırım yapmıyor. Aslında bu teknik bir eksiklik. Kanunlarda bu tanımlanmadığı için hukuken de kadın cinayetleri ayrı bir kategori gibi değerlendirilemiyor. Bir cinayet işlendiğinde onun kayıtlara nasıl geçtiği tamamen polisin yeteneğine bağlı o yüzden. Yeterince farkındalığı varsa cinayeti kim işlemiş, nasıl işlemiş gibi detayları yazıyorlar ama yoksa cinayet diye kaydedip geçiyorlar.”*

Bu durumda cinayet olaylarına ilk anda müdahale eden kolluk kuvvetinin olayı nasıl değerlendirdiği ve hangi kriterlere göre sınıflandırma yaptığı merak konusu olmuştur. Yapılan görüşmelerde, dikkate alınan kriterlerin benzer olduğu ancak polis ve jandarma arasında uygulama farklılıkları olduğu ortaya çıkmıştır. Polis bir cinayet işlendiğinde olay yerine intikal ettiğinde cinayetin kadın cinayeti olup olmadığını inceleme Őansına sahiptir ve bu aşamada bir değerlendirme yapmaktadır. Ancak yapılan görüşmelerde Jandarma uygulamasının farklı olduğu anlaşılmaktadır. Jandarma olay yerine intikal ettiğinde, genel cinayet olarak değerlendirmekte ancak bütün cinayet dosyalarını detaylı tasnif için üst birimlere yönlendirmektedir. Kadın cinayeti sınıflandırması, olay

yerine giden jandarma tarafından değil, dosyayı inceleyen üst amir tarafından yapılmaktadır. Polis bölgesinden sorumlu olan kolluk kuvveti temsilcisi kendi deneyimini şu şekilde aktarmaktadır: *“Türkiye’de diyelim ki öldürülen 500 kadın varsa bunun 300 tanesi bu dediğiniz kapsama girer. Diğerleri 6284 veya İstanbul Sözleşmesi’nin çizdiği sınırlar dahilindeki kadın cinayetleri değildir. O yüzden biz hepsine tek tek bakıyoruz, burada bizim ekibimiz var. Her sabah gelir Türkiye genelindeki kasten öldürme olaylarına bakar. Bunu her ay ve yıl sonunda tekrarlarız. Niye? O gün işte sisteme yaralama olayı olarak girmiştir, yaralama olayı daha fazladır. Ama sonrasında ölümle neticelenebilir, hayati tehlikesi vardır. Ama sisteme kasten yaralama olarak girmiştir, sonrasında ölüm olmuştur. Biz bunları özellikle çalışıp neler yapabiliriz, ne tür tedbirler alabiliriz diye asıl konuya odaklanıyoruz.”* Jandarma bölgesinde çalışan kolluk kuvveti temsilcisi ise kendi kullandıkları yöntemi aktarmaktadır: *“Ölen erkek de olsa, kadın da olsa aynı işlemi görür. Ama her vakayı yukarı bildirmek zorundalar, yani il jandarmaya olayın raporu gider. Onlar da genel komutanlığa bildirir. İl jandarma veya genel komutanlık bakar kadın mı ölmüş, detaylarıyla onlar ilgilenir. Olayın üstüne giderler. Neden öldürülmüş, nasıl öldürülmüş, olay nerede olmuş.”*

Öte yandan, bazı sivil toplum ve medya örgütleri, alanda kadın cinayeti verisi olmadığı için bu eksikliği kendi çabalarıyla kapatmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Medya temsilcisi kadın cinayeti verisi toplamaya nasıl başladıklarını şu sözlerle ifade etmiştir: *“Aslında İstanbul Sözleşmesine göre devletin görevlerinden birisi kadın cinayetlerine ilişkin verileri tutmak ama Türkiye’de bu verilerin açıklanmadığını biliyoruz ya da defalarca sorulmasına rağmen “bizde bu bilgiler yok” denildiğini biliyoruz. Oysa bütün bilgiler onlarda var çünkü hepsi adli vaka olarak kolluğa yansıyor. Bilgilerin onlarda olmaması imkansız. Ya gerçekten yok ya da topluma açıklamıyorlar ya da bunun aslında istatistiğiyle uğraşmak istemiyorlar. Bunlar geliyor aklımıza. Birçok kere başvuru yapıldı ve yanıt verilmedi. Biz de bunun üzerine, devlet tutmuyorsa biz yapalım dedik.”* Aynı şekilde bu derleme yapılırken hangi kriterlerin kullanıldığına dair bilgi de vermiştir: *“Bizim kurduğumuz medya takip sisteminde belirli anahtar kelimeler var. Cinayet, erkek şiddeti, ölüm, kadın ölümü gibi. Daha çok yaygın basında kullanılan kelimeler var. Maalesef biz bunlara karşıyız ama erkek cinneti, cinnet gibi kelimeleri de kullanmak zorundayız. Biz kendi haberlerimizde bu kelimeleri kullanmıyoruz ama yaygın basında kullanıyor ve biz de medya takip sistemine ekledik. Oraya bütün cinayetler düşüyor. Yine de bunların asıl vakaların çok azını yansıttığını hep söylüyoruz ama onun dışında da öğrenebileceğimiz bir kaynak yok. Adli tıp ve kolluk bize bu konuda asla bilgi vermiyor. Adalet Bakanlığı CİMER’den yapılan başvuruya “Biz böyle bir veri tutmuyoruz” diye cevap veriyor... Toplumsal cinsiyet odaklı*

olan cinayetleri biz baz alıyoruz. Yani bir erkek şizofreni hastasıysa ve bir kadını öldürüyorsa bunu almıyoruz çünkü şizofreni hastası o sırada bir erkeği de öldürebilir, toplumsal cinsiyet temeli yok. Buna dikkate ediyoruz, kriterimiz bu. Faili belli olan cinayetleri sayıya ekliyoruz, faili belli olmayanları “faili belli değil” diye ayrıca not düşüyoruz. Yayınladığımız aylık her çetelenin son kısmında bu açıklıyoruz. İntihar vakalarına ayrı bir kategoride yer veriyoruz ve başlığa taşıdığımız sayıya dahil etmiyoruz. Ayrıca kadının doğrudan hedef olmadığı toplu cinayet haberlerini de eğer tartışmaya sebep olan konu toplumsal cinsiyet temelli değilse çeteleye dahil etmiyoruz.” Sivil toplum temsilcisi de aynı sebeplerden dolayı kendi verileri toplamaya başladıklarını dile getirmiş ve kullandıkları kriterleri açıklamıştır: “Kendi kategorimiz var, raporlarımızdan görüyorsunuzdur. Kim tarafından, hangi bahaneyle, nerede, yaş aralığı nedir, çocuğu var mı, koruma altında mıydı gibi kategoriler var”

Verilerin çeşitli paydaşlar tarafından farklı yöntemlerle toplanmasının ise veriler arasında tutarsızlıklara neden olduğu görülmektedir. Görüşmeciler, devlet kurumu ve sivil toplum örgütü tarafından toplanan verilerin birbirini tutmadığına değinmişler ve bu tarafların hangi kritere göre veri tuttuğunun net olmamasından dolayı bu durumun bilgi kirliliğine neden olduğunu belirtmişlerdir. Sivil toplum temsilcisi kadın cinayeti verilerinin hazırlanması için kadın hareketinin uzun yıllardır vermiş olduğu mücadeleye değinmiştir: “... Her yıl bilgi edinme hakkımız kapsamında biz bu verileri devletten istedik. Sadece 2013 yılında sadece aile içi şiddet sonucu öldürülen kadınların verisini yayınlamışlardı ama ilk defa kadın cinayeti kavramıyla bunu kabul ettiler. Bu kavramla yayınladıkları veri bu yıl oldu. Tabii o da bizim verilerle örtüşmüyor... Çok fark var ama bizim için şu bile önemli. Az ya da çok, onların açıkladığı rakam da çok ciddi bir rakam çünkü her biri bir hayat demek. Fakat orada şöyle bir şeyle karşılaşıyoruz. Devlet kadın cinayeti kavramını benimsedi, bunu artık öğrettik. Yıllar sürdü bunu yaptırabiliyor olmak. Fakat burada aradaki farkın sebeplerini onlar ortaya koymak zorundalar. Hangi kriterlere göre kadın cinayeti diyorlar, bunu açıklamaları gerekir ki açığa çıksın. Orada işte çeşitli şüpheler var. Bizim neye göre verileri topladığımız ortada. Bizimkinin de gerçekten çok daha az olduğunu biliyoruz. Hem basına yansıyan ya da doğrudan bize ulaşan ailelerin verdiği verileri topluyoruz. Buna rağmen onların verisinden fazla sayı var. Biz “kadın cinayeti/femicide” kavramına göre bir raporlama yapıyoruz. Onlar neye göre yapıyorlar, açıklasınlar ki bu aradaki fark ortaya çıksın” Kolluk kuvvetlerine bağlı bir birimden gelen temsilci ile yapılan görüşmede ise bu farklı verilerin bilgi kirliliğine sebep olduğu belirtilmiştir: “Mesela birtakım örgütler, kadın cinayeti platformu gibi, öldürülen her kadını kadın cinayeti olarak açıklamakta. Bu da toplumda bilgi kirliliğine sebep oluyor.”

Yapılan görüşmelerde, veri toplayan farklı kurum ve örgütlerin birbirlerine karşı önyargılı oldukları ve bu alanda kapsayıcı bir işbirliğinin olmadığı da vurgulanmıştır. Ancak her iki grubun da işbirliğine ihtiyaç olduğu yönündeki vurgusu, kadın cinayetlerinin önlenmesi için geliştirilecek politikalarda tek bir paydaşın yeterli olmayacağını ve bu sorunun daha kapsamlı ve çok disiplinli bir şekilde ele alınması gerektiğinin altını çizmektedir. Akademi alanında çalışma yapan bir temsilci önyargılı davranılmaması gerektiğini vurgulamıştır: *“Keşke orada bir toplumsal cinsiyet eşitsizliği temeli görüp polisi uyarsalar, bunu da dahil edin diye. Bir gün o aşamaya gelinebilir diye düşünüyorum ama her iki tarafın da önyargısız bir şekilde çalışmaya devam etmesi lazım. Bunu siyasi bir malzeme haline getirmeye çalışmaması gerekiyor. Kaldı ki bu kadın meselesi. Kadın olarak biz bunu farklı amaçlarla kullanıyorsak, durum çok kötü. Ben bu çalışmanın sonunda geldim bu noktaya.”* Medya örgütünden temsilci ise her ne kadar sayılar birbirini tutmasa da verilerin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca devletin neden veri toplamadığını da kendi deneyimlerine dayanarak aktarmıştır: *“Özellikle polis akademisinin kadın cinayeti kavramıyla bir rapor yayınlaması önemlidir. Sonuçta yine de yereldeki karakola yansımıyor. Kendi ellerinde olanı derledikleri bir çalışma. Bunun devamlı olması çok güzel olurdu. Biz de tutmaya devam ederiz ama onlardan da veri görmek güzel olur. Veri iyidir, bu da resmi rakamları deriz ve biz de onu ekleriz. Ama bunun bir devamlılığı olmadı, bir kere oldu sadece... Öte yandan devletin bu veriyi tutmak için ciddi bir istihdam yapmaları gerekir. Biz bir aylık veri topluyoruz, onlar her yıl için bunu geçmişe yönelik olarak da yapacaklar. Ciddi bir istihdam ama en önemlisi zihniyet sorunu var. Zihniyetleri buna açık değil. Kadın cinayetini, erkek şiddetini tanımlayalım, bunu somut veri olarak sunalım gibi bir dertleri olmadığı için bunu paylaşmıyorlar. Çünkü erkek şiddeti demek kimi zaman kolluk kuvvetinin uyguladığı şiddet demek. Kendi şiddetleri demek. Zaten devletin yapısının eril olduğunu biliyoruz. Kadın evde olsun, çocuk baksın dediklerini bildiğimiz için bu zihniyetin. Bu sadece bu döneme ait değil, dünyanın birçok ülkesinde de bu böyle. O nedenle onların gündeminde değil. Onların asıl yapması gereken başka çok önemli sorunları var.”*

5.2. RİSK DEĞERLENDİRMESİ UYGULAMALARI

Kadın cinayetlerinin önlenmesi söz konusu olduğunda, şiddete maruz kalan kadınların başvuru gerçekleştirdikleri aşamalarda bir risk değerlendirmesinin yapılması hayati önem taşımaktadır. Kadınların nasıl bir ortamda yaşadıkları, kendilerine şiddet uygulayan kişi ile nasıl bir ilişkileri olduğu, hangi yöntemler veya araçlar kullanılarak şiddet uygulandığı gibi detayların ortaya çıkması ancak kapsamlı bir risk

değerlendirmesi ile mümkün olacaktır. Bu değerlendirmede elde edilen sonuçlara göre uygulanacak olan stratejiler, geliştirilecek olan önlemler ile bu cinayetlerin önlenmesi mümkün olacaktır.

Bu durumdan yola çıkılarak, tez kapsamında yapılan görüşmelerde kolluk, adalet, medya ve sivil toplum alanlarında kadına yönelik şiddete ilişkin sistematik bir risk değerlendirmesinin yapılıp yapılmadığı, yapılıyorsa nasıl bir uygulama olduğu, uygulamada yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Öncelikle, kadına yönelik şiddet vakası olduğunda kadınların en çok gittiği ilk başvuru noktasının genellikle kolluk kuvvetleri olduğu anlaşılmaktadır. Polis veya jandarma bölge sınırları dahilinde polis veya jandarma karakolu bu gibi durumlarda ilk müdahaleyi yapan yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Polis bölgesinden sorumlu olan temsilci ile akademi alanından bir temsilcinin (sırasıyla) verdiği bilgiler karakollarda bir risk değerlendirmesi kullandığını ve buna yönelik bir sistemin kurulduğunu ortaya çıkarmıştır: *“Polis merkezde 6284 için işlem yaparken form dolduruyor, aile içi ve kadına karşı şiddet olay kayıt formu. Çalışma durumu, çocuk sayısı, alkollü olup olmadığı, bir takım dezavantajın olup olmadığı ile ilgili. Hem mağdur hem de şiddet uygulayan yönüyle. Biz bu formu risk değerlendirmesi ve alınan kararlarla birlikte online olarak aile bakanlığı üzerinden ildeki ŞÖNİM'lere ulaştırıyoruz ki onlar da kendi illerinde bir şey yapsınlar.”* Alanda çalışan akademisyen de benzer bir yorumda bulunmuştur: *“Polisin risk değerlendirme formu kullandığını söylemiştim. Başvurduğunuzda hemen bilgisayarında açıp formu dolduruyor ve ona göre yönlendirme yapıyor.”*

Öte yandan, kadına yönelik şiddet yaşandığında kadınlar sadece polise veya jandarmaya başvurmamaktadır. Bazı durumlarda kadınlar doğrudan savcılığa giderek şikayette bulunabilmekte, bazen olay doğrudan aile mahkemesine intikal etmekte veya kadınlar ulaşabildikleri ilk sivil toplum örgütüne başvurabilmekte ve yardım talep edebilmektedirler. Bu aşamalarda da kadınların nasıl bir tehdit altında olduğunun anlaşılması, kadınların içinde buldukları riskli durum karşısında nasıl bir algıda olduklarının anlaşılması için savcılık, aile mahkemesi veya sivil toplum örgütü aşamasında yapılacak olan risk değerlendirmesi de önem taşımaktadır. Yapılan görüşmelerde, bu aşamalarda sistematik bir risk değerlendirmesinin olmadığı, kararların olaya dahil olan kişinin deneyimine ve inisiyatife bağlı kaldığı anlaşılmaktadır. Örneğin, savcılık makamından bir temsilci bu konudaki uygulamayı şu şekilde açıklamaktadır: *“Öyle resmi olarak kullandığımız bir risk değerlendirme aracı yok. Şimdi benim elimde nereden baksanız 300 tane dosya var. Dosyayı incelediğinizde durum*

ciddiyse zaten kokusunu alırsınız. Mesela geçen gün otobüs terminalinde bir kadın kocası tarafından bacağından bıçaklandı. Dosya geldi bize, riskli bir vaka. Adamın daha öncede dosyası var. İçeri girmiş çıkmış, şiddetten şikayet olmuş filan. Belli ki sıkıntılı bir durum. Dolayısıyla risk değerlendirmesini biz kendimiz yapıyoruz. Hissedersiniz zaten anlarsınız yani.” Görüşme yapılan bir hakim de kendi alanlarındaki uygulamaya dair bilgileri paylaşmıştır: “Bizim kullandığımız bir risk değerlendirme aracı yok. O işi emniyet yapıyor, onların kullandığı bir araç var. Bize dosyayı gönderirken zaten riskini saptayıp göndermiş oluyorlar. O değerlendirmede de çeşitli sorular var: Şiddet gördünüz mü, boğanızı sıktı mı, silah kullandı mı gibi. Biz hakim olarak ifadenin içeriğine bakıyoruz, dosyadaki belgeleri inceliyoruz, başka belgeye ihtiyaç varsa onu talep ediyoruz. Uygulamaya bakarsanız, bizim kadına doğrudan erişimimiz yok maalesef. Sadece dosya üzerinde inceleme yapabiliyoruz. Bir de duruşmaya geldiklerinde görüyoruz işte. Orada tabii belli oluyor biraz, işin kokusunu alıyorsunuz ve ona göre bir karar vermeye çalışıyorsunuz.” Yargı alanında bir diğer önemli paydaş olan avukat ise yine kendi deneyimlerine dayanarak risk değerlendirmesi yaptıklarını aktarmıştır: “Risk değerlendirmesinde kişisel tecrübelerimiz devreye giriyor. Burada “derhal” bir durum var. Derhal devreye girilmesi lazım, derhal sığınma evine yerleştirilmesi lazım, derhal silaha el konulması lazım. Dediğin gibi görüşmeci avukat bunu kaçırırsa kadını kaybederiz. Avukat atamada gecikilirse, atanan avukat geç işlem yaptıysa ama duruma dair aciliyet hala devam ediyorsa sorun yaşanır. Bazen kadın gerçekte ne yaşadığını anlatmayabilir, daha doğrusu eksik anlatabilir ve müvekkille avukat arasında iyi bir iletişim de kurulamayabilir. Avukat da “bir şey çıkmaz buradan” diye düşünebilir. Risk değerlendirmek için soracağın sorulara kadının vereceği cevaplardan ben onu çıkarabilirim mesela. Kadın bana bu bilgileri vermese de veya vermediğini zannederken bile ben anlayabilirim aslında. O nedenle önemli bir form o.”

Anlaşıldığı üzere, risk değerlendirme formu resmi olarak sadece kolluk kuvveti tarafından kullanılmaktadır. Ancak görüşme yapılan kişiler bu formun kullanımına ilişkin bazı sorunlardan bahsetmişlerdir. Görüşmeye katılan akademi temsilcileri sırasıyla, formun İngilizce bir formdan uyarlanması ve düzgün kurgulanmamış olmasından dolayı sorun yaşandığını ve tutarlı olmadığını dile getirmişlerdir. “... Ama aslında bu sistem işlemiyor. Formlar İngiltere’den alınmış, çevrilmiş Türkçeye ama bize uyarlanmamış. Bununla ilgili çalışma yapılmalı.” “Risk değerlendirmesinin işlevi aslında olmuyor, o form çok yetersiz bir form. Akademik olarak da bir değeri yok. Neyi ölçtüğü belirsiz. Şimdi o formu güncelleme çalışmaları yapıldı. Güncellenirken oluşturulan komisyonda ben de vardım ve hayretler içinde izledim olanı biteni. Bir formu alıp dilimize uyarlayıp hiçbir analiz

yapmadan, neyi ne kadar ölçtüğünü bilmeden kullanıyoruz. İşliyor mu işliyor. Polis bu formu her kadın için dolduruyor, cevabını alıyor.”

Tezin en temel amacı özellikle ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesine katkı sunmak olduğu için, silahın olduğu vakalara ilişkin risk değerlendirmesinin nasıl yapıldığını anlamak da görüşmeler esnasında odaklanılan bir diğer konu başlığı olmuştur. İlişki içinde mükerrer şiddet olaylarının olması ve silaha erişimin olmasının kadın cinayeti riskini ciddi oranda artırdığından önceki bölümlerde bahsedilmiştir. Tam da bunu doğrulayacak şekilde, görüşmeciler silahın varlığı söz konusu olduğunda durumun aciliyetinin arttığı ve derhal bir önlem alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, polis ve jandarmanın silaha geçici olarak el koyma hakları olduğu ve akabinde durumu hakime bildirip silaha el koyma kararı çıkartıldığının bilgisi de verilmiştir. Bu kararların alınmasında karar veren merci olan bir hakim durumu şu şekilde özetlemektedir: *“6284 sayılı yasa kapsamında silah erişimi/kullanımı varsa silahın teslim edilmesi/alınması ile ilgili hükmü işletiyoruz. Elinde ruhsatlı silah varsa, silahın emniyete teslim edilmesine karar veriyoruz.”* Görüşme yapılan bir avukat da burada acil bir durum olduğundan derhal eyleme geçilmesi gerektiğini vurgulamıştır: *“Silah varsa olayda, bir kere kadını derhal oradan çıkarmak lazım. Ben böyle bir durumda mümkünse ve kadının da böyle bir talebi varsa kadını sığınma evine yerleştirmeye çalışırım. Uzaklaştırma kararı değil çünkü o adam uzaklaşmaz artık oradan. Markette de bulur onu, mahallede de bulur, dolanır yani. Bir iki akşam başka yerde kalır, kendi evinin yakınının yatar ve kadını vurur. O nedenle mümkün olduğunca kadını kaybetmek gerekiyor. Belki kimlik değişikliği, başka bir şehre göndermek, durumun ne kadar manyaklaştığıyla da ilişkili bu durum. Silah teslimi istenir, derhal savcılık şikayeti yapılır. Eminim ki bu adamın sicili de kirlidir. Kesin silaha kaçak durumu çıkar, eskiden suç işlemiştir, vs.”*

Ancak her ne kadar risk değerlendirmesi yapılsa da silah kullanımı engellenmeye çalışılsa da asıl sorunun zihniyet meselesi olduğu da vurgulanan bir durumdur. Bir başka ifadeyle, öldürmek planlanan, tasarlanan bir eylem olarak karşımıza çıkmakta, kullanılacak alet açısından sınır tanımamakta ve her türlü imkansızlık içinden bir şekilde öldürme fırsatı yaratıldığı belirtilmektedir. Ancak bütün bu yorumlar dikkate alındığında, silahı engellesek bile yine de nasılsa başka şekilde bir cinayet vuku bulacak denilerek bunun için de çaba sarf etmemek söz konusu olmamalıdır. Her şeye rağmen, görüşme yapılan kişiler silaha el konmasıyla riskin ortadan kalkmadığını da belirtmişlerdir. Bu noktada, failerin cinayet işleme motivasyonları yeniden devreye girmektedir. Kolluk kuvvetlerine bağlı çalışan bir birimden temsilcinin yaptığı yorumlar

dikkate alındığında; silahın kolay erişimi olan, daha kesin sonuç veren bir araç olarak görüldüğü ancak silaha erişimin kısıtlanması halinde cinayeti işlemek için başka yöntemlerin ısrarla geliştirildiği anlaşılmaktadır. Bu durum, kadına yönelik nefretin ve şiddetin toplumsal boyutunun da dikkate alınması gerektiğine ilişkin önemli bir ipucudur: *“Risk değerlendirmesinde silahın olması değerlendirmedeki puanı üste çekiyor. Ama şunu da söylemem lazım, kişi birisini öldürmeye karar verdiyse suç aletini bulmak çok sorun değil. Cezaevinde pembe oda vardır, pembe odada görüşme için eşinin yanına giren kadın plastik bıçakla eşi tarafından boğazı kesilerek öldürüldü. Bir kişi öldürmeye karar verdiyse bu bıçakla da oluyor, ipe de boğuyor, her şekilde öldürebiliyor. Yeter ki o insanın bir insanı öldürmeye karar vermesi.”* Akademi alanından bir temsilci de işin psikolojik kısmından bahsetmektedir: *“Türkiye’de silahla cinayet yaygın çünkü diğer türlü cinayet işlemeye motivasyonları yetmiyor belki de. Yani bıçaklamak, boğmak gibi şeyler daha vahşice, oradaki psikolojik bariyeri aşmak daha zor. Ama silahla kolay.”*

Sunulan bu eleştiriler ve uygulamada yaşanan zorluklar dikkate alındığında, risk değerlendirme uygulamalarının nasıl daha iyi hale getirileceğine dair çıktılara da ulaşılmaya çalışılmıştır. Burada ön plana çıkan ve birçok kişinin de ortak olarak dile getirdiği nokta, risk değerlendirme uygulamasının çok disiplinli bir sistem içinde olması gerektiğidir. Ayrıca, risk değerlendirmesini sadece kolluk biriminin yapmasının yeterli olmayacağı ve hatta hali hazırda bunun sağlıklı sonuçlar doğurmadığı belirtilmiştir. Akademi alanında çalışma yapan iki temsilcinin aktardığı bilgiler şu şekildedir:

“Risk değerlendirme hususunu kesinlikle polis yapmaması lazım, bu onun uzmanlığı değil. Kendince bir fikir beyan edebilir, bunu rapor edebilir ama buna polis karar vermemeli. Özellikle bir risk değerlendirme mantığı olacak. İlk etapta düşük risklileri gerçekten eleyecek bir şey olacak. Hani bunun %100 saptanması mümkün değil ama olabildiğince. Kanunun doğru uygulanması diye bir şey var mesela. Gerçek mağdur diye bir kavram var polisin kendi içinde. Herkes gerçek mağdur değil, %10’u sadece gerçek mağdur diyorlar.”

“STK’lar işin içinde olmalı. MARAC sisteminde örneğin, bir vaka olunca ilgili bütün birimlerden uzmanlar bir araya geliyor hemen ve vaka bazlı değerlendirme yapılıyor. Risk değerlendirme formu var ellerinde, her vaka için onu dolduruyorlar. Bizim poliste de var aynı form ama işlevsel değil. Çünkü formu sadece Türkçeye çevirmişler, uyarlamamışlar. Ben bu risk değerlendirmesiyle ilgili bir proje de hazırladım. Şimdi bu formu doldurunca sistem bütün risklere aynı rengi veriyor, düzgün uyarlanmamış çünkü. Benim projemde bunun iyileştirilmesi lazım diyorum. Risk değerlendirmesi düzgün yapılırsa hem iş yükü

azalır hem kaynaklar doğru kullanılır hem de vakalar doğru yönlendirilir. Önlem alma şansın olur.”

5.3. HUKUKSAL AÇIDAN KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE BİREYSEL SİLAHLANMA

İstanbul Sözleşmesi olarak anılan “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığı olan ilk uluslararası sözleşmedir. Sözleşme, 12 Mart 2012 yılında ilk defa Türkiye tarafından imzalanmıştır ve 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme metni ise kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve kadınların korunmasına dair oldukça detaylı düşünülmüş bir metindir. Bu sözleşmeyi şu anda 40 ülke imzalamış bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre imzalanan uluslararası sözleşmeleri ulusal sözleşmelerden daha üstündür ve bağlayıcıdır. Kadına karşı şiddetle mücadelede ulusal kanunlar söz konusu olduğunda ise Türkiye’de 2012 yılında “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, 2011 yılından önce yürürlükte olan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun’un kadınları korumak konusunda yetersiz kalması nedeniyle, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. 1998 yılında kabul edilen 4320 sayılı Kanun, sadece eşleri, çocukları ve aynı çatı altında yaşayan bireyleri kapsıyordu. Dolayısıyla, evli olsun olmasın, toplumun her kesiminde şiddete maruz kalan kadınları ve LGBTİ+ bireyleri kapsamakta yetersiz kalıyordu. Ayrıca, bu kanunda öngörülen düzenlemelerin yüzeysel olması yüzünden kadınları şiddete karşı koruma noktasında uygulamalar etkili değildi. Bu sebeplerden dolayı, şiddetin her türünü kapsayan, kadının medeni hali gibi detaylara bakılmaksızın bütün kadınların korunmasını mümkün kılacak daha kapsamlı bir kanun ortaya koymak adına 6284 sayılı Kanun hazırlanmıştır. Bu kanunun teknik açıdan oldukça detaylı hazırlanmasına ve kadınların her türlü şiddetten korunması için oldukça geniş kapsamlı yetkiler tanınmasına rağmen uygulama aşamasında sorunlar yaşanmaktadır.

5.3.1. Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması

İlk aşamada kanun kapsamında yer alan koruyucu ve önleyici tedbirlerin nasıl uygulandığı ve kapsamı anlaşılmaya çalışılmıştır. Kolluk kuvvetleri temsilcisi, bu kanun kapsamının diğer kanunlardan farklı olduğunu belirtmiştir: *“6284’ün ve İstanbul Sözleşmesi’nin kapsamında durum farklı, orada aile kavramı aranmıyor. Birlikte yaşayanlar, nişanlı veya sözlü insanlar da aynı şekilde ele alınıyor. Genel kategoriye dahil edilmediği için bu olayları tek tek incelemek gerekiyor.”* Ayrıca, sivil toplum temsilcisi de şu an yürürlükte olan kanunun başvuru yapılacak yerler konusunda çok daha kapsamlı olduğunu ve yardıma ihtiyacı olan kadınların bu haklarına en kısa sürede ulaşmaları için farklı birimler üzerinden başvuru yapabiliyor olmasının bir avantaj olduğunu söylemiştir: *“Eskiden kadınlar şiddete uğradıkları zaman karar çıkartabilecekleri aile mahkemesine başvurabiliyordu sadece. Şu anda ilk başvuru yerleri 6284 ile beraber genişlemiş durumda. En yakın karakol önleyici, koruyucu karar çıkartabiliyor. Savcı, ŞÖNİM, Bakanlık İl Müdürlükleri, Kaymakamlık, Valilik, Jandarma... Bulduğunuz yerdeki en yakın devlet mekanizması gibi düşünün. Buralara gidip 6284 kapsamında korunmak istediğinizi söyleyebilirsiniz. Bunlardan herhangi biri size ‘ben bakmıyorum bu işe, şurası bakar’ diyemez. Çünkü bu acil ilk başvuru anında bir önleyici tedbir uygulayabilecek yerler.”*

Savcılık makamından görüşme yapılan kişi de kendi uygulamalarının bu kanun kapsamında şekillendiğinden bahsetmiştir. Verilen detaylar, savcılık ve kolluk kuvvetlerinin gerekli kararı talep eden konumda olduğunu, asıl kararın aile mahkemesi hakimleri tarafından verildiğini göstermektedir: *“Tabii, bizim uygulamalarımızı zaten 6284 kapsamında oluyor. Bir şiddet olayı yaşandığında başvuru için mağdur ya savcılığa geliyor ya da doğrudan emniyete gidiyor. 6284 uyarınca bizim alabildiğimiz uzaklaştırma ve önleme kararları var. Aslında savcılık makamı olarak biz ara elemanız, aracı gibi bir görevimiz var. Biz bu talebi mahkemeye iletiyoruz, mahkeme de süresine karar veriyor. Mesela diyelim ki bir şiddet vakası var, uzaklaştırma verilecek. Biz bu talebi mahkemeye iletiyoruz, hakim de dosyayı inceliyor ve 3 gün-10 gün-1 ay neyse uzaklaştırma kararı, koruma kararı gibi kararları veriyor. Savcılık olarak biz talep ediyoruz, aile mahkemesindeki hakim bunun süresine karar veriyor.”*

Hakimlerin bu anlamda bağımsız yargı organı olarak karar verici konumda olmasından dolayı özellikle kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda hakimlerin kararı hayati önem taşımaktadır. Akademi alanından görüşme yapılan temsilci de hakim kararlarına değinmiştir ancak hakimlerin bu kararlara imza atarken yeterince irdelenmeden karar

verdiklerinden bahsetmiştir: *“Koruma ve önleme kararlarını polis vermiyor aslında, polisin aldığı geçici uzaklaştırma kararı ve 24 saat geçerli. Sonrasında hakim onaylıyor bunu. Ama hakim ne yapıyor, hiçbir vakayı incelemiyor. Gelen evrakın hepsini imzalayıp gönderiyor çoğunlukla. Ya da süre yazıyor en fazla. Ama hakimlerin de vakaları incelemesi gerekiyor.”*

Kolluk kuvvetine bağlı birim temsilcisi de 6284 sayılı Kanun’un ve Türk Ceza Kanunu’nun birlikte uygulanmasından doğan sıkıntılar olduğunu dile getirmiştir. Uygulama birlikteliği açısından bağımsız yargı organı olarak hakimlerin karar yetkisinin çok önemli olduğu vurgulanmıştır: *“Gerek ceza kanunu gerekse 6284 uygulamasında sorun uygulama birlikteliğinin olmamasından yani yorumlamadan kaynaklanıyor. Ben hukukçu değilim ama hukuki bilgim çerçevesinde suçun karşısındaki ceza aslında tatmin edici ama artırıcı veya azaltıcı sebeplerin iyi yorumlanması ve hakimin takdir yetkisiyle birlikte bir şeyleri öngörmesi lazım. Hakimin takdir yetkisi önemli bir yetkidir, tecrübeyle kazanılacak bir yetkidir. Uygulamayı bilmekle kendini yetiştirmekle ilgili. Bu da eğitimle, farkındalıkla olur.”* Görüşme yapılan bir savcı da yasa gereği birtakım veriler, kanıtlar olmadan hakimlerin de kapsamlı bir karar veremeyeceğine değinmiştir. Kadına yönelik şiddet durumu olduğunda kadınların mutlaka kolluğa başvurmuş olmasının olayın takibi açısından da önemli olduğunu söylemiştir. Aksi durumda kadın cinayetlerinin önlenemediği ve kolluk birimleri ile adalet birimlerinin çaresiz kaldığını belirtmiştir: *“Gayri-resmi bir birliktelik. Kadın şikayete geldiğinde eskiden olan 4 darp olayından bahsediyor ama ne polis kaydı var ne de hastaneye gitmiş. Beni eve kapattı diyor ama telefonuna el konduğundan bahsetmiyor. Telefon varsa kimseden yardım da istememiş ne polisi aramış ne bir yakınını. Delil yok asla elimizde. Kadının beyanı esas ama olayı dinleyince de elinizde makul bir şeylerin olması lazım. Hakim de bu adamı serbest bırakmış. Teknik olarak bir şey yapamaz. Zaten bize bu tarz gelen dosyaların %90’ında delil yetersiz, yok. Ama ne oldu sonra? Kadın Migros’ta kasiyerlik yapıyor. Adam iş yerine gidiyor, şarküteriden kaptığı bıçakla kadını 44 yerinden bıçaklayıp öldürüyor. Ama işte öyle anlar geliyor ki, mağdurun hareketleri bizim elimizi kolumuzu bağlıyor. Şiddete uğradığında bir kez polise gitmiş olsa mesela biz de bileceğiz neler oluyor. Böyle durumlarda emniyet de savcılık da yetersiz kalıyor.”*

Hakim kararlarının uygulama açısından yetersiz kalması ve kadın cinayetlerini önlemede başarısız olunmasına dair bu yorumlar ışığında, bir de hakimlerin bakış açısıyla durumun nasıl olduğuna bakmak gerekmektedir. Bu bağlamda, görüşme yapılan bir hakim özellikle uzaklaştırma kararı verirken hangi kriterleri dikkate aldığını şu şekilde açıklamaktadır: *“Tedbir kararlarının 3/1’inde kadın vazgeçiyor, geri dönüyor*

kocasına. Bu oluyor maalesef. Aile giriyor işin içine, kadının ekonomik özgürlüğü yok, kocası affet diyor. Çocuk da varsa geri dönüyor kadın. Ben mesela tedbir kararı veya uzaklaştırma kararı vereceksem çok uzun tutmuyorum süreyi. Bize uzmanların öfke ile ilgili öğrettiği şey şu: Bu bir eğri, öfke önce yükseliyor, bir süre aynı şiddette devam ediyor, sonra zaman içinde azalıyor. Bu süre ortalama 10-15 gün. Ben de şayet çift evli değilse 6 ay verebiliyorum uzaklaştırma ama evliyse vermiyorum. Hele de çocuk varsa, bu öfkeyi katlayan bir şey oluyor. Evin tek geçim kaynağı kocaysa mesela, kadın daha da mağdur oluyor, adamın öfkesinin hedefi haline geliyor bir de parasız kalıyor. Bu tarz kararlarda detaylı bir şekilde aileyi incelemek lazım. Nasıl geçiniyorlar, aralarındaki ilişki örüntüsü ne? Her yönüyle değerlendirmek lazım durumu.” Hakim, ayrıca kendilerine gelen dosyaları detaylı incelenmeye ihtiyaç olduğunu ve daha düzgün değerlendirme yapabilmek adına hakimlerin eğitim alması gerektiğini belirtmiştir: “Bir farkındalık olursa hakimde, önüne gelen dosyaya daha hassas davranacak. Aile yapısına bakacak, fail-mağdur arasındaki ilişkiye bakacak ve ona göre uygun bir tedbir kararı verecek. Biz hakimler olarak şiddet mağduru nasıl davranır bilmiyoruz! Öyle bir eğitimimiz yok ama kesinlikle olmalı. Kadın duruşmaya geliyor mesela, şiddet görmüş, psikolojisi de ona göre tabii. Nasıl davranır, ne söyler, bizim için hangi tavırları ipucu olmalı? Kadın belki tehdit altında, konuşamıyor? Duruşmada herkesin ortasında kadın ne diyebilir ki? Bu adam beni dövdü mü desin, tecavüz etti mi desin, ne desin! Bir de biz gerçekten şiddeti önlemek istiyor muyuz bilmiyorum! Yani şimdi suya sabuna dokunacağım ama izlenen politikalar ortada! Sonra hakim tedbir kararı vermedi, öyle oldu böyle oldu... Hakim ne yapsın! Bu durum her yönüyle ele alınmalı kesinlikle!”

Sivil toplum ve medya örgütlerinden görüşülen kişiler de verilen uzaklaştırma kararlarında son dönemde sürelerin kısa tutulduğu ve bunun adeta genel bir uygulamaya dönüştüğünden bahsetmişlerdir. Bu durumun kadınların etkin korunması açısından yarattığı sıkıntılar da dile getirilmiştir: “Önleyici tedbirler, koruyucu tedbirler etkin uygulanmıyor. Bu kararlar hep 6 aylık veriliyordu, şu anda 3 aya indirilmiş durumda. Fiilen yapıyorlar ama bunu. Bir de süre bitince otomatik uzatabiliyordun şiddet tehlikesi devam ediyorsa ama şimdi mahkeme kararı istiyorlar. Fiilen bir şekilde esnetmeye çalışıyorlar.” Görüşme yapılan bir avukat da benzer sorunları dile getirmiştir ve medyanın da burada bir rol oynadığından ve ayrıca bu tarz durumlarda kanunun öngördüğü çözüm önerilerinin olduğundan da bahsetmiştir: “Daha önce 6 aylık çıkıyordu, bundan şikayet ediyorlardı. Tedbirler çok uzun, çocuğumuzu göremiyoruz diye ağlıyorlardı. Akit gazetesi ve çevresi buna taktı bir dönem. Şimdi 1-3 aylık çıkıyor. Daha uzun vermiyor hakimler. Adam eve para sağlıyor, adamı uzaklaştırınca kadın yine mağdur

oluyor diyenler var. Ama bunların hepsinin kanunda çözümü var. Uygulanmıyor. Mesela böyle bir durumda nafaka bağlanabiliyor. Bu tarz ekonomik şiddetin çözümü var. Ama ödemeyebilir adam, böyle bir risk de var. Avukatı olsa icra takibi yaparsın, tedbir kararını ihlal ettiği için bir üst hakime şikayet edip zorlama hapsine kadar götürürsün.” Aynı kişi aynı zamanda uygulamada yaşanan sorunlara değinmiştir ve bu kararların kısa tutulması halinde tebligat süresinin de sorun olduğunu vurgulamıştır. “Tedbir kararları uygulaması tebligat edildiği gün başladığı için süre yetmiyor. Bu kararların daha uzun süreli verilmesi lazım. Bizim aynen böyle bir olayımız oldu mesela. 1 aylık tedbir kararı çıktı ve tebliğ edilene kadar 1 ay da bitti. Adamın haberi olmadı neredeyse. Biz polisler için suç duyurusunda bulunduk. Adalet Bakanlığı soruşturma izni vermedi. Hiçbir şey çıkmadı oradan.”

6284 sayılı Kanun hükümlerinin etkin uygulanması söz konusu olduğunda ise hak savunuculuğu yapan avukatların da bu konudaki görüşleri önem kazanmaktadır. Görüşme yapılan avukat, Türkiye’deki hukuk sisteminden, 6284 sayılı Kanun kapsamında kadınlara neden avukat atanmadığından ve aslında kadınların bir avukat tarafından temsil edilmesinin neden önemli olduğundan bahsetmiştir: *“Bizim hukuk sistemimiz şikayet edene değil şüpheli veya sanığa bir avukat atama mantığı üzerinden çalışır. Sadece çocuklarda ve zeka geriliği olanlarda her türlü mecburi avukatlık vardır. Kadın burada şikayetçi konumunda olduğu için zaten CMK avukatı talep etmiyor. 6284sayılı Kanun cezai değil hukuki bir kanun. O nedenle kadınların Gelincik Merkezi ile irtibata geçmesi çok önemli. Doğal süreçte polis memuru, hakim hep kadından, çocuktan, LGBTİ bireyden yana olmalı. Çünkü bilmeliler ki, burada kurulan bütün sistem eril zihniyete karşı verilen bir mücadele. Ama ne oluyor? Polisin eril, yargın eril, çoğu avukatın eril. Sen bunun içinde zaten eril bir şiddetten kaçan kadını başka eril bir dünyaya atıyorsun. Üstelik kadını tek başına bırakıyorsun. O nedenle mutlaka bir avukatı olmalı ki yalnız hissetmesin, güçlensin, bütün haklarına daha çabuk ve hızlı bir şekilde ulaşsın.”*

Gördüğü şiddetin ardından ilgili yerlere başvurup bir şekilde koruyucu veya önleyici tedbir kararı aldırarak kadınların uzaklaştırma kararı varken dahi öldürülmesi gerçeğinden yola çıkarak, bu kararların uygulanmasında farklı alanlarda ne gibi sorunlar yaşandığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, bahsi geçen sorunlardan birisi ilk başvuru yeri olarak polis veya jandarma karakolunun olmasıdır. Kolluk kuvvetlerinin 6284 sayılı kanunda öngörülen kararları uyguladığından ancak tek başına kolluk müdahalesinin durumu daha da zorlaştırdığından bahsedilmiştir. Bu aşamada Şiddet Önleme ve Uygulama Merkezi (ŞÖNİM) uygulaması da gündeme

gelmiş ve bu merkezlerin kuruluş amacına uygun bir şekilde daha aktif kullanılması gerektiğinden söz edilmiştir. Bu alanda çalışma yapan bir akademisyen durumu şu şekilde özetlemektedir: *“Hacettepe Üniversitesinin 2014 araştırması var mesela, şiddet vakalarının %90’ı ilk önce polise raporlanmış. Polis bununla övünüyor bir yerde ama bu övünülecek bir şey değil. Polisin ilk elden müdahalesi çoğu zaman komplikasyon yaratıyor çünkü. Mesela kadın şiddet görüyor, polise başvuruyor. Polis de 6284 mekanizmasını işletiyor. Uzaklaştırma veriyor, koruma kararı çıkarıyor, vs. Sonra şiddet faili çoğu zaman sokakta kalıyor, gidecek bir yerim yok diyor, belki gerçekten de yok. En nihayetinde düşüyor kadının peşine, intikam derdinde. İyice öfkeleniyor, bu sefer kontrol edilemez bir hal alıyor durum. Ama ŞÖNİM mekanizması işlese öyle olmayacak. O mekanizmada çok kurumlu bir yaklaşım var. Türkiye’de ise ŞÖNİM daha aktif olmalı kesinlikle. Aile Bakanlığı’nı bu konuda eleştiriyorum ben, eleştirmeliyiz de. Her şey güzel kurgulandı ama çok ağırdan alıyorlar. Ayrıca sürece STK’lar dahil edilmeli. Polisin en son merci olması lazım. Sadece polisle olacak iş değil bu. Üstelik ilk polise gitmek zaten sorun çıkarıyor sistemde.”* Yine alanda çalışma yapan akademisyen, özellikle sahada çalışan ve kadına yönelik şiddet vakalarına doğrudan bakan kolluk kuvvetlerine toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri verdiklerinden bahsetmiştir ve karakolun doğrudan ve tek başvuru merkezi haline gelmesi halinde yaşanan sorunu şu şekilde özetlemektedir: *“Doğrudan başvuru yapılacak yer karakol olmamalı, polis olabilir ilk başvuru olan kişi, o da o esnada gelene yardımcı olacak kişilerden biri ama tek başına polis olmamalı. Neden? Kadın oraya geldiğinde işte orada absürt bir memur çıkıp da ‘Oh be, burada her ihtiyacınız karşılanıyor, ben de olsam her gün karakola gelirim’ demesin diye. Biz bunlara sürekli eğitim veriyoruz, ben daha orda sabah anlatmışım mevzuyu, adam aynı gün bunu söylüyor, benim yanımda söylüyor.”*

Sivil toplum temsilcisi de kendisiyle yapılan görüşmede kadınların çoğu zaman doğrudan karakola gittiğinden bahsetmiş ve bu noktada mücadele örgütü olarak yaptıkları çalışmaların kadınların haklarına daha etkin bir şekilde ulaşması açısından çok önemli olduğunu vurgulamıştır: *“Kimi zaman direkt biz kadının yanında olmasak bile, kadın şiddete uğradıysa ‘en yakın karakola git’ diyoruz. O an acil olan şey kadının polise ya da en yakın karakola gitmesi. ‘Seni kadın örgütünün yönlendirdiğini ve 6284 sayılı kanundan yararlanmak istediğini söyle’ diyoruz. Bu iki şey çok kritik. Ancak bir kadın örgütünün yönlendirdiğini söyleyince daha ihtimamlı davranıyorlar ne yazık ki! 6284 rakamı ise kadınların şifresidir, can simididir! Bir kadının korumaya ihtiyacı olduğunda kolluk kendi değerlerine göre durum değerlendirmesi yapıyor ve kadını geri göndermeye çalışıyor. Ama kadın ‘6284 sayılı kanundan yararlanmak istiyorum, böyle bir yasa var ve böyle bir hakkım*

var' dediğinde, o zaman yasayı bilmiyorsa dahi polis içeri girip bakıyor, uygulamak zorunda olduğunu biliyor ve uyguluyor. Bizim o esnada kolluk ile görüştüğümüz de çok oldu. Böyle olduğu zaman işler daha da kolaylaşıyor. Şimdiye kadar bizim dahil olduğumuz ve büyük sorun yaşadığımız bir şeyle karşılaşmadık diyebilirim. Büyük oranda çözülüyor. Keşke bütün kadınlar açısından böyle olsa. Ama bunu var edebilmiş olmak da toplumsal olarak çok önemli."

Buna ek olarak, görüşme yapılan kişiler uzaklaştırma kararlarının uygulamada etkili olmadığını da bahsetmişlerdir. Uygulama kararı varken öldürülen kadınların durumuna ilişkin olarak yapılan açıklamalarda, bu kararların caydırıcı olmadığı belirtilmiştir: *"Uzaklaştırma kararının hiçbir caydırıcılığının olmadığını biliyor musunuz? Karar alınsın, devam etsin ama caydırıcılığı var mı? Cezası var mı ihlal olduğunda? Cezası kanunda yazılı olarak var, zorlama hapsi var. 10 günden 6 aya kadar. Ama kaç tane var ben çok merak ediyorum. Gittiğim her yerde soruyorum, zorlama hapsi kararı çıktığını gördünüz mü? Şu ana kadar hiç evet diyen çıkmadı... Medyaya düşerse zaten polis korumadı diyorlar, hiç kimse çıkıp da hakim neden böyle karar aldı demiyor. Uzaklaştırma kararının içeriği nasıl doldurulmuş, süreçte nasıl işliyor? Bunların da sorgulanması lazım... Uzaklaştırma kararlarının şöyle bir etkisi var: Fail zaten öldürme niyetindeyse daha çok kızıp dikkate alıyor evet, orada bir etkisi var. Ama negatif bir etkisi var ve uzaklaştırma kararının bitmesini beklemiyor zaten. Kararın üstünden 6-7 ay bazen de birkaç yıl geçmiş olmasına rağmen karı kocanın yeniden bir araya geldiği an da kontrollü olmadığı için olay büyüyor ve cinayete varıyor."*

Öte yandan, uygulanan koruyucu ve önleyici kararların sadece kadını korumaya odaklandığı ancak daha kapsamlı bir sisteme ihtiyaç olduğundan bahsedilmiştir. Kolluk kuvvetlerine bağlı birim temsilcisi durumu şu şekilde özetlemektedir: *"Polisin kadın cinayetlerini önlemede yaşadığı en büyük sıkıntı, bu olayın sadece kriminal boyutlarıyla ele alınması. Sadece polisiye tedbirlerle sınırlı kalınan bir mücadele algısı yaratılıyor. Ancak sadece ceza tedbiri uygulamak yetmez, psikolojik ve destekleyici tedbirler de uygulamanız gerekir. Ayrıca olayların %70'i ev içinde oluyor. Ne kadar kolluk tedbiri alırsanız alın, ev için ani gelişen olaya müdahale etme şansınız çok az. Bu sosyal bir sorun, tek başına polis uygulaması yeterli değil."*

Ayrıca, failin uzaklaştırıldıktan sonra devletten destek almamasından ve takip edilememesinden dolayı sorun yaşandığı belirtilmiştir. Ayrıca şiddete uğrayan kadının sığınma evine hapsedilmesinin kadının özgürlüğünü iyiden iyiye sınırladığı, dolayısıyla

bir uygulama yapılacaksa failer üzerinden de bir sistemin işletilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Uzaklaştırma kararı verilen failerin öfke kontrolünün olmamasından dolayı olayların çığırından çıktığı ve cinayete vardığı belirtilmiştir. Özellikle kolluk kuvvetleri ve kadın cinayetleri alanında araştırmalar yürüten akademi temsilcileri kendi çalışma alanlarında da bu sorunla karşılaştıklarını dile getirmişlerdir: *“Mesela adam karısının kendisini aldattığından şüpheleniyor, kadına sürekli şiddet uyguluyor zaten. Kadının da artık canına tak etmiş, polise gidiyor. Adama 6 ay uzaklaştırma verildi. Ama adam takmış kafaya aldatıldığını, evin etrafında dört dönüyor. Yakın takibe başlıyor. Evi de yeni almışlar, evin kredisini ödüyor adam bir yandan ama devlet de kalacak yer sağlamıyor, sokakta parkta uyuyor. Sonra adamın karısı sevgilisiyle bunların ortak evinde yaşamaya başlıyor. Bu adamı nasıl kontrol altına alacaksın? Bulmuş bir silah, yakaladığı yerde vuruyor karısını.”* Görüşme yapılan bir diğer akademi temsilcisi de sistemin biraz da fail üzerinden işletilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir: *“Kapatılacaksa biri, kadın neden sığınma evine mahkum ediliyor. Kimse gitmek istemiyor oraya ayrıca ve gitmek istemedikleri için öldürülüyorlar. Polisler o evler hakkında nasıl konuşuyor biliyor musunuz? Ben neler duydum sahada. Yani olay olur ülkede. Erkeğe yönelik bir şeyler yapılması gerekiyor. Kapatılacaksa erkeğin kapatılması lazım. Çünkü öfkesine hakim olamayan, kontrol edemeyen o. Yani adam delirmiş, kafasına koymuş öldürmeyi mesela, o noktada vermen gerekiyor uzaklaştırmayı. Adamın bir de kalacak yeri kalmıyor, sokakta kalıp ölen var biliyorsunuz. Sonra dışarda epey bir alay konusu olup daha sonra bacadan girip gerçekten baltayla eşini kesen var. Bu noktada faile odaklanmak lazım. Aslında fail odaklı da demeyelim, odağı faile almak değil de kapatılacaksa onları kapatmak diyelim. Çünkü kadın koruma altında cezalandırılıyor esasında.”* Bu yorumda ortaya atılan “öfke kontrolü” fikri görüşme yapılan hakim tarafından da dile getirilmiş ve bu alanda mutlaka bir sistemin olması gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bu sistemin daha yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmesi gerektiğinin altı özellikle çizilmiştir: *“Mesela tekrar eden şiddet varsa, hakim psikolojik destek almaya yönlendirmeli. Bizde böyle bir sistem maalesef yok ama olmalı! Yani böyle bir hizmet verecek kurum yok bizde. Bu büyük bir eksiklik. Biz en fazla Aile Bakanlığına yönlendiriyoruz öfke kontrolü terapisi için. Ama ben bu tarz vakaların bakanlığa yönlendirilmesini de doğru bulmuyorum! Çok siyasi yerler çünkü. Bu işi belediyeler, STK’ların yapması lazım. Öfke kontrolü önemli burada, yani şiddet uygulayan kişinin terapi alması önemli. Yoksa bizim verdiğimiz karar tek başına bu işi nasıl çözebilir ki!”*

Burada öne sürülen “failin öfkelenmesi uzaklaştırma kararlarını negatif etkiliyor” fikrine görüşme yapılan sivil toplum temsilcisi ve avukat farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. Tam

da bu noktada 6284 sayılı kanunda bu tarz olumsuz durumların önüne geçilmesini mümkün kılan imkanlar olduğu ancak bunların tam anlamıyla uygulanmadığı gündeme gelmiştir: *“İstanbul Sözleşmesi bunu anlatıyor bütünlüklü bir çerçeveden. Ölümün geri dönüşü yok. O nedenle sen koruma kararı çıkarttığına adam sinirlenebilir ama senin yapabileceklerin var kendini korumakla ilgili ve bu noktada devlet kadınların yanında yer almalı ve kadını korumalı. Erkeği uzaklaştırmalı. Diyelim ki sen adam öfkelenecek diye koruma kararı çıkartmadın. Yarın sana tekrar şiddet uygulayabilir, dozunu artırabilir. Bunun bir garantisi yok ama bütün haklarınızı uygularsanız, uygulanması için mücadele ederseniz, sesinizi çıkarırsanız o zaman haklarınıza kavuşmak için ihtimal daha büyüktür, daha az değildir. Yani korunmanın ihtimali daha az olamaz.”* Sivil toplum temsilcisi, şiddet gördüğü veya silahla tehdit edildiği için doğrudan kendilerine başvuran ve yardım isteyen kadınların polise gidip şikayetçi olmaktan korktuklarından bahsetmiştir. *“Polise şikayet edersem iyice sinirlenir, beni öldürür, çocuklarımı göstermez”* diyen kadınların korumaya yönelik haklardan mahrum kaldıklarını belirtmiştir: *“Başvuran kadınlara da bunu anlatmaya çalışıyoruz: Sizin hayatınızdan daha önemli bir şey yok. Siz o şiddete sessiz kaldığınızda ya da kendi hakkınızı kullanmadığınız zaman o adam iyileşecek, sakinleşecek diye bir şey de yok!.. Bizim bu durumda ŞÖNİM’e yönlendirdiğimiz kadınlar da oldu. Ama oradaki koşulların zorluğu ile ilgili şikayetler söz konusu ve o konuda yapılan çalışmalar da var. Koşullar ne kadar zor olursa olsun, bunların iyileştirilmesi için uğraşmalıyız, mücadele etmeliyiz. Ama şiddet ortamından daha kötü bir yer olamaz. Çünkü çoğu kadın bu şekilde caydırılıyor. Bir saat önce bir kadınla konuştum, yıllardır şiddet uygulayan kocasından şikayetçi olmak istemiş, polis çağırmış. Polis demiş ki “bak küçük çocuğun var, sen biraz daha dayan”. Kadın diyor ki; ben şikayetçi olmak istedim ama olmadı. “Bak seni ikna etmişler” dedim. Kadın umutsuz hissetmiş kendini. “Sığınma evine gitmek istemez misin?” dedim. Sokakta kalmış kadın. “Hastane bahçelerinde yattım birkaç gün, sonra tekrar gittim adamın yanına” diyor. “Peki karakola gidip bir yerde sığınmak istediğini söylemedin mi?” dedim. Sığınma evine gitmek istedim ama herkes bana ‘orası çok kötü dedi’ diyor. Yani anlatabiliyor muyum? Bu kadın sokakta daha mı güvenli, kocasının yanına geri gitmek zorunda mı kalsın? O açıdan şöyle görmeliyiz bu mekanizmaları: İlk acil durum, kırmızı alarm esnasında kadının korunması, geçici olarak barındırılmasıyla ilgili önlemler dizisi.”*

Alanda çalışma yapan bir akademisyen ise çözüm önerisi olarak daha yumuşak müdahalelerin ve çok disiplinli bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğinden bahsetmiştir: *“Uzaklaştırma mı verildi, hemen bu adama kalacak yer ayarlanmalı ve risk değerlendirmesi yapılmalı. Sonrasında uzmanlar eşliğinde rehabilitasyona başlamalı,*

sosyal çalışmacılar, psikologlar, sağlık birimi devreye sokulmalı. Adama hukuki yollar anlatılmalı, aldatıldın mı boşanabilirsin denmeli. Boşanma yolu gösterilmeli. Ya da barışmak mı istiyorlar, uzman eşliğinde görüşmeler ayarlanmalı. Uzaklaştırma süresi bitince de karı koca pat diye bir araya gelmemeli. Yine her ikisine de risk değerlendirmesi yapılmalı, adamın üstü aranmalı, kaldığı yer aranmalı (silah, bıçak taşıyor mu?), uzmanlar görüşmelere bir süre eşlik etmeli, yumuşak bir geçiş olmalı. Öte yandan polisten sıklıkla duyduğumuz bir şey var: Yasa gereği kadının beyanı esas, kanıt aranmıyor. Ama bu suiistimale açık bir konu.”

Uzaklaştırma kararlarının uygulanmasında yaşanan sorunları dile getiren katılımcılar, kadınların davranış ve tutumlarının da bu kararların etkin bir şekilde uygulanmasına engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Kadına yönelik şiddet vakası olduğunda kolluk kuvvetinin çok hassas davrandığını ve hemen harekete geçerek 6284 sayılı kanunun gereklerini yerine getirdiklerinden belirtmişlerdir. Örneğin, kolluk kuvveti temsilcisi karakola gelen şiddet vakalarına yaklaşımı şu şekilde özetlemektedir: *“Diyelim ki adam karısını dövmüş, kadın karakola şikâyetinde bulundu. Komutan der ki; atın hemen nezarete! Kadına tokat mı attı, hemen nezarete! Ama bir adam gelsin karakola, ağzı burnu kan içinde, belli ki kavgaya karışmış. Duruma bakarlar, çok da önemli değilse yollarlar gider. Ama kadına şiddette ayrı bir hassasiyet var.”* Ancak kadınların birtakım sebeplerden dolayı ya koruyucu/önleyici karar alınmasını istemediklerini ya da bu kararları ihlal ettiklerinden de bahsedilmiştir: *“Uzaklaştırma kararı veriliyor ama bence uzaklaştırma kararı hiçbir vakada işlemiyor. En kötü kadın ne yapacağını şaşırıyor, adamı arayıp gel beni al diyor. Sığınma evinde de olsa gel beni al diyor. Arabada tartışıyorlar, adam bıçakla geliyor zaten, öldürüp gidiyor. Kadın rızasıyla çağırıyor.”*

Görüşmeye katılan savcılık makamı temsilcisi ise 6284 sayılı kanunda öngörülen koruma kararlarının kapsamının oldukça geniş olduğundan bahsetmiştir. Ancak kadınların kendilerini korumak adına yapmaları gerekeni yerine getirmediklerini söylemiştir: *“Bu bahsettiğimiz kararlar o kadar geniş ki aslında! Mesela hakim gerekli görürse kimlik ve isim değişikliği verebiliyor. Kadının ikamet adresini değiştiriyor, gizli bir adrese taşıyor. Ama bizim tıkanıdığımız nokta yine mağdurun kendisinden doğuyor. Kadın savcılığa gelip defalarca şikayette bulunuyor, yıllardır adamdan şiddet görüyor. Ama aynı evde yaşamaya devam ediyor. En basiti, buraya geldiğinde biz karar başvurusunda bulunuyoruz ama kadının da kendini koruması lazım. Telefon numarasını bile değiştirmiyor.”*

Savcılık makamına gelen dosyalardan edinilen deneyimlerine göre, silahla tehdit edilme gibi durumlarda kadın cinayeti işlenmesi riskinin yüksek olmasına rağmen kadınların affetme eğiliminde olduklarından ve bu durumun koyucu ve önleyici tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasına engel olduğundan bahsedilmiştir: *“Maktullerin %99,9’unda eski dosya var savcılıkta. Ya boşanma dosyası ya şiddet dilekçesi, ısrarlı takip varsa uzaklaştırma verilmiş olabiliyor. Öldürülen kadınların dosyalarında bu geçmiş detaylar önemli mesela. Olayın kokusunu alıyorsunuz zaten ama engellemek o kadar kolay değil. Bizim de elimiz kolumuz bağlı bir noktada. Kadın yıllardır şiddet görüyor. Sürekli savcılığa şikâyette bulunuyor, ağlayarak geliyor, benim hayatım tehlikede, beni bu adamdan kurtarın diyor. Dinliyoruz kadını, durum vahim. Hemen uzaklaştırma kararı alıyoruz, koruma veriyoruz gerekliyse. Ama iki gün sonra bir bakıyoruz kadın gitmiş başka bir savcılığa kaldırmış kararı, biz barıştık diyor. Bu noktadan sonra artık bir şey yapamıyoruz. Kadın kendi rızasıyla yapıyor... Mesela ben burada göreve geleli bir kadın cinayeti vakam oldu. Bir kadın kız kardeşi ile beraber geldi buraya. Kocası kızına şiddet uyguluyormuş. Biz olayı dinledik, yakın koruma verilebilecek bir durumda. Kadının üç abisi varmış. ‘Gerek yok korumaya abilerim beni korur’ dedi. 10 gün sonra kızını okula götürdüğünde ruhsatsız silahla öldürüldü.”*

Bu noktada, silaha erişim olan durumlarda cinayet riskinin artmasından yola çıkılarak, 6284 sayılı kanun kapsamında silahla tehdit etme veya silah bulundurma durumlarında kadınların korunması ve cinayetlerin engellenebilmesi için nasıl bir uygulama olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Kolluk kuvvetlerine bağlı birimden görüşmeye katılan temsilci, 6284 sayılı Kanun kapsamında silahın risk teşkil ettiği noktalarda silaha el konulması kararı verilebildiğinden ancak bunun mahkeme kararı ile mümkün olduğundan bahsetmiştir: *“6284 sayılı Kanunda G ve H bendi silaha el konulmasıyla ilgili maddeler. Herhangi bir şekilde yaptığı işten dolayı, ticaret erbapları silah taşıma ya da bulundurma ruhsatı alabiliyor. Şayet bu silahların şiddet olayına karışması durumunda silahlarının teslim alınması konusu var. Bir de bir kamu görevi ifa edenlerin silahının teslim alınması konusu var. Eğer bu konuda mahkemenin bir kararı varsa, zaten silahlar teslim alınıyor.”* Görüşülen savcılık makamı temsilcisi de bahsedilen bu duruma örnek teşkil eden bir vaka aktarmıştır: *“Mesela bir vakada, Doğu’da bir ilde asker eşi şikayette bulundu. Adam silahla eşini tehdit etmiş. Hakim silahına el konulmasına karar verdi. Üstelik bu süre uzun da sürdü, 9 ay filan silah verilmedi. Adam asker olmasına ve o silaha ihtiyacı olmasına rağmen hakim durumu riskli bulduğu için bu kararı verdi. Adam diyor ki ‘ben Hakkari’deyim, riskli bölgedeyim ve benim hayatımı riske atıp silahıma el koyuyorsunuz. Üstelik eşim burada bile değil, İzmir’de yaşıyor’. Ama yine de el konuldu”*

Silaha el koyma kararında yetki sahibi olan hakim ise meslek mensubu olan ve eşine silahla şiddet uygulayan kişilerin sayısının az olmadığını dile getirmiştir ve en azından kendi adına bu konuda oldukça hassas davrandığını belirtmiştir: *“6284 sayılı yasa kapsamında silah erişimi/kullanımı varsa silahın teslim edilmesi/alınması ile ilgili hükmü işletiyoruz. Elinde ruhsatlı silah varsa, silahın emniyete teslim edilmesine karar veriyoruz. Bazen emniyet veya jandarma gibi görev icabı silah taşıyan kişilerin dosyası da geliyor. Üstelik bunlar sayıca hiç de az değil maalesef! O zaman daha hassas davranıyorum. Bütün hakimler yapıyor mu bilemem ama ben şahsen bunu çok önemsiyorum. Devlet sana şiddeti önle, suçu engelle diye silah vermiş, sen o silahla eşini tehdit ediyorsun, vurup öldürüyorsun, suç işliyorsun! Bu kabul edilebilir bir şey değil. Şayet böyle bir ifade varsa, mesela kadın ‘kocam polis, evde silah var, çok sinirli bir adam, çok tedirgin oluyorum, beni de tehdit ediyor’ diyorsa, hemen o kişinin amirine haber veriyorum. Amiri bilsin durumu, onlarda kurum içinde kendi önlemlerini alsınlar. Bunlar suçu önleyecek kişiler, merciler! Bu durum hayret verici gerçekten.”*

Akademik yazında da belirtildiği üzere, kadına yönelik şiddet durumunda ilk 24 saat hayati önem taşımakta ve silaha erişimin olduğu durumlarda kadın cinayeti riski ciddi oranda artmaktadır. Bu durum dikkate alındığında hem sivil toplum örgütleri hem de hak savunuculuğu yapan avukatlar kadınların bir an önce güvende olabilmesi için silaha el koyma süreçlerini hızlandırmaya çalıştıklarından bahsetmişlerdir. Ancak bu süreçte de yine uygulama aşamasında sorun yaşandığı, sürecin yasada belirtildiği gibi hızlı ve etkin yürümediği aktarılmıştır. Sivil toplum temsilcisi, şiddet gören kadınların kendilerine doğrudan ulaşabildiğini ve bu durumda uygulamalarını şu şekilde özetlemektedir: *“Kadın bize doğrudan gelip başvurduğunda silahtan bahsederse, o zaman kararına mutlaka silahına el konulmasını ve nereden temin edildiğinin araştırmasını ekletiyoruz. Ama bu süreç çok yavaş işliyor. Çok sorun yaşıyoruz. Şiddet olduğunda silah erişimi varsa ilk 24 saat çok kritik ama polis katilleri düşünün! Eşini, sevgilisini öldüren erkek polisler var.”* Görüşülen avukat da kanun uygulamasında benzer sorunlar yaşadıklarının bahsetmiş ve kadınlara bu süreçte avukat tarafından destek verilmesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır: *“Silah varsa silaha el koyma kararı çıkar. Hakim bu kararı hemen veriyor zaten ve karar tebliğ edildikten sonra da adamın kolluğa silahı teslim etmesi gerekiyor ama polisin bunun takibini yapması lazım. Hakimden çıkan karar mahalle karakoluna gider, mahalle karakolu adama tebliğ eder. Burada avukat nerede devreye girer söyleyeyim. Görevini yerine getirmekte çekimser davranan memura baskı kurabilir. ‘Nerede silah, aldınız mı, el konuldu mu?’ diye sıkıştırabilir. Ben mesela avukat*

olarak savcılığı sıkıştırabilirim, polise talimat versin ve bu adam derhal yakalansın diye. Bir de ayrıca karara uymadığı için suç duyurusunda bulunabiliriz. Orada da adam şöyle bir şey yapıyor: Tedbir kararını uygulamıyor. Mahkeme sana silahını teslim et diyor, sen teslim etmezsen mahkeme kararına aykırı davranmış oluyorsun. O zaman 6284 kapsamında çıkarılan kararın yerine getirilmediği anlaşıldığında 3 günden 10 güne kadar zorlama hapsi var. Bunun için tekrar şikayette bulunabilirsin. Ama bunlar anlatıldığı gibi güzel işlemiyor.”

5.3.2. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Suiistimal mi Ediliyor?

Kadınların affetme eğiliminin yasanın uygulanması açısından suiistimal olarak değerlendiren kişiler de olmuştur. Kadınlara tehdit altında oldukları her an koruma sağlamak üzere pek çok imkanın seferber edildiği ancak kadınların kendi davranışlarından dolayı polisin ve savcılık makamının çaresiz kaldığı belirtilmiştir. Bu alanda çalışma yapan bir akademisyen şunları paylaşmıştır: “Bu kanun ya da bu şekilde gelen vakalar polisi ya da hükümeti suiistimal ediyor diyenler var. Polis de kadınlar suiistimal ediyor bu kanunu diyor. Ama orada da dikkate alınması gereken bazı hususlar var. Bu kadar insan bunu boşu boşuna söylemiyor suiistimal diye.” Savcılık makamından görüşmeye katılan temsilci ise kendi gözlemlerini şu şekilde aktarmaktadır: “Kadınların çoğu aslında ilginç bir şekilde affetme eğiliminde. Bir de bu durumu istismar edenler var gerçekten. Mesela bir kadın vardı, buranın müdavimi. Öyle kişiler var ki her gün burada, müdavim diyoruz artık. Eşine karşı tedbir kararı aldırılmış, bizde delil aranmıyor biliyorsunuz. Kadın beyanı esastır. Eşini tehdit ediyor bununla. İşine gelince adamı eve alıyor, işine gelmeyince ‘uzaklaştırması vardı, yaklaştı’ diye şikayet ediyor. Bizim hakimler ve savcılar olarak bu vakaların önlenmesinde yetersiz kalmamızdaki en önemli sebeplerden biri bu. Bu olayları görünce de gelen her vatandaşa karşı temkinli davranıyoruz.” Her ne kadar gelenlere karşı temkinli davranıldığı belirtilse de savcılık olarak kendilerine şikayette bulunan kadınlara ciddi anlamda sahip çıktıklarını ve yol gösterdiklerini anlatan savcı, kadınların tutumu karşısında çaresizlik yaşadıklarını belirtmiştir: “Mesela bir kadın geldi, eşinden şikayetçi, başıma silah dayadı diyor. Çok ciddi ve riskli durumlar bunlar. Biz anında karar çıkartıyoruz, buraya gelen kadınlara haklarını anlatıyoruz. Burası biraz da terapi merkezi gibi. Ağlayarak geliyorlar, biz sakinleştiriyoruz burada, güvende hissettiriyoruz, yapılacakları anlatıyoruz. Kendisinin yapması gerekenleri açıklıyoruz. Ama bu eşim başıma silah dayadı diyen kadın ertesi gün kocasıyla el ele geldi buraya! Bunu da görünce adalete, insanlara olan inancınızı yitiriyorsunuz. Biz çok ciddiye alıyoruz bu vakaları, almak zorundayız. Her an bir kadın bu yüzden ölebilir. Ama kadınlara

bu imkanlar verilirken, bu şiddetin işkencenin içinden çıkmamak için direnenler var. Bunu da bizi kullanarak yapıyorlar. Kadına yakın koruma vermişiz, kocasını gizlice mutfak penceresinden içeri almış! Beni yine dövdü diye şikayete geliyor. Gelsin, yine gelsin de bunu niye yapıyorsun? Aklım almıyor bazen, gerçekten çok sinirleniyorum. Çıldırırsınız! Siz kendinizi parçalıyorsunuz, kimsenin başına bir şey gelmesin diye ama kadın kocasını yakın korumadan kaçırıyor. Çocuklarım için görüşüyorum diyen de var. En çok da bunu duyuyoruz mesela. İşte böyle anlarda elimiz kolumuz bağlı kalıyoruz. Yani kanun herkes için ama nereye kadar? Çözüm değil!”

Aynı kapsamda çalışmalar yapan ve 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasında çok önemli rol oynayan bir hakim de yasanın suiistimal edildiğine yönelik eleştirilere şu şekilde yanıt vermektedir: *“Valla onu avukatlar yapıyor, onlar suiistimal ediyor asıl. Onu da alalım, bunu da koparalım, bunu verdi şunu da versin madem! Her yasa suiistimal edilir, her açık kapı zorlanır. Sadece 6284’e özgü bir durum değil bu. Başka yasaları da konuşalım madem. Yani bu yasayı suiistimal eden yok demiyorum ama sayısı az, gerçekten çok az!”* Görüşme yapılan bir avukat da yasanın suiistimal edilmesinin sistemsal bir durum olduğundan bahsetmiştir ve bu yasayı tartışmanın hukuk sisteminin temellerini tartışmak anlamına geleceğinden bahsetmektedir: *“Bu çok sistemsal bir durum. Sen kanunu kötü uygularsan kanun kötü olur. Bu kanunun kötü bir kanun olma ihtimali yok çünkü İstanbul Sözleşmesi’nden doğan bir tedbir kanunu ve İstanbul Sözleşmesi bütün dünya ülkelerinin imza attığı bir sözleşme. Senin 6284 sayılı kanunu tartışman, bütün dünyanın hukuk sistemini tartışman demek oluyor. Bütün dünyada böyle bir şiddet türü yok, kadına yönelik şiddet yok, bu kanun çok saçma demek oluyor. O zaman sen burada değilsin, Mars’ta filan yaşıyorsun.”*

Yasanın suiistimal edildiği eleştirileri, sivil toplum ve medya örgütü temsilcisi ile görüşme yapılan bir avukata da sorulmuştur. Bu görüşmelerde ön plana çıkan nokta ise bu eleştirilerin ataerkil bir bakış açısıyla öne sürüldüğü ve aslında mevzunun yasanın suiistimal edilmesinden çıkmadığı, bu yasanın kadını korumak için var olması gerçeğinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Örneğin; görüşme yapılan bir avukat bu durumu şöyle özetlemektedir: *“Şimdi ortaya bir ‘mağdur babalar’, ‘mağdur kocalar’ çıktı. Kaç kişiler bunları bilmiyoruz. Tam olarak ne gibi bir mağduriyetleri var, bunu da bilmiyoruz. Ama bunlar iktidarın bir topluluğu. Bunlar kendilerini 4-5 örnek üzerinden var ettiler. ‘Bir sene evli kalmış da 20 yıldır nafaka ödüyormüş’, ‘adam çalışmıyormuş da kadın çalışıyormuş ama yine de nafaka ödüyormüş’, ‘kadın başkasıyla evlenip çocuk bile doğurmuş, bu hala nafaka ödüyormüş’ Bunu toplasan 1 milyonun içinde 4 tanedir ama*

mağdur edebiyatı yaparak bu kanunun suiistimal edildiğini söylüyorlar, kaldırılması için uğraşıyorlar. 6284'ü savunanlar kadın avukatlar. Kadınlar yani. Kadınız ve feministiz ve bundan dolayı yaşıyoruz bu sorunu. "Feminazi" diyorlar mesela bize, gurur duyarım bir yerde orası ayrı ama bu da bir şiddet. Basın yoluyla hepimizi ifşa ediyor, ötekileştiriyor, toplumu da tahrik ediyorlar." Görüşülen avukat, bu tarz söylemlerle mücadele edebilmek ve haklılığı ortaya koyabilmek için devletin veri toplanması gerektiğini ancak devletin de bu alanda veri toplamaktan imtina ettiğini belirtmiştir: "Devlet de veri toplamıyor ve bir yandan da bu durum işine geliyor. Devlet veri toplarsa kaldırabilecek mi nafakayı? Devlet veri toplarsa, kaldırabilecek mi İstanbul Sözleşmesini veya 6284 sayılı yasayı? Aile yıkan kanun olarak bir ad çıkarıldı. Biz diyoruz ki "Hangi aileden bahsediyorsunuz?" Şiddeti önlemek istiyorsan önce akran eğitiminden başlayacaksın, şiddetsizliği destekleyeceksin, çevreyi ve hayvanı koruyacaksın, LGBTİ+ bireyleri sokağa çıkaracaksın, nefret söylemini bitireceksin, kadın istihdamını artıracaksın. İstanbul Sözleşmesi'ni politik olarak hazmedemedikten sonra 6284 sayılı Kanun tabii ki birbirine karışır. Ne yapacak küçük bir tedbir kanunu? Şiddetimi mi çözecek?"

Medya örgütü temsilcisi de benzer bir şekilde bunun planlı bir saldırı olduğunu söylemektedir: "İstanbul Sözleşmesi büyük saldırı altında! İstanbul Sözleşmesi ve 6284 No'lu yasa planlı ve sistemli bir saldırının hedefinde. Aslında bu sadece Türkiye'de değil dünyanın birçok ülkesinde eril bakış açısı maalesef yükseliyor. Maalesef, dünyada daha totaliter eril dediğimiz Vatikancı bakış açısı hakim olmaya başladı. Türkiye de bu ülkelerden biri. Toplumsal cinsiyet kavramını eşitlik ilkesinden ayırıştırmak istiyorlar. Türkiye'deki kadın hareketinin bu saldırılara tepkisi zaman zaman oluyor. Ancak gündem genelde seçimle sabote edildiğinden kadınların mücadelesi de gündeme ertelenmiş oluyor. Nafaka mevzusunu gündeme getirip bir anda yokmuş gibi davranan da iktidarın kendisi. Ancak biliyoruz ki bu konu yine kadınların gündemine gelecek. Kadınlar da yine tıpkı Kürtaj yasasında değişikliğe karşı çıktıkları gibi buna da itiraz edecekler... Ayrıca kanun suiistimal ediliyor söyleminin altında yine kadının suçlanması var. Bunu asla kabul etmiyoruz. Dünyanın her yerinde bütün sorunların kaynağı olarak kadınları görüyorlar. Kadınların gücünden her yerde korkuyorlar. Kadınların olduğu yerdeki mücadele mutlaka sonuca ulaşmıştır. Dini ritüellerle, geleneksel ve tarihten gelen bakış açısıyla baskı altına aldıkları kadınların şaha kalkmasından, özgürlüğünü kazanmasından korkuyorlar. İktidarı paylaşmak istemiyorlar. Erkek oldukları için doğuştan kazandıkları tüm haklar bir anda ellerinden alınacak ve sonraki kuşaklara da böyle yansıyacak. Düşünseniz bu bir devrim değil de nedir? Ayrıca kadın dayanışmasının olağanüstü güzel ve geliştirici gücü olduğuna inanıyorum. Kadın dayanışmasının iyileştiremediği, kadına iyi gelmeyen hiçbir durum yok.

Yer yüzü özgür kadınlarla daha da güzelleşecek. İnanıyorum. İnanduğumun peşinden gidiyorum haberlerimle.”

Yapılan görüşmelerde, bu eleştirilerin kadınları hedef almasından dolayı bir noktada “yapana değil yaptırana bakmak lazım” fikirleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Yani kanunda işlemeyen bir nokta varsa veya kadınlar kendilerine sunulan her türlü imkana rağmen şiddet döngüsünden bir türlü kurtulamıyorsa, sorunun nereden kaynaklandığının anlaşılması ve kadınların güçlendirilmesi için devlete oldukça önemli görevler düştüğü belirtilmektedir. Bu bağlamda sivil toplum temsilcisi, daha bütüncül politikaların olması gerektiğini vurgulamaktadır: “6284 sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesinin önleme, koruma, kollama, politika geliştirme, bütün olarak kadınların güçlendirilmesi, korunması ve yaşatılmasıyla ilgili olarak bütüncül bir şekilde hayatın devamında yapılması gereken çok fazla şey var. Az önce anlattığım gibi, o ilk anda acil olan durumda yapılacak olan şeydir. 6284 sayılı kanun kapsamında adamın uzaklaştırılması ve kadının korunması lazım. Ancak bunlar bile ilk anda kadının korunmasını sağlayacak şeyler bile toplumun ortak bir kesimi tarafından tehdit olarak algılanıyor. Bu tehdit olabilir mi?” Görüşmeye katılan avukat da savunma bakış açısıyla durumu şu şekilde değerlendirmektedir: “Tabii kötü örnekler var, çok garip örnekler var ama bunlar genellenemez. 6284 kötü uygulanıyorsa, bunun sorumluluğunu kanunda değil bunu düzeltmeyen devlet kurumunda aramalısın. Eğer 6284 aile yıkıyorsa, neden aile yıktığı üzerine çalışmalısın. Ya kesinlikle inanmıyorum da bu kanunun kadının erkekten intikam alma yöntemi haline geldiğine ama öyleyse de o zaman toplumun evlilikleri ile ilgili olarak bir araştırma yapacaksın. Neden bir kadın kocasından veya çok mutlu olduğu aile hayatından intikam alacak noktaya geliyor? Demek ki devlet olarak bir şey kaçıırıyorsun sen. Ayrıca bütün kanunları kötüye kullananlar var. Biz çok sözüne güvenilir, harika bir milletiz de bir tek bu kanunu kadınlar mı kötüye kullanıyor? Hepimiz bütün kanunları nasıl dolanabiliriz, nasıl işlemesine engel olabiliriz diye yol arıyoruz. Neredeyse bütün müvekkillerim sorar, “Bunun başka bir yolu yok mu?”. Biz böyle bir milletiz işte ama 6284’e gelince kadınlar bunu kötü kullanıyor oluyor. Sen önce kimleri koruyor bu kanun ona bakacaksın, büyük resme bakacaksın.” Çok benzer şekilde sivil toplum temsilcisi de uygulamada kadınların yaşadığı çıkmazdan bahsetmiş ve mücadele örgütü olarak kadınlara destek olmaya çalıştıklarını ve kadının güçlendirilmesinde devletin de sorumluluğu olduğunu belirtmiştir: “Kadın cinayetlerinin büyük çoğunluğu affetme niyetiyle yapılan son görüşmede oluyor. Barışma teklifi esnasında olan cinayetler var. Bu yüzden biz kadınlara deneyimlerimize dayanarak şunu tavsiye ediyoruz: “Erkekler size son kez görüşelim diyorsa, o görüşmeye gitmeyin!”. Ya da boşandınız, eve eşya almak için siz

gitmeyin, çocuğunuzla görüşmek istiyor, çocuğu siz götürmeyin. İrtibatı sifıra indirin. İşte bu noktada kadınların güçlendirilmesi için devlete çok fazla görev düşüyor.”

6284 sayılı kanunun uygulamasına yönelik getirilen eleştirilerden biri de kolluk birimlerinin veya hakimlerin boşanma veya ayrılık durumunda tarafları bir araya getirme ve uzlaşma sağlama çabası olmuştur. Eş/partner cinayetlerinin anlatıldığı bölümde de belirtildiği gibi, kadınların büyük bir kısmı eşleri/partnerleri tarafından özellikle boşanma öncesinde veya sonrasında öldürülmektedir. Kadının boşanmak veya ayrılmak istemesi, kendi hayatıyla ilgili kararları kendisinin vermek istemesi üzerine kadın cinayetleri işlenmektedir. Bu durumla yakından bağlantılı bir şekilde, yapılan görüşmelerde uzlaşma kararları, kolluk kuvvetlerinin bu anlamdaki uygulamaları gündeme gelmiş ve buna ilişkin eleştiriler paylaşılmıştır.

Bu alanda çalışma yapan bir akademisyen, kolluk kuvvetlerinin uzlaştırma teklif etmesindeki nedenlerinden ve kadınların bu konudaki algısından bahsetmiştir: *“Şimdi karakoldan çıkan mağdura, ‘polis sizi uzlaştırmaya çalıştı mı?’ diye sorduk ve evet cevabı aldık deniyor. Bu noktada polise dönüp ‘siz uzlaştırma teklif ettiniz mi? Neden ettiniz?’ diye sormak gerekiyor. Çünkü CMK’nın bilmem kaçınıcı maddesine göre polis kendisine gelen her vakaya uzlaşmak istiyor musunuz diye sormak zorunda. Aile içi olayların da büyük bir kısmı dahil buna. Eğer o soruyu sormadıysa, bir ekran var dedim ya, oradaki soruları sorup cevaplarını alarak gidiyor polis ifade yazmak dışında. İfadeyi de programın içine yazıyor zaten. Sormak zorunda bu soruyu ve sormadığında savcı tekrar gönderiyor evrakı... Ayrıca kadınlar polisi sığınılacak kapı olarak gördükleri için oraya geliyorlar. Ama bunu biz akademik yazında nasıl görüyoruz? Polis uzlaştırmaya çalışıyor, polis kadına önyargılı yaklaşıyor. Yok mu? Var. Ben buna hiç yok demiyorum ama kadınlar farklı bir noktadan bakıyor ve polisin onlar için çok şey yapıyor aslında. O an çay getiriyorlar ya da açsa karnını doyuruyorlar. Kimse anlamadan bir polis para veriyor kadına. Zaten sığınma evine gidecek kadın. Bazen ‘oh ben de onun yerinde olsam her gün karakola gelirim’ diyen polis de çıkıyor içlerinden maalesef ama kadının algısı o değil. Bizim baktığımız noktadan bakmadığı için kadın adamın öyle demesinden rahatsız olmuyor.”*

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanun uyarınca uzlaşma teklif edilmesinin mümkün olmadığı da gündeme gelmiştir. Katılımcı bu karmaşıklığın iç hukuk ile 6284 sayılı kanun arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığını belirtmiştir: *“Yasada uzlaşma teklif dahi edilemez deniyor. İstanbul Sözleşmesi’nin hükmü bu zaten. Ama bizim iç hukukumuz*

buna uygun değil. Aile içi şiddet kanunu bir tedbir kanunu zaten. Ceza kanunu değil, bir cezası yok. Üstelik uyumlu değil.”

Sahada görev yapan avukat ise polis memurlarının başvuru yapıldığında, uzlaştırma eğiliminde olabileceklerinden bahsetmektedir. Özellikle mahalle karakolunda tanıdık ilişkilerin devreye girmesinin uzlaştırma konusunda bir dezavantaj olduğu belirtilmiştir: *“... Bir de mahalle karakolu çoğu zaman şiddet uygulayan kişiyi tanıyor. Tanıdıklıklar da işin içine girince çok kötü oluyor polisle. Mesela ben çoğu zaman kadını polise değil adliyeye yönlendiriyorum. Tanıdık çıkıyor, “Erhan Abi yapmaz öyle şey, gül gibi geçinip gidiyorsunuz işte” gibi ikna turları başlıyor.”* Görüşme yapılan avukat, İstanbul Sözleşmesi'nin uluslararası bir sözleşme olduğunu belirtmiştir ve uzlaşma kararı verme eğilimi içinde olan hakimleri de kolluk kuvvetlerinin de çok hassas davranması gerektiğini vurgulamıştır: *“Hakimin bu tarz kararlarda çok daha duyarlı olması lazım. Zaten sen hakimsin, tarafın yok ve uluslararası bir sözleşmen var. Uzlaşmaya göndermeyeceksin! Ama ona rağmen gönderiyorlar. Boşanma dosyaları için arabuluculuk geliyor, çok tehlikeli. Nafaka kaldırılması çok tehlikeli. Bunların hepsi çok sistematik, tek bir amaca hizmet eden şeyler. Kadın evde oturacak, başka çaresi yok!”*

Son olarak, yapılan görüşmelerde İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun'un kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinin önüne geçilebilmesi için hayati önem taşıdığı vurgulanmıştır. Bunu sağlamak için mevcut kanunda herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek olmadığı, hali hazırdaki kanunun tam olarak uygulanmasının yeterli olacağı belirtilmiştir. Örneğin, medya temsilcisi bu konuyla ilgili şu görüşleri paylaşmıştır: *“İstanbul Sözleşmesi'nin bütün detayları gerçekten uygulansa bir zihniyet değişikliğine neden olacak. O zihniyet değişikliği zaten toplumsal cinsiyet bakış açısını bütün kurumlara yerleştirecek. Bizim kurumlarda çalışan insanlar arasında toplumsal cinsiyet bakış açımız yok. Oradaki erkek de kadın da yine o yıllardır gelen erkek bakış açısıyla bakıyor olaylara. Toplumsal cinsiyet meselesi zihinsel bir dönüşümle çözülebilir. İstanbul Sözleşmesi'nin bize sunduğu bütün araçlar, yol ve yöntemler bize çözüm yolu getirebilir. Zihniyet değişikliğine, eril tahakkümden uzak toplumsal cinsiyet odaklı bakış açısına dahil olabilecek değişikliklere ihtiyacımız var.”* Görüşme yapılan avukat da devletin bu anlamda çok önemli bir rol oynadığından bahsetmiş ve devletin mutlaka kadından yana taraf olması ve bütünleşik haklar mücadelesi verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir: *“Bunda devletin suskunluğu çok tehlikeli bir şeydir. Herkes susabilir ama devlet susamaz. Devlet doğal taraftır bazı olaylarda. Çılgılık atmayan bir kesim kalmadı ülkede. Mülteciler deseniz berbat halde, kadın sorunları zaten ortada. Akademiyi, STK'ları bitirdiler. Doğa*

hareketi, LGBTİ+ hareketi, hayvan hakları hareketi bu durumda. Bütünleşik haklar mücadelesi yürütmeye mecburuz. 6284 sayılı Kanunu mu kaldıracaksın, İstanbul Sözleşmesi'nden imzanı mı çekeceksin? Çek. Bu senin sonunu hızlandırır. Ben ölürüm, tabii ki öldürülürüm, beni bu kanun da korumuyor zaten. Beni kadın dayanışması koruyor. 6284'ü kaldırınca bizi bitireceklerini sanıyorlar. Aksine daha çok dayanışma oluyor, daha çok bir araya geliyoruz. Sert bir tepki geldiğinde biz daha çok kenetleniyoruz. Ben bu iktidarın feministiyim. Bu iktidar bu halde olmasaydı ben feminist olmazdım. Hepimiz ihtiyaçtan doğduk. Bu çember gittikçe büyüyor ve herkese değmeye başlıyor. Şu anda Kaz Dağları'nda on binlerce kişi var. Bir tek orman için orada değil bu insanlar. Herkes varolma mücadelesi için orada.”

5.4. HEGEMONİK ERKEKLİK PERFORMANSI OLARAK BİREYSEL SİLAHLANMA

5.4.1. Silahlanma Süreci

Bu tez çalışmasında özellikle ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerine odaklanıldığı için, tez görüşmeleri kapsamında güncel durumu ortaya konmaya çalışılan bir diğer alan da silah ruhsatı alma süreci olmuştur. Polis ve jandarma bölgesinde görev yapan kolluk kuvvetlerine bağlı birimlerin silahlanma ve kadına yönelik şiddet vakaları söz konusu olduğunda ikili bir işleyişi vardır. Birinci olarak bu birimler hem silah ruhsatı işlemlerini yürütmekte, ikinci olarak da özellikle silahın karıştığı şiddet ve cinayet vakalarında koruyucu ve önleyici rol üstlenmektedir. Dolayısıyla, tez görüşmeleri yürütülürken kolluk kuvvetlerine bağlı birim temsilcileri ile görüşülürken Türkiye’de silah ruhsatının nasıl alındığı, ruhsatsız silaha ilişkin güncel durumun ne olduğu ve bu alanda ne gibi caydırıcı politikalar uygulandığını anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. İlk aşamada bir vatandaşın silah ruhsatı almak istediğinde izlemesi gereken yol ve yöntem anlaşılmaya çalışılmıştır. Buradaki asıl amaç, silah ruhsat işlemlerini yürüten kolluk birimlerinin başvuran kişi ile doğrudan temasının olmasından yola çıkarak, silah ruhsat aşamasında bir adım atılarak kadın cinayetlerinin önlenmesi için bir önlem alınabilir mi sorusuna cevap aramaktır. Ancak görüşmelerde, silah ruhsat biriminin görevinin oldukça teknik bir görev olduğu ve polis ve jandarmanın herhangi bir inisiyatif almadan sadece kanunda yazanları uyguladığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte vurgulanan asıl nokta, silah ruhsatını aslında polisin veya jandarmanın değil mülki amirin veriyor olması ve kolluk biriminin burada sadece evrak kontrolü yapıyor olmasıdır.

Silah ruhsatı alma işleminin aşamalarını anlayabilmek adına görüşülen ve polis bölgesindeki silah ruhsat işlemlerinden sorumlu olan bir kolluk kuvveti temsilcisi süreci şu şekilde aktarmaktadır: *“Diyelim ki ben vatandaşım, dilekçeyle başvuruyorum. Gerekçemi yazıyorum. Mesela kuyumcuyum ben, kanunen böyle bir hakkım var. Benden gerekli belgeler istenir. Kuyumcu olduğuma dair odadan kayıt belgesi, işyeri açma ruhsatı gibi. Bu belgelerle başvuruya gidiyorum. Oradaki memur hemen nüfus cüzdanından önce adli sicilini sorguluyor. Silah almasına engel hali var mı yok mu diye. Adli sicili sorguladığı zaman, bizde zaten hazır paket program var. Engel bir hal yoksa başvurusunu kabul ediyor, doktor raporu alması lazım. Silah alabilir şeklinde bir doktor raporu var, onu alıyor... Tabanca alacaksa heyet raporu ama tüfek alacaksa tek hekimin verdiği rapor yeterli oluyor. Tüfek dediğimde av tüfeği anlayın siz. Tabancı almak için heyet raporu gerekiyor, psikolojik, fiziki, nörolojik bir engelin olmaması lazım. Üniversite ve devlet hastaneleri olmak zorunda. Yani gidip özel poliklinikten, vakıftan bir yerden alamaz. Üniversite veya devlet hastanelerinden almanız gerekiyor.”*

Silah ruhsat işlemlerine bakan görevlilerin, başvuruya gelen kişinin hangi gerekçeyle silah almak istediğini sorguladığı ancak istenilen belgelerde herhangi bir eksikliğin olmaması halinde silah ruhsatı verilmemesi gibi bir durumun da söz konusu olmayacağı belirtilmektedir. Silah ruhsatı almaya engel haller, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanunun Uygulamasını Gösteren 91/1779 Karar Sayılı Yönetmelik içinde Madde 16’da belirtilen “Silah Ruhsatı Verilmesini Engelleyen Haller” başlığı altında açıklanmaktadır. Kolluk kuvvetlerine bağlı birimden görüşülen kişi, bu suçların kapsamına değinmiş ve çocuklara yönelik cinsel suç işleyenlerin silah ruhsatı alamayacağını ancak kadına yönelik şiddet olayına karışan kişiler için böyle bir kapsamın olmadığını da belirtmiştir: *“Mesela, Ankara’da oturuyorsa İl Emniyet Müdürlüğü’ne gider. Bazı büyük şehirlerde ilçeler de verebiliyor. Ama Ankara’da silah ruhsatlarını, eğer tabanca alacaksa, İl Müdürlüğü’ne gider müracaat eder. Tabii Valilik üzerinden gitmesi lazım, oradan dilekçeyle gelir emniyete müracaat eder. Şimdi memur vatandaşın niye alacağını merak eder, mesleki nedenlerle mi alacak, kamu görevlisi o yüzden mi istiyor yoksa bir de can güvenliği mevzusu var. Yani kamu görevlisi de değildir ama can güvenliğim tehlikede diyebilir. Ona da il valisi karar veriyor. Ona istinaden dosyası hazırlanır. Artı, 1 yıldan fazla ceza almamış olması gerekiyor. Katalog suçlar dediğimiz, zimmet, kaçakçılık, irtikap, devlet aleyhine işlenen suçlar, terör örgütü suçları, ateşli silahlarla işlenen suçlar, bunların hepsi bizim yönetmeliğimizde yazar. Eğer bu suçlardan 1 yıldan fazla ceza alsanız, ruhsat alamazsınız. Bunlar tabi taksirle işlenen suçlar. Bakayım kadına şiddet suçu da dahil mi? Yok, kadına şiddet eklenmemiş, çocuklara cinsel istismar*

var. Cinsel istismar suçlarından dolayı mahkûm olanlara verilmez diyor. Yani kadına şiddetten müracaat olursa, silahı da varsa ancak mahkeme kararıyla el konulabilir. Savcı der ki, silahına el konulsun.”

Bilindiği üzere, kadına yönelik şiddet vakalarında mükerrer şiddetin olması ve silah erişiminin olması en önemli risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, silah ruhsatı almaya gelen kişinin daha öncesinde herhangi bir şiddet olayına karışma karışmadığının anlaşılması, kadın cinayetlerinin önlenmesi için bu aşamada önemli adımların atılabileceğini düşündürmektedir. Silah ruhsat biriminde çalışan kişilerin başvuru sahibiyile yüz yüze görüşme ve doğrudan temas sağlama imkanı olduğu düşünüldüğünde, ruhsat işlemleri yapılırken kadına yönelik şiddet vakalarının da dikkate alınıp alınmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Ancak yapılan açıklamalar, polis veya jandarmanın bu anlamda herhangi bir inceleme yapmadığını, kadına yönelik şiddetin silah almaya engel hal kapsamına girmediğini ve bu birimin görevinin evrak kontrolünden ibaret olduğunu göstermektedir. Jandarma bölgesinde silah ruhsat işlemlerinden sorumlu kolluk temsilcisinin yaptığı açıklama bu durumu ortaya koymaktadır: *“Jandarma inisiyatif alamaz. Kanunda ne yazıyorsa onu uygular. Yani adamın kaşını beğenmedim, gözünü beğenmedim diyerek ruhsat vermemezlik yapamaz. Zaten ruhsatı biz vermiyoruz, mülki idare amiri veriyor. Biz evrak inceliyoruz.”* Polis bölgesinden sorumlu kolluk temsilcisinin de oldukça benzer bir açıklama yaptığı görülmektedir: *“Yok, öyle niye silahlanıyorsunuz demiyoruz. Size zaten sayıları verdim. Daha çok meslek mensubiyetinden dolayı silahlanıyor, kamu görevlisi. Bakın can güvenliği gerekçesiyle Türkiye’de 36.000 silah var. Kendimi güvende hissetmiyorum diyen ve silahlanan sadece 36.000 tane. 700.000 silah içinde 36.000 silah güvenlik gerekçesiyle verilmiş. Bu da yaklaşık %5 yapıyor. Geri kalanları meslek mensubu ve kamu görevlisi.”*

Öte yandan, silah ruhsat işlemleri detaylı incelendiğinde bu sürece sadece polis, jandarma ve mülki idare amirinin dahil olmadığı anlaşılmaktadır. Görüşülen kişiler, ruhsat almak isteyen kişilerin bir devlet hastanesinden sağlık raporu da almaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu durumda yapılan görüşmelerde, hastane sürecinin nasıl işlediğini, sağlık raporunun hangi birimleri kapsadığını, polisin hastane yönlendirmesinde herhangi bir rolünün olup olmadığını anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Şayet, silah ruhsatı almak isteyen bir kişinin sağlık durumunun bir hastane tarafından onaylanmaması durumunda, o kişinin şansını başka hastanede tanıdık doktor vasıtasıyla denemek isteyebileceği riski akıllara gelmektedir. Bu tarz olayların önlenmesi için kolluk birimi üzerinden bir kontrol mekanizmasının işletilme ihtimali

olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Polis bölgesinden sorumlu olan bir kolluk temsilcisi bu süreci şöyle özetlemektedir: *“Tabancı almak için heyet raporu gerekiyor, psikolojik, fiziki, nörolojik bir engelin olmaması lazım ama tüfek alacaksa tek hekimin verdiği rapor yeterli oluyor. Tüfek dediğimde av tüfeği, anlayın siz. Bu raporu da üniversite ve devlet hastanelerinden almak zorunda. Yani gidip özel poliklinikten, vakıftan bir yerden alamaz. Biz polis olarak doğrudan bir hastaneye sevk yapmıyoruz, sadece devlet ve üniversite hastaneleri olmalı diyoruz. Özel üniversite hastanelerini de kabul etmiyoruz ama vakıf hastanesiyse kabul ediyoruz. Burada biz belirli bir hastaneye sevk edersek, insanları tek bir yere yönlendirmiş oluyorsunuz, o hastanenin iş akışı artıyor, sonuç olarak orada parayla ilgili de bir durum var. O yüzden biz bir hastane ismi vermiyoruz. Sadece devlet veya üniversite hastaneleri olsun diyoruz. Ama mesela vatandaştan şüphelendiniz, bir gözünün görmediğini fark ettiniz. Normalde tek gözü görmeyenler alamaz ruhsat, gitmiş rapor almış ama siz bir gözünün görmediğini hissettiniz, sağlam raporu getirdi diyelim. Siz isterseniz farklı bir hastaneye gönderebilirsiniz. Şüpheli bir durumda bunu da yapabilirsiniz.”* Sağlık raporu içeriği söz konusu olduğunda, bu süreçteki psikolojik muayene kısmına dikkat çeken kişi, 6284 sayılı kanunun uygulanma sürecinde aile mahkemesi kapsamında görev yapan bir temsilci olmuştur: *“Hastane raporu verme süreci ne kadar sağlıklı? Bir doktor günde kaç hasta görüyor zaten, ne kadar derinlikli inceleyebilir bunu. Yani muhtemelen bakıyor, iyi misin iyisin hadi güle güle. Ben şahsen ileri tetkik yapıldığını hiç düşünmüyorum. Keşke yapılırsa! Aslında bu tarz durumlarda psikolojik derinlemesine test yapılmalı ve risk değerlendirmesi yapılmalı.”*

Hem polis hem de jandarma bölgesine bakan kolluk birimlerinin ikili bir görevi vardır. Bu birimler hem kendi bölgelerinde silah ruhsatı almak isteyenlere bu hizmeti sunmakta hem de silahın suça veya şiddet olaylarına karışması halinde de “Aile İçi Şiddet Birimi” kapsamında olaya müdahale etmektedir. Dolayısıyla tez görüşmeleri yapılırken hem silah ruhsatı sağlayan hem de buna karşı mücadele eden birimler arasında aynı kurum çatısı altında nasıl bir koordinasyonun olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Ancak yapılan görüşmelerde kurum çatısı altında bu anlamda doğrudan bir koordinasyon olmadığı, olayların vaka bazlı ele alındığı anlaşılmaktadır. Polis bölgesinden sorumlu bir kolluk temsilcisi işleyişi şu şekilde açıklamaktadır: *“Yani böyle bir koordinasyon yok. Siz sordunuz ya bu bir hak mıdır diye. Bu bir hak. Yani silah ruhsatı almak bir hak. Diğer taraftan bir olayla karşılaştığınızda soruşturmanın parçası olarak müdahale etmek de bir adli görev. Orada tatlı geçişler var. Mesela şahısla ilgili işlem yapılıyor, sistemden şahsın silahının olup olmadığını sorgulayabiliyorsunuz. Eğer silahı varsa, el konulması için savcılıktan karar talep edebiliyorsunuz. Böyle bir geçiş var.”*

Görüşmelerde ortaya çıkan ve mutlaka üzerinde durulması gereken bir diğer konu da av tüfeği ve tabanca temini arasındaki fark olmuştur. Görüşmeye katılanlar, av tüfeği almanın teknik olarak tabanca almaktan çok daha kolay olduğunu vurgulamışlardır. Av tüfeği ve tabanca kadın cinayetlerinde en çok kullanılan ateşli silahlardır. Tabanca, boyutunun küçük olması ve daha kolay saklanabilmesi nedeniyle tercih edilmesine rağmen hem fiziksel olarak silahın edinilmesi hem de ruhsatlandırma aşaması av tüfeğine göre daha zordur. Av tüfeği ise bulunması ve ruhsatlandırılması açısından daha kolay imkanlara sahip olmasına rağmen boyutları itibariyle taşınması ve saklanması zor olmaktadır. Jandarma ve polis bölgesinden sorumlu olan kolluk temsilcileri de kendileriyle yapılan görüşmelerde bu hususları dile getirmişleridir: “Av tüfeği almak daha kolay ama tabanca daha etkili. Mesela av tüfeği kocaman, bir yere taşımak götürmek istesenez öyle cebinize sığmaz, çok aleni. Ceketinin altına saklayıp da gidip pat diye öldüremezsin birini. Ama tabanca öyle değil, küçük zaten, kolayca saklayabilirsin, daha etkili öldürme aracı gibi. O yüzden de ruhsat alma süreci daha zor. Mesela 2013 yılında Silah Kanun Tasarısı sunuldu meclise. Tabanca ve av tüfeği süreçlerini birleştiren ve süreci genel olarak daha da zorlaştıran öneriler getirildi. Ama mecliste takıldı kaldı, 3 dönemde de geçemedi mesela.” Ayrıca bu silahların nereden temin edildiği de önemli bir husustur. Her ne kadar özellikle tabanca edinmenin daha zor bir süreç olduğu vurgulansa da internet üzerinden yapılan silah satışlarının önemli bir risk olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. “Bir de zaten silah almak sizin düşündüğünüz gibi kolay değil. Öyle elinizi kolunuzu sallayarak silah alamazsınız. Ulusta gördüğünüz dükkanların hiçbiri öyle silah satmaz. Silah almak isterseniz önce emniyete gideceksiniz, başvuru yapacaksınız. Emniyet size silah satın alma belgesi verir, o belgeyle alırsınız silahı. Sonra gelirsiniz ayrıca silah ruhsat başvurusu yaparsınız ve silahı ruhsata bağlarsınız. Burada en büyük sıkıntı internette satılan silahlar mesela. Bir de av tüfekleri. Silahla suçla karışma vakalarına veya kadın cinayetlerine bakın, çoğunda av tüfeği kullanılıyor. Tabancada olduğu gibi bir kısıtlama yok onda. İnternette de satın alabilirsiniz, yurt dışından da getirebilirsiniz.” İnternette alınan silahlar söz konusu olduğunda, en canlı örneği olan Helin Palandöken davası karşımıza çıkmaktadır. Lise öğrencisi olan Helin Palandöken kendisini ısrarla takip eden bir erkek tarafından internette satın alınan ruhsatsız pompalı tüfekle okul çıkışında vurularak öldürülmüştür. Haber metnine göre, fail bir dükkana giderek silah almak istediğini söylemiş, dükkan sahibinin elinde istediği tüfekten olmadığı için yurt dışından 750 TL'ye sipariş verilmiş ve faile 1800 TL'ye satılmıştır. Verilen bilgiye göre bu tarz bir alışverişi 9 taksit ile ödeme imkanı dahi bulunmaktadır (Helin Palandöken, 2017). Kadın cinayetleri alanında çalışmalar yapan bir mücadele örgütü temsilcisi de bu davadan bahsetmiş ve silaha kolay erişim

sorununun altını çizmiştir: “*Helin Palandöken davası vardı. Helin bir lise öğrencisi ve bunu ısrarlı takip eden bir erkek var. Lise çıkışında internetten sipariş ettiği silahla Helin’i öldürüyor. Helin’in babası Nihat Palandöken, silaha bu kadar kolay erişim oluyor ve benim kızım öldürüldü diye bütün kadınlar için bireysel silahlanmaya karşı kampanya başlattı. Bunun kadın cinayetlerine etkisi bağlamında bir çalışma yürütüyor. Biz de Nihat Palandöken’in imza kampanyasını yürütüyoruz, belki önümüzdeki dönem birlikte meclise gidebiliriz.*”

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi ruhsatsız silahlar, kolay erişilebilir olmalarından dolayı kadın cinayetlerinde çok sık kullanılmaktadır. Bu bağlamda yapılan tez görüşmelerinde, özellikle hem kolluk biriminde hem de kanunların uygulanması aşamasında ruhsatsız silahlanmayla mücadele kapsamında nasıl uygulamaların olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Kolluk biriminden bir temsilcinin verdiği bilgiler şu şekildedir: “*Şimdi öncelikle Türkiye’deki ruhsatlı ve ruhsatsız silahlara bakmak lazım. Biliyorsunuz biz polis bölgesinde silah verme yetkisine sahibiz, bir de jandarma bölgeleri var. Ben size birkaç istatistik rakamından da bahsedebilirim. Mesela; polis bölgesinde verilmiş 753.000 tane toplam silah ruhsatı var. Bizde silah ruhsatlandırma kısmını polis ayrı yapıyor, jandarma ayrı yapıyor. Ama birçoğu bizim bölgede veriliyor. Jandarmada bu sayı yaklaşık 180.000 filan. Bakın 750.000 tane silah var, Türkiye’de verilmiş ruhsatlı silah sayısı. Bunlardan 170.000 tanesi kamu görevlisinin, kamu görevlisinden kastım polis, asker, müsteşar, genel müdür, vali gibi makamlarda görev yapanlar. 137.000 tanesi emekli kamu görevlisinde. Yani yaklaşık 300.000 tanesi zaten kamu görevlisinde bu silahların. 305.000 tanesi ise bulundurma ruhsatlı. Ya evinde ya işyerinde olacak. Alan vatandaş bunu taşıyamaz. Taşırsa suç işlemiş olur, ruhsatı iptal olur. Artık hapis cezasına kadar gider... Ruhsatsız silah kısmını ise bilemiyoruz. Çünkü adı üzerinde ruhsatsız. Kayıt dışı olan bir şeyin de istatistiğini tutamıyoruz. Dolayısıyla yakalanan olursa ancak onu bilemiyoruz, mesela 2018 yılında şu kadar ateşli silahla suç işlenmiş diyebiliyoruz. Yani aslında yasayla da çok alakası yok, ruhsatsız bir şeyi takip etmek mümkün değil. Nereden girdiğini bilerseniz yakalarsanız, nerede üretildiğini bilerseniz el koyarsınız. Ama ne yapılabilir mesela? Ruhsatsız silahla yakalanırsa ceza artırılabilir. Caydırıcı olarak bu yol izlenebilir. Başka türlü önleme aşamasında bir şey yapamıyorsunuz çünkü nerede olduğunu bilmiyorsunuz. Bunların birçoğu kaçak yolla geliyor, birçoğu deden, babadan, atadan kalıyor. Çok eski silahlar.” Kadına yönelik şiddet vakaları ile ilgilenen bir adalet temsilcisinin verdiği bilgiler ise ruhsatsız silahların nasıl tespit edilebileceğine ilişkin ışık tutmaktadır. Silahların kaçak olmasından dolayı ancak bir operasyon sırasında yakalanması veya suça karışması durumunda tespit edilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir. Bu*

noktada, evde ruhsatsız silah olan ve şiddete uğrayan bir kadının bunu polise veya jandarmaya beyan etmiş olması çok önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Kolluk birimlerinin vatandaşın üstünü arama, evini arama gibi bir yetkisi olmadığı için bu uygulamayı ancak şikayet gelmesi halinde devreye sokabilmektedirler. Bu bağlamda tez görüşmesine katılan savcılık makamından bir temsilci şunları aktarmıştır: *“Zaten silahla cinayet varsa, bunların da çoğu ruhsatsız oluyor. Fason üretimin biri bitiyor, biri başlıyor. 1 gecede 20 tane ruhsatsız silah yakalıyor polis. Ama bizim vatandaşımız çok meraklı silaha. Ne yapıp edip buluyor. Kadın bize şikayete geldiğinde evde ruhsatsız silah var derse anında el koyarız. Ama kadın şikayet etmemiş, söylemiyor mesela. Böyle olunca da bilemiyoruz.”*

Verilen bu bilgiler ışığında, kolluk birimlerinin ruhsatsız silahla mücadelede nasıl bir uygulama yaptığı irdelendiğinde ise, jandarma bölgesinden sorumlu olan kolluk temsilcisi şu bilgileri paylaşmıştır: *“Doğrudan böyle spesifik bir çaba yok. Ama biz emniyetle beraber huzur güven uygulaması yaparız. Duymuşsunuzdur belki. Umuma açık alan kontrolü yaparız. Veya hırsızlık olayı olur, eve inceleme için gittiğimizde silah olduğunu görürüz, ruhsatsızsa el koyarız. Böyle başka suç için gidip silah yakalanan vakalar da var. Bir de rutin asayiş uygulamaları var. Bizim bu huzur operasyonlarında da bazen özel tema belirlenir. Mesela yazı gelir, derler ki silahla ilgili uygulama yapılacaktır.”*

Görüşmelerde dile getirildiği gibi, özellikle av tüfeği ve tabanca edinme arasında ciddi farklar vardır. Av tüfekleri spor aracı olarak görüldüğü için ulaşılması ve ruhsatlandırılması oldukça kolaydır. Tabancaya erişim ise zordur ancak bu durum ruhsatsız tabanca kullanımının çok yaygın olmasından dolayı net bir dezavantaj olamamaktadır. Yapılan görüşmelerde, aradaki bu farkın kapatılması ve kanun uygulamalarının daha da sıkılaştırılmasına yönelik planlamaların olup olmadığı da sorulmuştur. Kolluk temsilcisi, yakın bir zamanda yeni bir kanun düzenlemesinin devreye gireceğini bildirmiştir. Ancak bu düzenlemede ruhsatsız silahlarla mücadele kapsamında herhangi bir uygulamadan da bahsedilmemiştir: *“Normalde av tüfeği veya av aletleri sadece av sporu için edinilen ekipmanlar olarak kabul ediliyor ama tüfek en nihayetinde sıkıntı yaratıyor. Bu konuda şimdi bir kanun çalışması var. Sadece tüfek için değil bütün ateşli silahlar için bir sistem oluşturuldu. Artık silahı üretildiği andan itibaren takip edebileceğiz. Şu anda normalde silah üreten firma üretim yapıyor, satışa çıkarmadan bizden izin almak zorunda. Ancak o zaman biliyoruz. Ama bu yeni sistemde silah üretildiği anda seri numarasıyla kaydedilecek. Sonra fabrika bunu silah firmasına satıyor toplu olarak, hangi firma hangi silahtan kaç tane almış, bu firmanın detayları ne hepsini*

göreceğiz. Sonrasında bu firma da bireysel müşterisine sattığında, hangi seri numaralı silahı kimin aldığı sisteme girilecek. Böylece takip sistemi çok daha etkili olacak. Bir de kanun düzenlemesi yapılacak, av tüfekleri için de kısıtlama getirilmesi planlanıyor. Erişimin bu kadar kolay olmaması için. Sistem büyük ihtimalle 2-3 aya aktif olur ama kanun değişikliğini bilemiyorum.” Bu kanun düzenlemesine ek olarak, jandarma bölgesinde sorumlu olan kolluk temsilcisi silah ruhsat işlemlerinin de artık çevrimiçin bir şekilde otomatik sistem üzerinden yapılacağını belirtmiştir: *“1 Temmuz’dan sonra e-başvuru alınacak. Devlet diyor ki; vatandaşı üzme, yormayın. İşini hemen halledin, ayağınıza kadar getirtmeyin. Mesela siz arıcısınız, vatandaştan bütün belgeleri sunmasını istemeyin. Arıcıysa, sizin sisteminiz tarım bakanlığı ile entegre olsun, oradan bilgileri çekin. Avukatsa, Adalet Bakanlığı’ndan bilgileri sistemden alın. Yani devlet ayrıca kırtasiye işi, kâğıt işi istemiyor artık. Bu sistemin bu yıl içinde hayata geçmesi için talimat geldi. Vatandaş artık randevu alacak, başvuru takibini de online yapabilecek. Biz de aynı şekilde işlemlerimizi sistem üzerinden yapacağız. Ruhsat onayı hangi aşamada, mermi talebi var mı, hepsini göreceğiz.”* Sistemin otomatik hale getirilmesinin kağıt tüketiminin ve iş yükünün azaltılması, işlemlerin hızlandırılması ve kaynakların daha etkin kullanılması gibi avantajları elbette olacaktır. Ancak silah edinmek isteyen kişilerin asıl sebeplerinin anlaşılması, şayet riskli gruba giren bir kişiye önceden tespit edilip yakın takibe alınması gibi imkanları da ortadan kaldıracabileceği düşünülmektedir. Durumu daha detaylı anlayabilmek adına bu endişeler dile getirilmiştir ancak yine de başvuru sahibinin polis veya jandarmadaki silah ruhsat birimine şahsen gitmek zorunda kalacağı anlaşılmıştır: *“E-sisteme geçince vatandaşı yüz yüze görme şansı da engellenmiş olmuyor. Buraya gelip parmak izi vermek ve makine kimyadan aldığı silah makine onayını bize ibraz etmek zorunda. Yani vatandaş buraya en az 2 kere yine gelecek aslında. Ayrıca buraya gelen adama kaşını beğenmedim, gözünü beğenmedim diyerek ruhsat vermeme gibi bir yetkimiz yok. Biz evrak kontrolü yapıyoruz. Ruhsat verme yetkisi mülki amirde.”*

5.4.2. Kültürel Açıdan Silahlanma

Yapılan görüşmelerde insanların neden silahlanmak istedikleri, silahlanmanın nasıl bir ihtiyaçtan doğduğu ve ardında yatan kültürel veya sosyal olguların ne olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, görüşmeye katılan akademi, kolluk, medya, mücadele örgütü temsilcilerinin neredeyse hepsi, silahlanmanın kültürel boyutuna değinmişlerdir. Ayrıca, ateşli silahların kadın cinayetlerinde hangi gerekçelerle tercih sebebi olduğu ve silahlanmanın bir hak olarak görülüp görülemeyeceği gibi hususlar da

bu bağlamda konu edilmiştir. Polis bölgesinden sorumlu kolluk temsilcileri, insanların silah alırken güvenlik unsurunu gerekçe olarak sunduğunu ancak altında kültürel sebeplerin olduğundan bahsetmiştir: *“Yani insanlar zaten genellikle güvenlik nedeniyle almıyor. Biz Türk milleti olarak silaha meraklı bir milletiz. Güvenlik algısından dolayı silah alan kişi sayısı çok az gerçekten.”*

“Ben insanların kültürel kodlardan ve değerlerden dolayı silahlandığını düşünüyorum. Güvenliğinin sağlanması konusu ikinci planda kalıyor daha çok. Karadeniz bölgesinde bildiğim kadarıyla silah bir kültürel gereç gibi görülüyor. Silahı çok sevenler var. Geçen gün Karadeniz’de kadınların bile silah tutkusu olduğunu gördüm. Bu tamamen kültürel bir konu. Kırsalda, bağda, tarlada yaban hayvanlarına karşı kendini korumak için silahlananlar da var. Onlar ayrı. Avlanma sebebiyle kullanılan av tüfekleriyle de işlenen cinayet vakaları var.

Jandarma bölgesinde görev yapan temsilci ise kendisiyle yapılan görüşmede silahlanmanın kültürel boyutuna değinmiş ve özellikle erkekler arasında yaşanan hegemonik erkeklik hiyerarşisine örnek olabilecek bir durumdan söz etmiştir: *“Gerçekten ihtiyacı olup da silah alanların yüzdesi bütün silahları düşünürseniz %20’yi geçmez. Biz statüden dolayı silah alıyoruz. Belediye başkanı oldun, koskoca belediye başkanının silahı olmaz olur mu? Bir de astsubay olacaksın, hala bu küçük silahla mı dolaşıyorsun? Bu tavır var mesela. Büyük kısmı özentisi, makam mevki gösterişi. Bütün silahlar içinde can güvenliği gerekçesiyle silah edinenlerin oranı %50 desek, bunun da %20’si ancak “gerçekten” ihtiyaç duyuyordur. Mesela Karadeniz bölgesi aşırı meraklı silaha. Ruhsatın fazlası oradadır. Adam normal silah alamıyorsa hevesini almak için kuru sıkı alıyor, düğünde havaya ateş açıyor. Kişisel tatmin de var işin içinde, statü egosu var. Muhtarlar mesela, bunlara hak verince hepsi silah aldı. Ama hepsi neredeyse. Yani böyle bir hakkım var, neden almayayım, tabii silah da alırım diyor erkek muhtarlar. Ama kadın muhtarlardan ben silahlanan duymadım. Alıp ne yapacağım diyor büyük ihtimalle.”*

Kolluk birimlerinin özellikle silaha el konulmasına ilişkin kararları çıkarttırmak için yakından çalıştığı birim olan savcılık makamı da yapılan görüşmelerde silahın kültürel olarak başvurulmuş bir araç olduğundan ve insanların silahı saklayabilmek için oldukça ilginç yöntemler geliştirme potansiyeline sahip olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca emniyet ve savcılık olarak bu konudaki hassasiyetlerini de dile getirmiştir: *“Bir de bizim silah sevdamız çok acayip gerçekten. Mesela adamı trafikte çeviriyorsunuz, gayet düzgün giyimli, düzgün davranan temiz yüzlü bir insan. Şüpheli çekecek hiçbir şey yok ortada. Ama arabası aramaya girince tesadüfen direksiyonun alt kısmına özel bölme yaptırmış mesela,*

oradan ruhsatsız silah çıkıyor. Arabanın tekerine saklayan mı dersiniz! Neler neler! Hayretler içinde kalıyoruz bazen! Emniyet de savcılık da silah varsa peşine düşüyor kesinlikle. Çünkü kadın cinayetlerinde çok fazla kullanılıyor. Bu konu çok gündemde, herkes işini çok ciddiye alıyor. Kimse işi savsaklayıp da bir kadının ölmesine yol açmak istemez. Kimse böyle bir risk almaz mesela. Hakimler de uzun süreli cezalar veriyor bu davalarda. Hele de silah varsa mesela! Tehdit edilmeye bile gerek yok. Kadın evde silah var, ben korkuyorum derse polis silahı alır muhafaza eder.”

Öte yandan, sadece kültürel olarak silaha düşkün olan ve silahı bir erkeklik göstergesi olarak kullanan erkeklerin yanı sıra, meslekleri nedeniyle silah bulundurmamak ve taşımamak zorunda olan erkekler de görüşmeler esnasında gündeme gelmiştir. Savcılık makamından görüşmeye katılan bir temsilci silahı olan meslek mensuplarının da kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti vakalarında fail olduklarından bahsetmiş ve bu durumla ilgili mutlaka eyleme geçilmesi gerektiğinin altını çizmiştir: *“Bazen emniyet veya jandarma gibi görev icabı silah taşıyan kişilerin dosyası da geliyor. Üstelik bunlar sayıca hiç de az değil maalesef! O zaman daha hassas davranıyorum. Bütün hakimler yapıyor mu bilemem ama ben şahsen bunu çok önemsiyorum. Devlet sana şiddeti önle, suçu engelle diye silah vermiş, sen o silahla eşini tehdit ediyorsun, vurup öldürüyorsun, suç işliyorsun! Bu kabul edilebilir bir şey değil. Şayet böyle bir ifade varsa, mesela kadın “kocam polis, evde silah var, çok sinirli bir adam, çok tedirgin oluyorum, beni de tehdit ediyor” diyorsa, hemen o kişinin amirine haber veriyorum. Amiri bilsin durumu, onlarda kurum içinde kendi önlemlerini alsınlar. Bunlar suçu önleyecek kişiler, merciler! Bu durum hayret verici gerçekten.”* Görüşülen kolluk birimi temsilcisi ile de aynı konu gündeme gelmiş, kendisi silah kullanımına ilişkin kişisel görüşlerini şu şekilde paylaşmıştır: *“Ben emniyet müdürüyüm ve benim sadece bir tane silahım var ve silaha karşı bir ilgim yok. Silahı sadece görevimin en son aşamasında kullanacağım bir araç olarak görüyorum. Her türlü tedbiri alıp zor kullanma aşamalarını tamamladıktan sonra şiddeti bertaraf edemiyorsam ancak o zaman kullanmak üzere silah taşıyorum. Ama onun haricinde silahın kültürel bir değeri yok benim için.”*

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, silah bir erkeklik göstergesi olarak birçok erkek tarafından sahip olunması gereken bir araç olarak algılanmaktadır. Ayrıca, resmi çalışmalarda ve kadın örgütleri ile medya örgütlerinin yaptığı çalışmalarda da silahın kadın cinayetlerinde çok sıklıkla kullanıldığını biliyoruz. Dolayısıyla, görüşmeler yapılırken cinayet faillerinin neden kesici alet veya başka bir yolu denemediği ve silah kullanmayı tercih ettiğinin sebepleri de anlaşılmaya çalışılmıştır. Akademi alanından bir

temsilcinin paylaştığı bilgiler için psikolojik boyutu ile ilgili ipuçları vermektedir: “*Şimdi bıçakla insan öldürmek dediğinde işin içine psikolojik faktörler de giriyor. Yani zor bir iş birini yakından bıçaklamak, farklı psikolojik bariyerleri aşmak gerekiyor. Silah öyle değil, uzaktan ateş edersen ölür gider. Mesela Hiroşima örneği var. Atom bombasını atan askeri sorguya çektiklerinde, milyonlarca insanın ölümünden sorumlusunuz, siz kendinizi kötü hissetmiyor musunuz diye soruyorlar. Asker diyor ki, milyonlarca insanı ben öldürmedim ki! Bana bir emir verildi, ben sadece bir tane butona bastım. Silahla öldürmek de böyle işte, insan kendi içinde daha kolay gerçekleştirebiliyor.*” Kolluk biriminden görüşülen temsilci ise kadın cinayetleri ardından işlenen intihar oranlarına da dikkat çekerek, failerin eşlerini/yakınlarını öldürmeyi kafaya koyduklarında bazı durumlarda kendilerini de öldürmeyi planladıklarından ve söz konusu insanın kendini öldürmek olduğunda en hızlı ve acısız yöntemi tercih etmek isteyebileceklerinden bahsetmiştir: “*Mesela intiharlar haberlerine baktığımızda, özellikle silahı olan kişilerin intihar etmesinde silah olması daha kolaylaştırıcı bir şey. Ölmeme riskini azaltıcı bir şeydir. Silahı yoksa yüksekten atlamaya çalışır. Sakat kalma ihtimali var. Net çözüm olsun diye silahla intihar ediyorlar. Bıçakla intihar eden çok yoktur mesela. Bıçakla bir efor sarf etmesi gerekiyor, bir yeri kesmesi batırması gerekiyor ama silah tek hamleyle öldürebiliyor.*”

İçinde yaşadığımız ataerkil toplumun değerlerinin bir parçası olan silahlanma merakı birtakım geleneklerde de kendini göstermektedir. Görüşmeye katılan kolluk birimi temsilcisi, silahın sadece bir güvenlik aracı olmaktan öte bazen de bir eğlence ve gösteri aracına dönüştüğünden bahsetmiştir. Anadolu coğrafyasında silah kültürü, düğünlerde sevincinden silah sıkmak gibi militarist bir sevinme biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Ancak kamusal alanda bu şekilde silah kullanımının doğuracağı tehlikelere de dikkate çekerek, polis olarak yapılan iyi uygulama örneklerini de dile getirmiştir: “*Kırıkkale Emniyet Müdürlüğü’nün bir uygulaması oldu, haberiniz oldu mu? KEM düğünlerde silah atılmaması için bir uygulama yaptı ve hatta geçenlerde medyaya da düştü. Biz de o projeye ödül verdik. Yerel imkanlarla birlikte her düğüne polis gidiyor. Silah atılmamasıyla ilgili pankart hazırlamışlar. Polisin olduğu yerde silah kullanılmaz diye her düğüne polis gönderiyorlar. Orda da genelde ruhsatlı silah da olabiliyor, ruhsatsız da olabiliyor. Ruhsatlıysa zaten meskûn mahalde ateş etmek suçtur. İşlem yapılır ve silahına el konulabilir ve ruhsatı iptal edilebilir. Yani kolluk olarak Kırıkkale’de yöresel olarak silah çok kullanıldığı için öyle bir tedbir geliştirilmiş.*”

Silah edinmenin teknik açıdan zor olmaması, silah ruhsat işlemlerinin kısa bir süre içinde tamamlanıyor olması ve yeni geliştirilecek olan çevrimiçi sistem ile başvuruların

kolaylaşacak olması, silaha olan kültürel düşkünlük ve silaha yüklenen performatif erkeklik alt mesajları dikkate alındığında, yapılan görüşmeler esnasında Türkiye'deki silahlanma trendinin ne durumda olduğu da anlaşılmaya çalışılmıştır. Özellikle 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen darbe girişimi ardından medyada silahlanma çağrıları ve silahlanmanın arttığına dair haberler sıkça yer almıştır. Bu noktadan hareketle, görüşmelerin yapıldığı akademi, kolluk kuvvetleri, adalet, sivil toplum ve medya temsilcilerine son dönemlerde silahlanma artışına ilişkin gözlemleri ve fikirleri de sorulmuştur. Katılımcıların neredeyse hepsi son dönemlerde silah bulundurma ve taşıma ruhsatı alma hakkı olan meslek gruplarının kapsamının genişletilmesinden ve özellikle muhtarlara tanınan silah ruhsatı alma hakkından bahsetmişlerdir. Kolluk biriminden bir katılımcı, silahlanma sayılarının normalde stabil olduğunu ancak 2018 yılında muhtarlara tanınan hakla beraber bir artış olduğunu söylemiştir: *“Yıllık ortalama taşıma ruhsatı bizim verdiğimiz, şöyle bir bakıyorum. Mesela geçen yıl arttı, neden arttı 2018’de. Eski muhtarlara ve belediye başkanlarına silah taşıma hakkı verildi. Geçen yıl sayı arttı ama diğer yılların ortalaması 20.000 ruhsatlı silah.”* Jandarma bölgesinden sorumlu olan kolluk temsilcisi de yine benzer bir açıklama yapmıştır: *“Yani öyle keskin artışlar veya azalmalar olmaz ama geçen yıl mesela bir artış oldu. Sebebi de muhtarlara ve koruculara silah edinme hakkı verildi. Genel seçim zamanı, belediye başkanları, il meclis üyeleri de silah alabiliyor. 3 sebep var silah artışına neden olan. Birincisi, yönetmeliğin kapsamı sürekli genişliyor. Her sene yeni bir grup silah alabilir diye yönetmeliğe ekleniyor. İkincisi, seçim zamanı bu bahsettiğim insanlar silah ruhsat başvurusu yapıyor... Yönetmelik kapsamı çok geniş. Neredeyse silah verilmeyen grup yok! Arıcısı alıyor, avukatı alıyor, noteri alıyor... Bir de makamlar arası yarış var sanki! Noter diyor ki avukat alıyorsa ben neden almıyorum, aynı okuldan mezun olduk! Belediye başkanı alıyorsa, il meclis üyesi de istiyor, benim neyim eksik diyor! Meslek mensuplarında hep “onda var, bende de olsun” mantığı var. Jandarmasında var, polisinde var, infaz korumasında var, onda var, bunda var... Biz millet olarak statüden dolayı silah alıyoruz. Astsubay olacaksın küçücük silahla mı geziyorsun? Koskoca belediye başkanı oldun, başkan silahsız olur mu? Büyük kısmı özentisi, makam mevki gösterişi. Bütün silahlar için gerçekten can güvenliği için alınanların oranı en fazla %20’dir. Karadeniz bölgesi çok meraklı mesela. Normal silah alamadıysa adam gidip kuru sıkı alıyor. İşin içinde kişisel tatmin var, statü egosu var. Muhtarlar mesela, silah alabilecek gruba eklenince neredeyse hepsi geldi ruhsat başvurusu yaptı. Ama neredeyse hepsi! Ama kadın muhtarlardan ben silah alan duymadım! Alıp ne yapacağım diyordur büyük ihtimalle.”*

Hukuk alanına ilişkin olarak, bir hakim de benzer şekilde bu kapsamın genişletilmesinin sorun yaratacağını belirtmiş ve en önemlisi silah almak isteyen kişilerin psikolojik durumlarının da derinlemesine değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır: *“Ben silah alma hakkının mesleklere bu şekilde yaygınlaştırılmasını hiç doğru bulmuyorum. Ne gerek var? Ne işine yarayacak o silah! Elbette bize gelen böyle bir sürü dava var. Zaten silah verecekseniz birine, o kişinin derinlemesine psikolojik bir testten de geçmesi gerekiyor kesinlikle. Bu benim şahsi fikrim. Ya şimdi muhtarda silahın ne işi var!”*

Bu noktada, kadına yönelik şiddet ve silahlanma ile mücadele eden mücadele örgütlerinin ve sivil toplum kuruluşlarının da bakış açıları yansıtılmaya çalışılmıştır. Bir mücadele örgütü temsilcisi yaptığı açıklamada, muhtar olduğu için silah alan değil silah almak için muhtar olan adaylara dikkat çekmiştir. Kadın muhtarların bu alandaki duyarlılığı ise erkek muhtarların davranış biçiminin tam tersidir: *“Sırf silah almak için muhtar adayları olanlar var, düşünebiliyor musunuz? Kadın Meclisleri olarak son yerel seçimlerde Manisa’da 10 kadın muhtar adayını çıkardık. 2 adayımız seçildi ve muhtar oldu. Bizim oradaki manifestomuzun bir maddesinde şunu yazdık: “Biz bireysel silah edinmeyeceğiz ve buna karşı mücadele edeceğiz”. Zaten muhtar olan arkadaşımız silah almadı.”*

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, silah edinme isteğinin ihtiyaçtan çok toplumsal ve kültürel bir boyutu olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılanlar da bu anlamda benzer açıklamalar yapmışlar ve silahlanmanın bir devlet politikası olduğuna değinmişlerdir. Ayrıca görüşmelerde silahlanmanın bir hak olarak görülüp görülemeyeceği de sorulmuştur. Bu bağlamda, kolluk birimi temsilcisi de silahlanmanın bir devlet politikası olduğunu ve Türkiye’nin konumunun da bu noktada dikkate alınması gerektiğinin altını çizmiştir: *“Bu tamamen bir devlet politikası. İngiltere’de polis kendisi bile silah kullanmıyor mesela. Özel kuvvetleri var, sadece onlar taşıyor. Normalde polis silahlı görev yapmıyor. Ama diğer ülkelerde nasıl bilmiyorum. Silah ticari bir değer. Silah üreten ve satan ülkelerin izlediği bir politika da olabilir diye düşünüyorum. Bizim ülkemizde de kendi silahımızı kendimiz üretiyoruz mesela. Şu an polis, jandarma yurt dışından ithal silah almıyor. Karadeniz’de veya Düzce’de üretilen silahları kullanıyoruz. Bizde silah gerekli mi? Gerekli. Biz bölge olarak stratejik bir konumdayız ve terörle mücadele var. O yüzden silah kullanıyoruz. Bu anlamda can güvenliği riski olanlar da silah kullanıyor. Hak mı dersiniz, bunu anayasal çerçevede değerlendirmek lazım. Kültürel değerlerimiz de var. Ama bunu şuraya bağlayabilirim: Ruhsatsız silah olması, bireysel silahlanmanın engellenememesinden kaynaklanan sebeplerden dolayı cinayet oluyor,*

bunları engellersek cinayet olmaz konusuna şöyle cevap verebilirim. Bir şahıs birini öldürmeye kararlıysa silah veya başka bir şey bulur. Silah bir metal, tabanca olur, tüfek olur, bıçak olur, sopa olur, kazma sapı olur. Mücadele edildiğinde cinayetleri azaltır mı? Tabii ki azaltır ama bunun içinde başka şeyler kullanmak niyetinde olabilirler. Hak mıdır sorusuna yanıt, bunun tamamen devlet politikası ve mevzuatla alakalı bir şey diye düşünüyorum.” Sivil toplum örgütü temsilcisi ise yürütülen silahlanmanın ve şiddet politikalarının kadın ve çocuklar üzerindeki etkisine değinmiştir: *“Bunu devlet politikası olarak şöyle düşünebilirsiniz: Savaşı körüklemek, toplumsal şiddeti artırmak, linç kültürünü yaymak. Bakın çocuk istismarıyla ilgili mevcut yasaları uygulamayıp idamı gündemi getiriyor olmaları. Bunların hepsi hukuk devleti niteliğini rafa kaldırmak ve bunun yerine linç, şiddet kültürünü ve herkesin kendi adaletini sağladığı bir toplum yaratma arzusunun bir parçası. Böyle olursa bunun bir parçası ve en çok zarar göreni de kadınlar oluyor. Savaş boyutuyla, toplumsal şiddet boyutuyla veya başka bağlantılarıyla da kadınlar etkileniyor. Sadece bundan ötürü kadınlar şiddete uğruyor demiyorum ama en fazla zarar göreni kadınlar ve çocuklar oluyor. Neden? Çünkü toplumsal cinsiyet eşitsizliği var. Toplumun içine baktığınızda ikincil görülen, şiddetin kolay uygulanabilir olduğu iktidarı uygulama biçimi olarak yöneldikleri grup kadınlar ve çocuklar oluyor. O yüzden en çok zararı kadınlar görüyor. Bireysel silahlanma özellikle seçim zamanı artıyor, düğünlerde atılan silahlar, Sedat Peker’in yaptığı konuşma, bunun övgü gösterisi olarak paylaşılması, bir sürü şey var.”*

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bireysel silahlanma ve kadına yönelik şiddetin altında yatan temel sebebin toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu vurgulanmaktadır. Kolluk kuvveti ve sivil toplum bakış açısı da silahlanmanın etkin bir şekilde sınırlandırılmasının şiddet olaylarını engelleyebileceğini belirtmektedir. Bu nedenle yapılan görüşmelerde silah kullanımını azaltacak caydırıcı politikaların mümkün olup olmadığı, bu konuda ne gibi başka önlemler ve kanun uygulamaları olabileceği de anlaşılmaya çalışılmıştır. Kolluk biriminden görüşmeye katılan temsilci, silah ruhsat ücretlerinin artırılmasına değinmiştir: *“Ruhsat ücretleri 5000 TL civarında şu anda. Silah ruhsat fiyatlarına artış yapılırsa da başvuruda bir azalma olmaz, en fazla %1 eksilir. Yani silah alacak adam o parayı da bulur, sıkıntı olmaz.”* Benzer şekilde savcılık makamı temsilcisi de uygulamaların yeterince caydırıcı olmayacağını, bunun nedeninin ise insanların ihtiyaç haricinde toplumsal ve kültürel başka sebeplerle silahlanmak istedikleri olduğunu belirtmiştir: *“Ben inanmıyorum caydırıcı olduğuna. 25 yıl da desenez silah almak isteyen adamlar için caydırıcı değil. Adam kuş olur uçururuz o silahı yine de bulur getirir, yaratır bir yerden. Öyle de bir düşkünlük var. İstedığınız kadar ruhsatları pahalı*

yapın, bulup buluşturur yine de alır o ruhsatı. Ruhsat alma zahmetine de girmiyorlar zaten, kaçak çok fazla. Mantar gibi çoğalıyor bunlar. Polis birini basıyor, kapatıyor. Ertesi gün pat diye yenisi türüyor hemen.”

Silah edinme konusunda caydırıcı politikalar yürütülmesi yoluyla silahla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesi söz konusu olduğunda, katılımcılar birtakım önerilerde ve uygulama örneklerinde de bulunmuşlardır. Akademi alanından görüşülen bir kişi de teknolojik araçların kullanımına dikkat çekmiştir: *“Türkiye’de durum tam tersi, ateşli silahla işlenen cinayetin sayısı fazla, şiddet vakasının sayısı yüksek, polis hızlı müdahale edemiyor. Teknolojik araçların daha çok kullanılması lazım.”* Kolluk birimi temsilcisi ise hali hazırda kullanılan bazı teknolojik araçların olduğunu, bu araçların kullanıldığı alanlarda başarılı sonuçlar verdiği ancak yaygınlaştırılması gerektiğinden bahsetmiştir: *“Elektronik kelepçe projemiz var mesela. 6284 sayılı kanunda teknik yöntemlerle takip maddesi var. Ona işlev kazandırmak için 2015 yılında imzaladığımız bir protokolle birlikte adalet bakanlığı aile bakanlığı ile birlikte kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında teknik yöntemlerle izleme sistemlerinin kullanılmasına yönelik pilot uygulama iş birliği protokolü imzaladık. Uzaklaştırma kararı verilen erkeklere kadınlara yaklaşmamasını teknik altyapıyla izleme yapıyoruz. Mahkeme karar verdikten sonra denetimli serbestlik uygulamasının bir parçası olarak erkeklere kelepçe takılıyor. Kadına da yine cep telefonu gibi bir cihaz veriliyor. 2015 yılından beri bunu uyguluyoruz. Hala Türkiye’nin her yerine yaygınlaştıramadık ama bir takım maddi imkân sağlanması gerekiyor. Sistemsel değişikliğe ihtiyacımız var. 2015 yılında bir yıllığına İzmir ve Ankara’da polis bölgesinde başladık. 2016 yılında İzmir ve Ankara’da jandarma bölgesini de dahil ettik. Sonrasında 2017 yılında il sayısını artırdık. Şu anda 80’e yakın vaka var. Tabii bir izleme kapasitemiz var orda. Bir anda birçok vaka olamıyor. Adalet Bakanlığı’nın verdiği bir kelepçe kullanım sayısı var. Onu muhafaza etmeye çalışıyoruz. Bu; Aile Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Emniyet ve Jandarma, İçişleri Bakanlığı çatısı altında birlikte yürüttüğümüz bir proje. Yakın tarihe projeyi tekrar güncelleyip il sayısını artırmayı düşünüyoruz... Mesela bir vakamız oldu, haberlere de çıktı. Adamın ruhsatsız silahı var, kadın düğmeye bastı. İzleme yapan arkadaş nerede olduğunu biliyor, ilgili kollukla hemen irtibata geçebiliyor. Bir kadın cinayetini böyle önlemiş olduk. Elektronik kelepçe haricinde bir de KADES uygulaması hakkında bilgi verilmiştir: *“KADES bir uygulama, sadece kadınlar kurabiliyor telefonuna. Acil bir durumda oradaki düğmeye basıyorsunuz ve polis anında intikal ediyor. Birçok kadın bilmiyor. Yani sadece kadına karşı şiddet veya ev içinde olan şiddet için değil. Sokakta kapkaça maruz kaldığınızda da basarsınız, başka bir olay olur, yardım çağırırsınız. Yani insanların yüklemesini sağlayacak farkındalığı biz sağlayamadık. Bunu hep söylüyorum, Nazlı Çelik’in programında ana habere konu oldu ve iki gün üst üste yayınlanması neticesinde bir anda**

bir sürü kadın yükledi bunu ama yeterli değil. Daha birçok kadına ulaştırmamız lazım bu uygulamayı. Bizi sosyal medya hesaplarında da KADES paylaşıyoruz, STK toplantılarında da ben hep bahsediyorum ama istediğimiz seviyeye ulaşmadı. Yeni programlar ve kampanyalar başlatmamız lazım. Sosyal medyadan erişmemiz lazım. Ama medyanın da bize destek olması gerekiyor, bunu toplantılarda dile getiriyoruz ama istediğimiz etkinliği yakalayamadık.”

Sivil toplum örgütü bakış açısıyla durumu değerlendirdiğimizde, biraz daha kapsamlı bir öneri getirilmiştir. Yukarıda paylaşılan konuşmalardan da anlaşılacağı üzere, özellikle ruhsatsız silahların tespit edilmesi ve üretiminin durdurulması konusunda kolluk kuvvetleri ciddi sıkıntı yaşamakta ve kadın cinayetleri vakalarında bu silahlar yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Dolayısıyla, ceza sisteminde bu silahların teminine dahil olan 3. Kişilerinde cezalandırılması ve etkin kovuşturma yapılmasına yönelik bir öneri de paylaşılmıştır: *“Silahı temin edenin de ceza alması önemli caydırıcılık açısından. Bütün o zincir ve bütünleyen halkalar çok kritik. Çünkü bir plan yapıyor erkekler, tasarlıyorlar ve hiçbiri böyle anlık olmuyor. Silaha ulaşmak için birine danışıyorlar, o başka birine yönlendiriyor. Fakat çoğu zaman silahı temin eden 2. veya 3. Kişiler ceza almıyor, cezasız kalıyor.”*

5.5. MEDYA VE ŞİDDET DİLİ

Cinsiyetçi pratikler, içinde yaşadığımız ataerkil toplum içinde öyle derine yerleşmiştir ki fark edilmesi çoğu zaman oldukça zordur. Her ne kadar toplumun cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılığı ve farkındalığı olsa da kullandığımız gündelik dil içine yer etmiş ve çoğumuza normal gelen birçok söylem bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve özellikle son dönemlerde artan ve sıkça basına yansıyan kadın cinayetleri söz konusu olduğunda, gündelik hayatta kullandığımız dil daha da önem kazanmaktadır. Sebebi ise cinsiyetçi söylemlerin bu şiddeti üstü kapalı bir şekilde yeniden üretmesi şiddetin normalleşmesine neden olmaktadır.

Son zamanlarda her gün görsel ve basılı medya kaynaklarında kadın cinayeti ve şiddet haberleri okumaktayız. Bu haberlerin veriliş biçimi, aktarılan detaylar, kullanılan dilin çoğu zaman cinsiyetçi olması yüzünden olaylar sunulurken şiddet gören kadınları suçlayıcı bir dilin kullanılmasına ve zaten mağdur olan kadınların ikinci defa hak kaybına uğramasına sebep olmaktadır. O nedenle toplum nezdinde kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri hakkında doğru bir algı ve tepki oluşturmak adına kullanılan

dilin de düzeltilmesi gerektiği karşımıza çıkmaktadır. Bu fikirlerden yola çıkarak, tez kapsamında görüşme yapılan kişilere medya ve şiddet dili ile görüşleri de sorulmuştur. Bu alandaki durum özellikle “Kadın cinayetleri üzerinde medyanın kullandığı dilin nasıl bir etkisi olabilir? Medya kadın cinayetlerinin önlenmesinde nasıl bir rol oynayabilir?” gibi sorular çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Görüşmeye katılanlar medyanın daha fazla reyting almak adına haberleri adeta şiddet pornosu olarak sunduğundan bahsetmiştir. Sadece haber metinlerinde değil, televizyonda yayınlanan dizi ve filmlerde de şiddet ve silah öğelerinin sıklıkla kullanılmaya başlanmasının şiddetin devam etmesinin bir nedeni olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, kullanılan şiddet dilinin bu şiddeti normalleştiren bir etki yaptığı ve olayın gerçekliğinden uzaklaşılmasına neden olduğu da ortaya çıkan bir gerçeklik olmuştur. Kolluk kuvvetlerine bağlı birimden görüşmeye katılan bir kişi durumu şu şekilde özetlemektedir: *“Mesela televizyon programlarına bakın, şiddet varsa izlenme reytingi artıyor. Kadına karşı şiddet varsa filmler izleniyor. Silah kullanımını, şiddeti özendirten artırıcı filmler ve diziler var. Onlar da bu şiddetin sebebinin bir parçası.”* Medya temsilcisi de oldukça benzer açıklamalarda bulunmuştur ve kullanılan dilin bir süre sonra olayın önemini yitirmesine neden olduğundan bahsetmiştir: *“Tık almak onlar için daha önemli, insanların o sayfada kalma oranları onlar için çok daha önemli. Ona göre reklam alıyorlar ve her şeyi ona göre ayarlıyorlar. O yüzden de birçok haberi çok ajite yazıyorlar. Fail, kadının kafasını taşla ezmiş ve öldürmüş. Bunu öyle bir anlatıyor ki kafanda hikaye okur gibisin. Olayın gerçekliğinden uzaklaşıyorsun. Artık bir kadın öldürülmüş değil, romandan bir parça okuyorsun gibi geliyor.”* Medya kuruluşlarının bu haberlerin şiddet pornosuna dönüşmemesi için mücadele ettiği ve kendi haber dilini düzenlediği de dile getirilmiştir: *“Mesela bir adam kadını 15 kez vurdu cümlesi haberlerde geçiyor ama biz bu cümleyi almıyoruz. Biz şöyle diyoruz: ‘Adam kadını silahla öldürdü’. Silahı belli ediyoruz ama detay vermiyoruz. Şiddet pornosuna dönüşün istemiyoruz, çok dikkat ediyoruz buna. Onu okuyan kişi kafasında kadının nasıl can çekiştiğini canlandırmasın. ‘Kurşun kulağından girmiş, kadın can çekişmiş, ambulans gecikmiş sonra kadının çocuğu gelmiş’ gibi detayları çok yazıyorlar. Biz bunlara yer vermiyoruz. Bir de bir ara sürekli ‘Günde beş kadının öldürüldüğü Türkiye’de...’ diye manşetler vardı. Bazı günler beş kadın öldürülüyor belki ama her gün beş kadın öldürülmedi. Bu da sorunun gerçekliğinden uzaklaşılmasına ve soruna şüphe ile bakılmasına neden oldu.”*

Öte yandan, kolluk kuvvetinden görüşme yapılan bir temsilci, daha fazla izlenme ve reyting uğruna paylaşılan detayların şiddet uygulama veya cinayet işleme eğilimi veya

niyeti olan kişiler açısından da yol gösterici olduğunu vurgulamıştır: *“Uzaklaştırması olan şahıs kadını parka çağırıyor, orada görüşüyorlar. Aralarında bir anlaşmazlık çıkıyor. Arabasında taşıdığı pompalı tüfekte kadını öldürüyor, kendisi intihar ediyor. 1 ay içinde 4-5 tane olay oldu, medya da buna katkı sağladı. Nasıl? Boşanma aşamasında, aralarında sorun olan çift buluşmak için parka geldiğinde adam araca sakladığı pompalı tüfekte kadını öldürdü. Baya böyle yol gösterici şekilde, fazla detaylı haberler yapılıyor.”* (Fail Odaklı Sistem). Cinayet davalarına bakan hakim ise duruşmalardaki gözlemlerinden yola çıkarak şu bilgileri paylaşmıştır: *“Medya özendirici oluyor, kullandığı dil emsal alınıyor. Ya da medya haberlerinde kullanılan detaylar vatandaşın dilinde! Bir cinayet vardı, Münevver Karabulut. Medya öyle detaylı verdi ki haberleri, cinayet nasıl işlenmiş, vs. sanki film senaryosu. Bu sefer bize gelen dava dosyasındaki ifadede okuyoruz bunları. Adam karısını tehdit ediyor, seni de o kız gibi doğrarım, cesedini bavula koyarım diye.*

Medyanın ilgi çekici haber yapmak uğruna kullandığı dilin doğurduğu yıkıcı sonuçlar dikkate alındığında, bazı sivil toplum kuruluşlarının ve mücadele örgütlerinin medya dilini düzeltmek için çaba sarf ettiği ve eyleme geçtiği de anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili sivil toplum temsilcisi şu bilgileri paylaşmıştır: *“Kıskançlık cinayeti, namus cinayeti, aşk cinayeti deniyordu. Cinayet haberleri bir tür meşruiyet zemini yaratan toplumsal normlara göre anılıyordu. -Cinnet geçiren koca karısını öldürdü- gibi haberler vardı. Biz bir dosya hazırladık ve bütün basın yayın kuruluşlarıyla görüşmeler yaptık ve böyle kullanmayın dedik. Sonrasında bu görüşmelerin sonucu basınla daha sıkı bir irtibatımız olmaya başladı ve bütün bunların sonucunda o yönde bir mücadele ile beraber terminoloji değişti. Artık ana akımda da muhalif medyada da kadın cinayeti olarak haber yapılıyor. Ama bu kendiliğinden olmadı. Bu bir mücadelenin sonucunda oldu. Basın açısından bize göre şimdi yaşadığımız sorun da şu: Konunun gerçekliğini kadın cinayeti olarak düzgün bir şekilde ortaya koyuyorsunuz ama tek yönlü haber yapmayın. Bu nasıl önlenbilir? Çözümü ile birlikte bir bütün olarak haber yapın diyoruz. Ama bu son zamanlarda genel hükümetin ele alışı ve siyasal alandaki bir tür gerileme ve gericileşmeyle birlikte erkek egemen bakış açısı yükseltildi yine ve bu basına da yansıyor. Bu sefer dekolteyle ilgili bir haberi çok eskide kalmış bir dille yapıyorlar. Hortluyor yani anlatabiliyor muyum? O nedenle her daim tetikte kalmamız lazım.”*

Ayrıca medya temsilcisi, duyarlı olan medya kuruluşlarının kendi içlerinde bir kontrol mekanizması geliştirdiğinden de bahsetmiştir. Ancak burada dikkate edilmesi gereken bir detay, bu hassasiyeti gösterenlerin aslında yine kadın medya mensupları olduğudur: *“Kadın haberleri için kadın editörümüz var. Ana akımı okursanız bir süre*

kelimelerinize yansıyor ama bizde güzel bir sistem var. Herkes birbirinin haberini okuyup bir öneride bulunabiliyor. Ortak bir dil kullanmaya çalışıyoruz. Kadın haberi yazarsak, 'burada LGBTİ+ mi diyeyim yoksa LGBTİ birey mi diyeyim' diye hepimiz birbirimize danışıyoruz, tartışıyoruz. Kafamızda soru işareti varsa, haberi yavaşlatıp STK'ları veya KAOS GL'yi arayıp onlara danışabiliyoruz. Çünkü haber yaşayan bir şey, değişen bir şey. Her zaman danışıyoruz. Bizim ayrıca kadın gazeteciler olarak bir dayanışmamız var. Önceden bir Whatsapp grubumuz da vardı. TGS Kadın Komisyonu olarak ortak bir dil bulmaya çalışıyoruz. Ama haberi yazan bir erkekse orada ben ana akımdaki arkadaşlarımı biliyorum, çok zorlanıyorlar, anlatamıyorlar bazı şeyleri. Ama yine de eskiye göre bir düzelme var." Bu konuda görüşme yapılan bir hakim de şiddetin toplumsal bir olgu olduğunu ve ancak devlet politikası ile sonlandırılabilceğinden bahsetmiştir: "Bu konuda biz de diğer kurumlarla bir araya geldiğimizde onları uyarıyoruz ama sadece konuşmada kalıyor. Şiddet bir devlet politikası. Siyasi yaklaşım gerektiriyor, öncelik olması lazım. Ayrıca ben şiddeti gerçekten bitirmek istiyor muyuz acaba diye soruyorum. Şiddeti önlemek devlet olarak sizin önceliğiniz ise ilk önce siz şiddet dilini bırakacaksınız! Medya şiddet dilinden vazgeçecek, siyasiler şiddet dilinden derhal vazgeçecek, MEB eğitici olacak. Dini kurumlar bu konuda üzerine düşeni yapacak. Polis ve jandarma eğitilecek. Aslında şiddetsiz iletişim ilkokulda ders olmalı. Bizim toplumumuzda şiddet normal kabul edilen bir şey!"

6. BÖLÜM

SONUÇ

“Bireysel silahlanma kadın cinayetleri üzerinde nasıl bir rol oynuyor?” sorusundan yola çıkılarak kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda sürece dahil olan paydaşlar ile görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerde ortaya çıkan bulgular ve kadın cinayetlerinin önlenmesine yönelik katkılar derlenmiştir. Kadın cinayetlerinin ardında yatan asıl sorunun anlaşılabilmesi için öncelikle bu olgunun kavramsallaştırılması gerekmektedir. Farklı paydaşların bu konudaki bakış açıları ve bu kavramsallaştırmadan yola çıkarak nasıl bir veri üretme stratejisi belirlendiği “Kadın Cinayetlerinin Kavramsallaştırılması” ve “Toplumsal Cinsiyet Temelli Veri Üretilmesi Neden Önemlidir?” başlıkları altında toplanmıştır. Kadın cinayetlerinin önlenmesi ve silah kullanımının kontrol edilmesinde yasal mevzuat uygulamalarına yönelik eleştiriler dile getirilmiştir. Etkin bir koruma ve önleme politikası yürütebilmek için yasal dayanağın tüm imkanlarının bütün paydaşlar tarafından benimsenmesi gerekmektedir. “Risk Değerlendirmesine Neden İhtiyaç Var? Bu alanda sürece dahil olan paydaşların yaşadığı deneyimler ve sorunlar “Hukuksal Düzenlemelerin Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar” başlığı altında toparlanmıştır. Medyanın kadın cinayetlerini ve kadına yönelik şiddet olaylarını haberleştirirken kullandığı dil, bu olayların toplum nezdinde nasıl bir algıyla kabul göreceğini şekillendirmektedir. Bazı medya örgütleri kadın cinayeti verilerini üretme sürecinde aktif bir rol oynamaktadır. Öte yandan, kadına yönelik şiddet ve kadı cinayetleri vakaları haberleştirilirken medyanın kullandığı dilin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren bir etki yaratmasından dolayı paydaşların bu konudaki görüşleri de dikkate alınmıştır ve bu deneyimler “Medya ve Şiddet Dili” başlığı altında derlenmiştir. Son bölümde ise yapılan görüşmelerde ortaya çıkan duruma göre özellikle ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesine ilişkin öneriler sunulmaktadır.

6.1. KADIN CİNAYETLERİNİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI

Kadın cinayetleri olgusunun sadece kriminal bir vaka ele alınması bu cinayetlerin önlenmesi için yeterli değildir. Sorunu çözebilmek için öncelikle sorunun temel kaynağının kavramsal bir şekilde irdelenmesi, çoğu zaman üstü kapatılan ve görünmez kılınan ama aslında kadına yönelik şiddetin temel çıkış noktası olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gün yüzüne çıkarılması gerekmektedir. Bu husus görüşme yapılan paydaşların farklı uygulamalar yapmasında da kendini göstermektedir.

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde, kadın cinayetleri sınıflandırılırken toplumsal cinsiyet eşitsizliğine odaklanılarak bir sınıflandırma yapıldığı bütün paydaşlar tarafından ortak olarak dile getirilmiştir. Ancak bu kavramın içinin nasıl doldurulduğu, bu alandaki verilerin daha tutarlı ve standart hale getirilebilmesi için son derece önemlidir. Örneğin; bir cinayet vakası devlet kurumu tarafından kadın cinayeti sayılmayıp “eğitim şehidi” olarak anılırken kadın mücadelesi alanında çalışma yapanlar tarafından kesinlikle kadın cinayeti olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının burada farklı paydaşlar tarafından farklı bakış açısı ile yorumlandığı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, kadın cinayetlerini sınıflandırırken hangi kriterlere göre bir sınıflandırma yapılacağı bütün paydaşlar tarafından ortak olarak belirlenmelidir. Kadın örgütleri, medya örgütleri ve devlet kurumu tarafından üretilen kadın cinayeti sayılarının tutarsız olmasının en önemli sebebi, kadın cinayeti kavramının net bir şekilde ortaya konmamış olmasından ve bu sınıflandırmada kullanılan kriterlerin her bir paydaş tarafından ayrı ayrı belirlenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada, farklı paydaşların kamuoyu ile paylaştığı güncel kadın cinayeti rakamları üzerinden bu sorunu değerlendirmek ve veri üretme pratiklerine değinmek gerekmektedir.

6.2. TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ VERİ ÜRETMEK NEDEN ÖNEMLİ?

Bilindiği üzere, Türkiye'nin de imzacısı olduğu İstanbul Sözleşmesi uyarınca devletler kadına yönelik şiddet ve cinayet verilerini tutmak durumundadır. Kadın cinayeti verilerinin Adalet Bakanlığı, kolluk kuvvetleri gibi devlet kurumları tarafından üretilen verilerin fail-mağdur ilişkisini dikkate almadan genel veri olarak üretilmesi ve bu verilerin kamuoyu ile paylaşılmaması, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti ile mücadelede etkin politikaların belirlenmesi açısından sorun yaratmaktadır. Örneğin; TÜİK tarafından açıklanan 2018 yılı ölüm istatistiğine göre 232,799 erkek ve 193, 307 kadın olmak üzere toplam 426,166 kişi ölmüştür (TÜİK, 2018). Ancak bu istatistiklerde kadınların neden öldüğü, ateşli silahlarla kaç kadının öldürüldüğü gibi detaylar mevcut değildir. Bu eksikliği tamamlamak adına medya örgütleri, sivil toplum ve mücadele örgütleri uzun bir süredir erişebildikleri kaynaklar üzerinden kadın cinayeti verisi üretmektedir. Örneğin; medya örgütü olan Bianet, 2009 yılından bu yana erkek şiddeti çetelesi tutmakta ve medyaya yansıyan cinayet haberleri üzerinden her ay kaç kadının, kim tarafından, hangi bahanelerle ve nasıl öldürüldüğünü yayınlamaktadır. Bianet tarafından hazırlanan erkek şiddeti çetelesine göre, 2016 yılında **en az** 261, 2017

yılında **en az** 290 ve 2018 yılında **en az** 255 kadın cinayeti işlenmiştir (Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi; 2016, 2017 ve 2018). Şüpheli kadın ölümleri bu rakamlara dahil edilmeden ayrı bir kategoride toplanmaktadır. Benzer şekilde; Münevver Karabulut cinayetinin ardından daha etkin politikalar yürütebilmek ve kadın dayanışması sağlamak için Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) kurulmuştur. Bu platformun hazırladığı kadın cinayeti raporlarından elde edilen verileri göre ise şüpheli kadın ölümleri de dahil olmak üzere 2016 yılında **en az** 326, 2017 yılında **en az** 409 ve 2018 yılında **en az** 440 kadın cinayeti işlenmiştir (KCDP Kadın Cinayeti Raporu; 2016, 2017, 2018). Sivil toplum ve medya kuruluşlarının verilerinde sayıların “en az” şekilde belirtilmesinin nedeni, bu verilerin medyaya yansıyan haberler üzerinden elde edilmesidir.

Türkiye’deki kadın hareketinin, vakıfların ve kadına yönelik şiddete karşı duyarlı olan medya kuruluşlarının çabası sayesinde kadın cinayetleri görünür olmaya başlamış ve resmi olmasa da bu alana dair veriler ulaşılabilir olmuştur. Bu mücadeleler sayesinde, kadın cinayetleri artık politik bir sorun olarak ele alınmakta, toplumun büyük bir kesimi tarafından hassasiyetle karşılanmaktadır. En önemlisi kadınların oluşturduğu tepkiler sonucunda devlet kurumları da artık “kadın cinayeti” kavramını kullanmaya başlamıştır. İç İşleri Bakanlığı talimatıyla 2016-2018 yıllarında işlenen cinayet vakaları incelenmiş ve kadın cinayeti olanlar ayrıştırılarak 2019 yılında rapor halinde yayınlanmıştır. Resmi kaynaklardan yayınlanan verilere göre; 2016 yılında 301, 2017 yılında 350 ve 2018 yılında 281 kadın cinayeti işlenmiştir (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 2).

Resmi ve resmi olmayan veri arasında çok fark olması, kadın örgütleri tarafından toplanan verinin sadece medyaya yansıyan haber metinlerinden derlenmesine rağmen kolluk kuvveti verisinden fazla detay içermesi, kolluk kuvvetlerinin veriyi hangi kriterlere göre topladığına dair şüphe yaratmaktadır. Bu noktada devlet kurumu ve sivil toplum arasındaki ön yargı ve iletişim eksikliği sorunu ortaya çıkmaktadır. Bütüncül ve kapsamlı bir mücadelenin en temel paydaşları olan bu iki taraf arasındaki önyargıların giderilebilmesi için iletişimin iyileştirilmesi gerektiği ve “toplumsal cinsiyet eşitsizliği”, “kadın cinayeti” gibi kavramların yorumlanmasında ortak bir uygulama ve anlayış geliştirilmesinin ve kadın cinayeti kriterlerinin belirlenmesinin zorunlu olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca, yasanın suiistimal edildiğine yönelik eleştiriler karşısında veriler üzerinden konuşmanın önemli olduğu da görüşmelerde ortaya çıkan önemli bir noktadır. Devlet kurumları, veri üretme alanında isteksiz olduğu ve mevcut verileri paylaşmadığı için eleştirilmektedir. Veri toplanması halinde, kadınların yaşadığı bütün zorlukların çok daha net bir şekilde görünür olması kuvvetle muhtemeldir. Ancak birçok devlet kurumunda da toplumsal cinsiyet eşitliği zihniyetinin tam olarak yerleşmemiş olmasından dolayı böyle bir çaba içinde olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Üst düzeyde yapılan çalışmalar olsa da bu farkındalığın ve toplumsal cinsiyet temelli uygulamaların en alt kademelere kadar yaygınlaştırılması ve uygulamaya dökülmesi gerekmektedir.

6.3. RİSK DEĞERLENDİRMESİNE NEDEN İHTİYAÇ VAR?

Görüşmelerde ortaya çıkan sorunlu alanlardan biri de risk değerlendirmesidir. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca, kadına yönelik şiddet vakası olduğunda kadınların koruyucu ve önleyici karar çıkartmak için başvuru yapabilecekleri yerlerin sayısı ve kapsamı artırılmıştır. Polis ve jandarma karakolları, savcılık makamı, aile mahkemeleri, Kaymakamlık, Valilik, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) başvuru yapılabilecek yerlerdir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bir kadının şiddet gördüğü gerekçesiyle bu yerlerden herhangi birine gittiğinde risk değerlendirmesinin yapılması ve ona göre bir koruyucu/önleyici politikanın hızla işletilmesine olan ihtiyaçtır. Alan çalışmaları da kadın cinayetlerinin önlenabilir olduğunu kanıtlayan önemli göstergeler olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal, sağlık, ceza ve adalet sistemlerinin bütüncül bir şekilde hizmet sunamamasından dolayı kadın cinayetleri engellenememektedir. Şiddete uğrayan kadınlar ilk başvuru noktasında ciddiye alınmalı, şiddetin seviyesi ölçülmeli, kadınların öldürülme riski değerlendirilmeli ve derhal eyleme geçilmelidir (Stöckl ve Campbell, 2013).

Türkiye’de resmi bir risk değerlendirme aracının sadece polis tarafından kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Ancak bu formun ise İngilizce bir formdan uyarlandığı, akademik açıdan ölçme yetkinliğinin zayıf olduğu ve Türkiye uygulamasına düzgün adapte edilmediği anlaşılmıştır. Risk değerlendirmesi düzgün yapılamadığı için de gelen bütün başvurulara 6284 sayılı Kanun’da öngörülen koruyucu ve önleyici tedbirlerin tamamı verilmekte ve bu durumun etkin uygulama yapmak açısından engel teşkil etmektedir. Risk değerlendirme aracı kullanmayan paydaşlar ise kendilerine gelen şiddet

başvurusunda deneyimlerine dayanarak bir karar vermekte ve şiddete uğrayan kişiyi ona göre yönlendirmektedir. Özellikle silaha erişimin olduğu durumlarda kadın cinayeti riskinin neredeyse 6 kat fazla olmasından dolayı, kadının sisteme temas ettiği ilk noktada risk değerlendirmesinin yapılması ve tehdit unsurlarının tespit edilmesi hayati önem taşımaktadır. Kadınların şiddet gördüğünde başvurdukları yerler olan hastaneler, polis ve jandarma karakolları, valilik, kaymakamlık, savcılık makamı, ŞÖNİM ve Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı İl Müdürlükleri gibi yerlerin hepsinde resmi ve standart bir risk değerlendirmesinin uygulanmasına ihtiyaç vardır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yorumlanmasında paydaşların farklı bakış açılarının ve algılarının olması, hayati bir riskin gözden kaçırılmasına neden olabilir. Bir taraf için "yüksek riskli" olarak değerlendirilmeyen bir durum başka bir taraf açısından hayati tehlike taşıyor olabilir. Bu tarz durumların şansa bırakılmaması için kadına yönelik şiddetle mücadele eden her bir paydaşın toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ortak bir algısının olması ve standart bir risk değerlendirme sisteminin kullanılması gerekmektedir.

Öte yandan, şiddet gören kadının kendisine mesafe olarak en yakın yerden başvuru yapacağı için kadının sisteme dahil olduğu ilk andan itibaren korunması, takip edilmesi ve haklarının sağlanması gerekmektedir. Bunun olabilmesi için de çok kanallı bir risk değerlendirme ve uygulama sisteminin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Üstelik bu değerlendirmeyi yapacak olan kurumlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon da son derece hayati öneme sahiptir. Hem silah ruhsatı veren hem de aile içi şiddetle mücadele birimi kapsamında silahlı suçlara karşı mücadele eden kolluk kuvvetlerinin kendi içlerinde dahi bu iki birim arasında koordinasyon olmadığı ortaya çıkmıştır. Silah kullanımı olup olmadığının risk değerlendirmesinde tespit edilmesi, kişinin takibe alınması, kadının koruma altında tutulması ve gerekli şikayetlerde bulunulması, ardından kişinin silahına derhal el konması gibi işlemlerde kurumlararası koordinasyonun hızlı ve etkili bir şekilde işletilmesi gerekmektedir.

Yapılan görüşmelerde ateşli silahlarla kadın cinayeti işleme riskinin tespit edildiği durumlarda, 6284 sayılı Kanun uyarınca silaha el koyma prosedürlerinin işletildiği bilgisi paylaşılmıştır. Kadının şiddete uğradığı ve özellikle de silahla tehdit edildiği durumlarda ilk 24 saatin koruma ve önleme için kritik bir zaman dilimidir. Üstelik, mükerrer şiddetin ve silaha erişimin olması kadın cinayeti riskini ciddi oranda artırmaktadır. Bu vakaların önlenmesi için bireysel silahlanmanın zorlaştırılması, suç ve şiddet geçmişi olan ve silah sahibi olan kişilerin sıkı takibinin yapılması

gerekmektedir (Stöckl ve Campbell, 2013). Bu nedenle kanunda yer alan hükümlerin hızlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Silaha el koyma kararının aile mahkemesi hakiminden çıkması, polis veya jandarma karakolu üzerinden ilgili kişiye tebliğ edilmesi sürecinin hızlı ilerlememesi önemli bir sorundur. Ayrıca, silaha el konulsa veya silaha erişim engellense bile öldürmeyi aklına koyan bir erkeğin, her türlü aleti cinayet aleti haline getirme potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, kadın cinayetlerinin ardında yatan eril ve toplumsal cinsiyet eşitliğinden uzak bakış açısını bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Her türlü önleme rağmen durdurulamayan eril bir öfke ve kadın nefreti dikkat çekicidir ve bu konuya ilişkin daha derinlikli çalışmalar yapılması ve toplumda her kesimin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından duyarlı hale getirilmesi gerekmektedir. Silaha erişimin engellenmesi halinde kadın cinayetlerinin tamamen durdurulmasa bile azaltılabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Bütün bu sorunlu alanlar dikkate alındığında, Türkiye için bir risk değerlendirme aracının hali hazırda belirlenmiş ve uyarlanmış olmasına rağmen düzgün uygulama yapılamadığı sonucuna varılmıştır. Bu aracın ölçme ve değerlendirme açısından yeniden gözden geçirilmesi, başvuru yapılan bütün kurumlara yaygınlaştırılması, kurumlararası koordinasyonu sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve kapsayıcı olması gerekmektedir.

6.4. HUKUKSAL DÜZENLEMELERİN UYGULANMASINDA YAŞANAN SORUNLAR

Tezin temel amacı ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin önlenmesine katkı sunmak olduğu için Türkiye'de işlenen kadın cinayetlerinde kullanılan silah oranı ve bu silahların ruhsatlı ve ruhsatsız olarak dağılımının bilinmesi önemlidir. Ayrıca silah ruhsat işlemlerinin nasıl işlediğinin anlaşılması ve bu sürecin kadın cinayetlerinin önlenmesinde nasıl bir etkisinin olabileceğinin irdelenmesi ayrıca önemli bir konudur. Resmi rakamlara göre; 2016-2018 yıllarında kadın cinayetlerinin %52,8'i ateşli silahlarla işlenmiştir. Cinayetlerde kullanılan bu silahların ise %83,9'u ruhsatsız silah iken sadece %16,1'i ruhsata bağlıdır (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019: 4). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu tarafından hazırlanan raporda belirtilen resmi olmayan rakamlara göre ise kadın cinayetlerinin en az %40'ı ateşli silahlarla işlenmektedir. Öncelikle, silah ruhsat işlemlerinin nasıl yapıldığına odaklanırsak, ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir: Silah ruhsat işlemlerinin İl Emniyet veya İlçe Emniyet

Müdürlükleri'ne bağlı Silah Ruhsat Birimleri tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Bu birimlerle görüşme yapılmasındaki temel amaç silah ruhsat başvurusuna gelen kişilerin sisteme ilk temas ettikleri andan itibaren risk değerlendirmesine tabi olmalarının ve riskli bulunmaları halinde cinayet riskini önlemek için herhangi bir önlem almanın mümkün olup olmadığını anlamaktır. Ancak yapılan görüşmeler, bu birimin sadece evrak kontrolü yapan teknik bir görevinin olduğunu, işlemlerin kadına yönelik şiddet ve kadın cinayeti farkındalığı ile yapılmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu birimde görev alan kolluk kuvveti temsilcileri ayrıca silah ruhsatı verme yetkisinin kolluk kuvvetinde değil mülki amirde olduğunu vurgulamışlardır. Silah ruhsat başvurusunda bulunan kişilerin gerçek niyetlerini anlamaya yönelik bir çaba veya caydırıcı prosedür izlemek gibi yöntemler kullanılmamaktadır. Aksine, kısa bir süre içinde silah başvuru prosedürlerinin elektronik ortama taşınması ve kolaylaştırılması gündemdedir. Bu durumun silah edinmeyi özendirme söz konusu olabilir. Ülke içinde satılacak olan silahların üretiminden nihai kullanıcıya kadar tüm aşamalarda takip edilmesi planlanmaktadır. Ancak böyle bir sistemin sadece silahın nerede olduğunu takip etmek için kullanılması yeterli değildir. Bu tez çalışması, silah ruhsat işlemlerinin güncel halinin kadın cinayetlerini önleyecek kapasitede olmadığını ortaya koymaktadır. Kadın cinayetlerinde kullanılan ruhsatlı silah sahiplerinin bu sürecin en başında risk değerlendirmesine tabi tutularak takip altına alınması yoluyla bir önleme politikası izlenebilmesi mevcut sistem ile mümkün değildir. Bunun yapılabilmesi için sürece dahil olan bütün kurum/kuruluş ve örgütlerin bu işlemleri kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinin önlenmesine dair bir farkındalıkla yerine getirmesi gerekir. Ayrıca, bunun sağlanması da kadın cinayetlerinin önlenmesinde büyük bir gelişme sağlamayacaktır. Nedeni ise ruhsatsız silah sayılarının çok fazla olması, kaçak silah üretiminin de etkin bir şekilde engellenememiş olması ve av tüfeğinin çok daha kolay elde edilmesi gibi sebeplerdir. Dolayısıyla, tek başına silah ruhsat sürecinin kontrol altına alınması, ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinin sayısında bir azalma sağlayabilir ancak etkin bir önleme politikası için yeterli olmayacaktır.

Buna ek olarak, av tüfekleri spor amaçlı kullanıldığı için hem tüfeği bulmak hem de ruhsatını almak tabancaya göre çok daha kolaydır. İnternette dahi satışı yapılan av tüfekleri de kadın cinayetlerinde sıklıkla kullanılan araçlardır. Aradaki bu farkın kapatılması için kanun çalışmalarına başlandığı belirtilmişse de bu çalışmaların neler olduğu, kanunun ne zaman hayata geçirileceği gibi sorular şu an için netlik kazanmamıştır. Ancak bu tarz çalışmaların kadın cinayetlerini önleme ekseninde

yürütülmesi gerekmektedir. Aksi durumda, kadına yönelik silahla şiddet vakalarında kolluk kuvvetlerinin nasıl bir strateji izleyeceğinin netlik kazanması mümkün değildir.

Silah ruhsatı için başvuruların temelde iki gruptan oluştuğu söylenebilir. Bunlardan birincisi meslek mensubu olan ve kendilerine kanunen silah bulundurma ve taşıma hakkı verilen kişilerdir. Silah taşıma ve bulundurma ruhsatı alma hakkı olan meslek mensuplarının kapsamı her geçen gün artırılmakta ve yeni meslekler eklenmektedir. Son dönemde muhtarlara da bu hakkın tanınmasıyla birlikte önceki yıllarda yıllık ortalama 20.000 olan silah ruhsat sayılarında 2018 yılı itibarıyla artış yaşanmıştır. Ayrıca bu noktada toplumsal cinsiyet rollerinin ve eril bir uygulamanın devreye girdiğini belirtmek gerekmektedir. Erkekler sırf silah alabilmek adına muhtar adayı olmak için uğraşırken, muhtar seçilen kadınların seçim kampanyalarında silahlanma karşıtı eylemler yapması, bu durumun ihtiyaçtan ziyade eril hegemonya ile olan ilişkisini ortaya çıkarmaktadır.

Silah ruhsatı almak için başvuran ikinci grup ise can güvenliği nedeniyle başvuran kişilerdir. Bunlar daha çok hırsızlık, husumet gibi durumları gerekçe göstererek silah ruhsat başvurusu yapan kişilerdir. Kolluk birimleri can güvenliği riskinin ölçülmesi veya gerçekliğinin tespit edilmesi gibi bir uygulama yapmamaktadır. Başvuruda istene evrakların tam olması halinde, neden silah almak istediği kısmı detaylı irdelenmemekte, “can güvenliği için almak istiyorum” beyanı yeterli olmaktadır. Ancak “can güvenliği” söyleminin tartışmalı bir durumdur. Birincisi, can güvenliğini tehlikeye atan risklerin ne derece gerçek riskler olduğu sorusu akıllara gelmektedir. Yoksa erkekler can güvenliği meselesini bir fantezi gibi kurgulamakta ve silah edinmek için bir gerekçe olarak mı kullanmaktadır? Türkiye’de Sivas ilinde silah sahibi olan erkeklerle yapılan bir nitel çalışmada, silah sahibi olan kişilerin silahlanma gerekçelerinde can ve mal güvenliği ilk sırada gelmektedir. Bu kişiler genellikle yaptıkları işten dolayı kendilerini ve ailelerini korumak için silahlandıklarını belirtmişlerdir. Ancak çok ilginç bir şekilde, can ve mal güvenliği için silah edinmiş olmalarına rağmen, bu kişilerin %90’ı daha hiçbir şekilde saldırıya uğramamıştır ve %94’ü de tehdit altında olmadığını belirtmiştir. Bu çalışmada ayrıca kişilerin güvenlik güçlerine olan inançları da ölçülmeye çalışılmış ve katılımcıların %80’i güvenlik güçlerine güvenlerinin tam olduğunu dile getirmiştir (Buhara, 2007). Uluslararası alanda yapılan bir çalışma da çok benzer bir şekilde bireysel silahlanma olgusunu erkeklik söylemi üzerinden açıklamaktadır ve ailesini korumak için silah aldığını söyleyen erkeklerin aslında şiddet

ve öz savunma fantezileri üzerinden hegemonik erkeklik kimliği oluşturmak amacıyla silah edindiğini ortaya çıkarmaktadır (Stroud, 2012). Bu durumda, bireysel silahlanmanın sadece ihtiyaçtan doğmadığı, tam aksine ataerkil toplum içinde şiddet üzerinden erkek egemenliğin kurulduğu bir araç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ruhsatlı silahların kontrol altına alınmasının sorunu çözmeye tek başına yeterli olmayacağını belirtmek gerekir. Bunun nedeni ise, yukarıda da belirtildiği gibi, ruhsatsız silah sayılarının oldukça fazla olmasıdır. Kadın cinayetlerinin çok büyük bir kısmının ruhsatsız silahlarla işleniyor olmasından yola çıkarak, bireysel silahlanma konusunda en temel sıkıntının ruhsatsız silahların yaygın olması olduğunu söyleyebiliriz. Ruhsatsız silah suça karışmadığı, şikayet olmadığı sürece polisin üst arama, hane arama gibi yetkisi olmadığı için bunların tespit edilmesi zorlaşmaktadır. Türkiye’de kaçak silah üretiminin yaygın olması, bunu önlemek için polisin asayiş uygulamalarının yeterli olmadığı ve fason üretimin bir şekilde bitirilemediği ortaya çıkmıştır. Burada kritik olan nokta şudur: Erkeklerin “her şeye rağmen” silah edinme hevesi, silahın neden bu denli önemli bir performans aracı haline geldiğini sorgulamayı gerektirir. Hegemonya kuramını geliştiren ve uyarlayan kuramcı Antonio Gramsci’nin tanımlamasına göre hegemonya, rızanın örgütlenmesi ve bağımlı bilinç biçimleri sayesinde şiddet veya zora başvurmadan egemen sınıfın boyun eğenlerin rızasıyla gücü kazanmasıdır (Çoban, 2013). Hegemonik erkeklik kavramı da azınlık bir grup erkeğin gücü nasıl elinde tuttuğu ve diğerlerinin rızasıyla kendi konumunu ve tahakkümünü nasıl sağladığını açıklamaya çalışır. Bu hegemonik oluşum, diğer erkeklerin onayı ve suç ortaklığı ile beslenir. Hegemonik erkeklik pratikleri onaylama, katılma ya da sessiz kalma yoluyla topluma aşılır (Sancar, 2013). Ayrıca bireysel silahlanma söz konusu olduğunda, erkeklerin sadece kadınlar üzerinde hegemonya kurmak için silahlandıklarını söylemek eksik olur. Burada hegemonik erkeklik hiyerarşisinden de bahsetmek gerekir. Connel da hegemonik erkeğin kadınlarla ilgili olduğu kadar çeşitli erkeklik biçimleriyle de alakalı olduğu ve farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşimin ataerkil toplumsal düzenin vazgeçilmez bir parçası olduğunu belirtmektedir (Connel, 1998). Bu, hegemonik erkeğin diğerlerine karşı savaşmasından ziyade, diğer erkekliklerin ikincil konuma itilmesi ve norm olarak güçlenmesi anlamına gelir. Böylece diğer erkekliklerin hegemonik erkeğe tâbi kılınması mümkün olur (Connell ve Messerschmidt’ten aktaran Renkmen, 2012). Diğer bir deyişle, erkeklik başka erkekler tarafından, taşıdığı halihazır veya potansiyel şiddet gerçekliği içinde kabullenilmek ve “gerçek erkekler” grubuna aidiyetin tanınmasıyla tasdik edilmek durumundadır (Bourdieu, 2002:70). Bu

açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, erkeklerin silahlanması ve silahın kadın cinayetlerinde sıklıkla kullanılması ve silahla öldürme fikrinin kadını tehdit aracı ve “gerçek erkeklik” göstergesi olarak kullanılması toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan hegemonik erkeklikle ilgili toplumsal bir sorundur.

Yasanın uygulanması noktasında yaşanan bir diğer sorun ise kadına yönelik şiddet vakalarının ilk önce kolluk kuvvetlerine bildirilmesinin yarattığı zorluklardır. İlk başvuru yeri karakol olduğunda 6284 sayılı Kanun’da öngörülen tedbir kararları derhal uygulanmaktadır. Ancak özellikle uzaklaştırma kararlarında uzaklaştırılan faile yönelik bir mekanizmanın da geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Aksi durumda faillerin daha da fazla öfkelenedikleri, sokakta kaldıkları, akrabaları tarafından “*sen nasıl erkeksin, seni nasıl sokağa atar bu kadın*” gibi söylemlerle aşağılandıkları ve işin cinayete kadar gittiğinden bahsedilmiştir. Kolluğun ilk müdahalesi sert bir müdahale olarak değerlendirilmiş ve daha yumuşak bir müdahalenin ancak ŞÖNİM gibi çok disiplinli bir yapı ile mümkün olacağına altı çizilmiştir. Bu durumda, Türkiye uygulaması için kurulan ŞÖNİM yapısının çok disiplinli bir yapı olarak sivil toplumu da kapsayacak şekilde etkin uygulamaya geçirilmesi ve kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

6284 sayılı Kanun uygulaması söz konusu olduğunda ise gündeme gelen en önemli hususlardan biri de bu yasanın kadınlar tarafından suiistimal edildiği eleştirileridir. Kadınlar, uzaklaştırma kararı varken ekonomik açıdan güçsüz olmaları, belki çocukları veya diğer yakınlarına zarar vermekle tehdit edilmeleri veya aşık olmaları gibi sebeplerden dolayı kendilerine şiddet uygulayan failere geri dönebilmektedir. Bu durumda kolluk kuvvetlerinin ve yargının yasanın uygulanmasında çaresiz kaldığı dile getirilmiştir. Ancak tüm bu eleştirilerde geline nokta biraz da “yapana değil de yaptırana bakmak” gerektiğidir. Yani kadınların kendilerine sunulan bu koruma ve önleme imkanı içinden neden kendilerine şiddet uygulanan yere geri dönmek zorunda kaldıkları irdelenmelidir. Kadınların maddi açıdan güçsüz olması, yıllarca maruz kaldıkları sistematik şiddet nedeniyle sosyal çevrelerinden izole edilmesi, çocukları veya sevdikleri kişiler üzerinden tehdit edilmesi ve her şeyden önemlisi birçok kadının toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yeterli farkındalığının olmaması ve yaşadıkları bu kapalı çevre içinde bu farkındalığı kendi başlarına edinmelerinin neredeyse imkansız olduğu gerçeği asla göz ardı edilmemelidir. Kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda belirli bir farkındalığa ulaşabilmesi için devlet kurumlarının ve diğer bütün örgütlerin bu konuda sorumluluk alması ve strateji geliştirmesi gerekmektedir. Ayrıca,

kadınların ayrı kalacağı bu dönem içinde devlet tarafından maddi-manevi destek almasını mümkün kılacak yasal düzenlemeler 6284 sayılı Kanun'da yer almaktadır. Yapılması gereken kanun hükümlerinin eksiksiz bir şekilde uygulanmasıdır.

6.5. MEDYA VE ŞİDDET DİLİ

Hegemonik erkeklik, bir kimlik biçimi olarak toplumsal ve kültürel olarak kurulmasından ve yeniden üretilmesinden ibaret değildir. Kurumsal olarak da desteklenmesi ve üretilmesi gerekir. Bu nedenle; devlet, ordu, yasalar, şirketler, heteroseksüel aile, medya gibi kurumlar hegemonik erkeklği kuran kurumsal unsurlardır (Sancar, 2013). Medya bu sorunu körükleyen ve yeniden üreterek toplum geneline yaygınlaştıran en önemli araçlardan biridir. Özellikle ana akım medyanın kullandığı dil, geniş kitlelere ulaşmakta ve gündelik hayatta kullandığımız dili şekillendirmektedir. Dil ve düşünce birbirini kuran, besleyen ve dönüştüren iki olgudur ve birbirinden bağımsız düşünülemez. Günlük hayatta kullanılan diyaloglar, okuduğumuz gazete, izlediğimiz reklamlar, dinlediğimiz siyasilerin konuşmaları gibi birçok alanda ve genel olarak iletişimin her noktasında cinsiyetçi söylemlere maruz kalıyoruz. Egemen olan güç kendi ideolojisini toplum geneline yaymak için bu ideolojiye uygun söylemleri üretirken, toplumun rızasını da almakta ve böylece ideolojik olan bu söylemler toplum nezdinde normal ve doğal kabul edilmektedir. Bu anlamda dilin kullanımının toplumlara yönlendirmek açısından ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. (Özkazanç, 2011).

Günde en az bir kadının/LGBTİ+ bireyin öldürüldüğü bir ülkede kullanılan cinsiyetçi, ayrımcı, aşağılayıcı, ötekileştiren şiddet içeren bir dil, her türlü şiddetin ilk bakışta fark edilmeyen gizli kalmış en büyük failidir. Daha çok tıklanmak, daha çok reyting almak, daha çok ürün satmak adına cinsiyetçi kalıpları, ötekileştiren dili, şiddet pornosunu kullanan medyanın toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinde üstlenmesi gereken sorumluluklar vardır. Kadın cinayeti haberlerinde, failin silahı nereden bulunduğu ve cinayeti nasıl işlediğinin detaylı bir şekilde anlatılması, cinayet işleme niyetinde olan kişiler açısından yol gösterici olmaktadır. Boşandığı eşi tarafından kamusal bir alanda boğazı kesilerek öldürülen Emine Bulut'un cinayet anında kaydedilen görüntüleri hem medya örgütleri tarafından daha çok reyting almak adına açıkça paylaşıldı hem de birçok vatandaş olaya tepkisini göstermek için bu görüntüleri sansürsüz paylaştı. Şiddet içeren görüntülerin sansürsüz

bir şekilde paylaşılması hem benzer şiddete maruz kalan kişiler için travma sebebi olmakta hem de şiddetin gerçekliğini yitirmesine ve bir süre sonra normalleşmesine neden olmaktadır. Bu tarz görüntüler failer açısından tehdit malzemesi haline de gelmekte ve hegemonik erkekliğin nasıl uygulanması gerektiğine dair yol göstermektedir. Serpil Sancar'ın da bahsettiği gibi, hegemonik erkeklik kendi konumunu pekiştirirken aynı zamanda kendi idollerini de yaratır ve bu doğrultuda bazı davranış biçimleri ve beklentiler geliştirir. Medya aracılığıyla topluma iletilen bu mesajlarda hegemonik erkeğin nasıl davranması, nasıl görünmesi, ne söylemesi gerektiğine dair söylemler bulunur (Sancar, 2013). Emine Bulut cinayetinden kısa bir süre sonra, Mersin'de eşine şiddet uygulayan bir adamın karısını "Emine Bulut gibi öldürmekle" tehdit ettiği haberleri medyaya yansımıştır (Emine Bulut, 2019). Yine ana akım kanallarda yayınlanan dizilerin mafya içerikli olması, silah kullanımının ve kadına yönelik şiddetin en sert biçimde sunulması ve kadına yönelik şiddete dikkat çekerken bile şiddete maruz kalan kişileri yeniden travmatize edecek şiddet içerikli görsellerin kullanılması sorunu çözmeye yardımcı olmamaktadır. Aksine bu sorunu daha da derinleştirmekte ve erkek egemen bakış açısını normalleştirmektedir.

6.6. KISITLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasının en önemli katkısı, bireysel silahlanma sürecinde rol oynayan ve bireysel silahlanmaya karşı mücadele eden kurumların ve örgütlerin bakış açılarını karşılaştırmalı bir şekilde ortaya koymak ve bu sayede sistem içerisinde iyileştirilmesi gereken noktalara dair çözüm önerilerinde bulunmaktır. Kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin toplumsal ve politik bir sorun olmasından dolayı, çok kapsamlı bir şekilde ele alınması ve çok disiplinli bir yaklaşım geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamı teze de yansıtılabilmek adına akademi, sivil toplum, kolluk kuvvetleri, hakim, savcı ve avukatları içeren adalet birimi, sivil toplum örgütleri ve medya alanlarından temsilciler ile görüşmeler yapılmıştır. Kapsama dair yaşanan en önemli sıkıntı, devlet kurumlarına yapılan yazılı görüşme taleplerinin tez süresi içerisinde yanıtlanmamış olması ve bürokratik işlemlerin çok uzun zaman almasıdır. Bu sebepten, tez konusu ile doğrudan ilişkili olan ŞÖNİM ve kolluk kuvvetlerinin polis ve jandarma karakollarında çalışan saha görevlileri ile görüşmeler yapılamamıştır. Devlet kurumu tarafından sürece dahil olan bütün paydaşlarla görüşme yapılması olmasa tezin kapsayıcılığı açısından çok daha iyi olacaktı. Ancak kısıtlı bilgi erişimi olmasına rağmen yine de

görüülen diğer paydaşlardan alandaki uygulamalara yönelik bilgiler alınmaya çalışılmış ve birtakım öneriler geliştirilmiştir.

Türkiye'nin jeopolitik konumundan dolayı silah üreten ve silahlanmaya yatırım yapan, toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurumlar ve toplum tarafından içşelleştirilemediği bir ülke olmasından dolayı silahlanma adeta bir devlet politikası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ruhsatsız silahların sayısının fazla olması ve bu durumun kontrol altına alınamaması başlı başına bir sorunken, bir de üstüne silah ruhsat sürecinin kolaylaştırılması, meslek mensubu kapsamının genişletilerek silah kullanımının yaygınlaştırılması, bu sorunu daha da derinleştirmektedir. Yapılan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere, silah ruhsat ücretlerinin artırılması gibi önlemler silaha bu denli düşkün olan bir toplumda caydırıcı olmamaktadır. Bu tarz uygulamaların yanı sıra, uygulamaya yönelik stratejilerin de geliştirilmesi gerekmektedir. Örneğin; sivil toplum temsilcisinin önerdiği gibi özellikle ruhsatsız silah temininde faillere yardımcı olan, yol gösteren kişilerin de en ağır şekilde cezalandırılması ve emsal kararların çıkarılması gerekmektedir. Çünkü kadın cinayetlerinin nasıl geliştiğine baktığımızda, bu cinayetlerin bir anlık öfkeyle işlenmediğini aksine planlı ve tasarlanan cinayetler olduğunu görüyoruz. Eşini öldürmeye giderken ihbar edilmesi üzerine polis tarafından yolda yakalanan adamın üzerinden silah, bıçak, plastik kelepçe, halat ve bant çıkmıştır. Polis tarafından yakalanan fail, önce serbest bırakılmış, gelen tepkiler üzerine yeniden göz altına alınmıştır. Ancak her şeye rağmen hakim kararıyla adli kontrol şartıyla serbest kalmıştır (Eşini Öldürmeye Giderken Yakalandı, 2019). Hakim kararlarının kadın cinayetlerinin önlenmesinde hayati önem taşıdığı unutulmamalı ve 6284 sayılı Kanun hükümleri ile ilgili olabilecek diğer kanunların hükümleri en kapsamlı şekilde uygulanmalıdır.

Son dönemde yine gündeme gelen uzlaştırma çabaları gibi kararlar da kadın cinayetlerini körükleyen bir etki yaratmaktadır. Uzlaştırmanın teklif dahi edilmemesi gerektiği İstanbul Sözleşmesi'nde de belirtilmektedir. Dolayısıyla, hakimlerin karar verirken, İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeleri dikkate alması, mevcut yasaların sonuna kadar uygulanması, yüksek risk teşkil eden bu kişiler hakkında etkin kovuşturma yapılması gerekmektedir. Sadece silaha erişimi engellemek veya kısıtlamak kadın cinayetlerinin önlenmesinde tek başına yeterli değildir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştıracak daha kapsamlı politika ve uygulamalara ihtiyaç vardır. Adaletin sağlanması ve faillerin cezalandırılmasında hayati rol oynayan hakimler ve savcılar, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlı olmalı ve 6284 sayılı

Kanun'un uygulamasından taviz verilmemelidir. Kanunda koruyucu ve önleyici tedbirler hali hazırda oldukça kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Yapılması gereken tek şey, bu kanunun eksiksiz bir biçimde uygulanmasıdır.

Kadına yönelik şiddet vakalarında avukat desteğinin olması da kadınların eril düzene karşı verdikleri bu mücadelede yalnız kalmamaları açısından önemlidir. Kadınların haklarına hızlı ve eksiksiz bir şekilde ulaşabilmesi, hakim kararlarının etkin uygulanması ve failerin sıkı takibi açısından avukat desteğinin olması bir avantajdır. Ankara Barosu kapsamında hizmet veren Gelincik Merkezi gibi merkezlerin bütün il barolarında yaygınlaştırılması, kadınların hukuki haklarının savunulması ve sürecin hızlandırılması açısından önemlidir.

Kadın cinayetleri politik ve toplumsal bir sorundur ve asıl mesele cinayet işlemeyi kafasına koyan erkek failerin eril bakış açısını tespit etmektir. Bu anlamda, kadına yönelik şiddet ve bireysel silahlanma bütün devlet kurumları ve toplumun her kesimi tarafından toplumsal bir sorun olarak kabul edilmeli ve ardında yatan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan eril tahakküm kurma amacı açıkça ortaya konmalıdır. Devlet kurumları sadece teknik olarak silaha erişimi engellemeye odaklanmamalı, aynı zamanda toplumda silahlanmaya karşı farkındalık oluşturacak kapsamlı ve çok disiplinli bütüncül politikalar geliştirmelidir. Örneğin; Kırıkkale ilinde silah kullanımının yaygın olması ve özellikle düğünlerde sevinç gösterisi olarak silah sıkma adetinin olmasından dolayı Kırıkkale Emniyet Müdürlüğü kamuoyu farkındalığı yaratmak ve silah kullanımını kısıtlamak için bir uygulama başlatmıştır. İlde yapılacak olan her düğüne polis gitmekte, bu şekilde silah sıkılmasını engellemekte ve varsa ruhsatsız silahların tespit edilmesini sağlamaktadır. Silahın tehlikeli bir araç olduğu ve kullanılmaması gerektiğine yönelik de farkındalık yaratıcı afişlerin, pankartların kullanıldığı belirtilmiştir. Bu örnek de tek başına, silahın kültürümüzde ne kadar büyük bir yeri olduğunu ve bireysel silahlanma ile mücadelede devlet kurumlarının çok kapsamlı uygulamalar yapması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, İç İşleri Bakanlığı tarafından geliştirilen KADES uygulaması gibi teknolojik araçlar da şiddetin önlenmesinde kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu araçların sadece kadınları değil LGBTİ+ bireyleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi bütüncül bir politika izlenebilmesi için elzemdir. Toplumda şiddete maruz kalan her birey ayrıştırılmadan bütüncül bir mücadelenin kapsamına dahil edilmelidir.

Kadınların şiddet gördükleri zaman başvuru yapabilecekleri yerlerden biri olan ŞÖNİM'in kapasitesinin artırılması, çok disiplinli bir yapıyı benimsemesi ve bütüncül hizmet vermesi gerekmektedir. Bu noktada önerilen sistem İngiltere'de uygulanan *MARAC (Multi Agency Risk Assessment Conference/ Çok Kuruluşlu Risk Değerlendirme Konferansı)* sistemi benzeri bir yapıdır (MARAC, 2019). Bu sistem, mağdur odaklı risk değerlendirme ve bilgi paylaşma toplantısı olarak işlemektedir. Yüksek riskli vakalar söz konusu olduğunda, ilgili paydaşların derhal bir araya gelerek durum değerlendirmesi yaptığı ve eyleme geçtiği bir toplantıdır. MARAC sistemi 2001 yılında Birleşik Krallık'ta uygulanmaya başlamıştır. Daimi katılımcıları; polis, çocuk sosyal bakım kurumu, bağımsız ev içi şiddet danışmanları, kadın, göçmen ve diğer azınlıkların hak savunuculuğu yapan örgüt temsilcileri, sağlık personeli, şartlı tahliye alanında çalışan uzmanlar, akıl sağlığı alanında çalışan uzmanlar, eğitim uzmanları, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı ile mücadele uzmanları, çocuk ve aile mahkemesi temsilcilerinden oluşmaktadır. Vakanın ihtiyacına göre toplum temelli hizmet veren kurumlar, çocuk örgütleri ve kurumları ile yerelde ev içi şiddet alanında çalışmalar yapan koordinatörler toplantılara dahil edilmektedir. Bu sayede, şiddete ve istismara maruz kalan kadın ve çocukların güvenlik ve sağlık hizmetlerinin hızlıca sağlanması, failin herhangi bir kişi veya toplum açısından bir risk teşkil edip etmediğinin derhal tespit edilmesi, şiddete uğrayan kişi ve fail açısından risk değerlendirmesinin yapılması ve her iki taraf için de gerekli önlem ve hizmetlerin sağlanması, mükerrer şiddetin azaltılması ve kurumlara olan güvenin artırılması mümkün olmaktadır. Bu yapı, bizdeki ŞÖNİM ile benzer bir mantığa sahiptir ancak sivil toplum kuruluşlarını ve yerel örgütlenmeleri de sürece yoğun bir şekilde dahil ederek daha bütüncül bir politika izlemektedir.

Bunlara ek olarak, yapılan görüşmelerde tespit edilen eksikliklerin tamamlanması için daha detaylı akademik çalışmalara ihtiyaç vardır. Öncelikle, Türkiye için belirlenen risk değerlendirme formunun akademik açıdan daha tutarlı ve güvenilir bir form haline getirilmesi ve farklı paydaşların da rahatlıkla kullanabilmesi için işlevselliğinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada, kadına yönelik şiddet vakalarında sürece dahil olan devlet kurumu, hastane, sivil toplum, hakim ve savcılık makamı, kolluk kuvvetleri gibi paydaşların risk değerlendirmesiyle ilgili ihtiyaçlarının belirlenmesi ve formun bu ihtiyaçlara göre düzenlenmesi gerekmektedir.

Bir diğerk araştırma konusu ise kolluk kuvvetlerinin silahla mücadele alanında sahada yaptığı çalışmaların iyileştirilmesine yönelik olabilir. Kadın cinayetleri sorunu İç İşleri Bakanlığı ve üst düzey kolluk kuvvetleri tarafından öncelik alanı olarak görülmektedir. Ancak bu farkındalığın sahada çalışan, bir şiddet vakası geldiğinde şiddete uğrayan kadın ve şiddet faili ile doğrudan temas kuran kolluk görevlilerine de yaygınlaştırılması gerekmektedir. Sıcak bölge olarak bahsedilebilecek bu çalışma alanı, ateşli silahların tespiti, silaha el konması ve kadınların can güvenliklerinin sağlanması anlamında hayati öneme sahiptir. Uzaklaştırma ve koruma kararı varken öldürülen kadınların olmasından yola çıkılarak; polis ve jandarma karakollarındaki mevcut uygulamaların yerinde tespit edilmesi, eksikliklerin anlaşılması ve ateşli silahların takibinin sıklaştırılmasına yönelik stratejilerin belirlenebilmesi için daha detaylı akademik çalışmaya ihtiyaç vardır.

Ayrıca, koruma ve uzaklaştırma kararı varken öldürülen kadınların yakınları başta olmak üzere, öldürülen kadınların aileleri ve yakınlarıyla görüşmeler yapılarak yaşanan sorunlar akademik açıdan da tespit edilmelidir. Bu tez çalışması esnasında, ruhsatsız tüfekle öldürülen lise öğrencisi Helin Palandöken'in babasına da ulaşılmış ancak süre kısıtlamasından dolayı görüşme yapılamamıştır. Ateşli silahlarla işlenen kadın cinayetlerinde aile üyelerinin ve yakınların silahın bir ölüm riski olmasına ilişkin algılarının ne olduğu, bu süreçteneler yaşadığı, sistemde hangi noktada tıklandıkları gibi soruların sorulması kadın cinayetlerinin önlenmesinde yaşanan eksikliği ortaya çıkarmak adına son derece önemlidir.

Ayrıca, medya organlarına da bu konuda büyük görev düşmektedir. Medya hem yayınlanan haberlerde hem de dizi ve televizyon programlarında kullanılan dil konusunda sorumlu davranmalı ve şiddet faillerine ortak olmamalıdır. Kendi iç dinamiklerinde akran desteği ve STK işbirliği yapılmalı ve özellikle kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinde ortak bir dil geliştirilmelidir.

Bu bilgiler ışığında, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerinin politik olduğunu ve 6284 sayılı kanunun eksiksiz uygulanması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun her kesiminde sağlanması ile önlenmesinin mümkün olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyorum.

KAYNAKÇA

Abrahams, N., Jewkes, R., Martin, L. J., Mathews, S., Vetten, L. ve Lombard, C. (2009). Mortality of women from intimate partner violence in South Africa: A national epidemiological study. *Violence and Victims*, 24 (4): 546-556.

Abu-Odeh, L. (2003). Arap toplumlarında namus cinayetleri ve toplumsal cinsiyetin inşası. Çev: Ebru Salman, Der. Pınar İlkaracan, Müslüman Topumlarda Kadın ve Cinsellik, 1.b., İstanbul: İletişim Yayınları, 254.

Adams, D. (2007). *Why do they kill? Men who murder their intimate partners*. Nashville, TN: Vanderbilt University Press.

Ahmetbeyzade, C. (2008). Gendering Necropolitics: The Juridical-Political Sociality of Honor Killings in Turkey. *Journal of Human Rights*, 7 (3): 187-206.

Atencio, G. (ed.) (2015). *Feminicidio. El Asesinato de Mujeres por Ser Mujeres* [Femicide. The Murder of Women Because They Are Women]. Barcelona: Ed. La Catarata.

Baldry, A.C. ve Magalhaes, M. J. (2018). Prevention of femicide. *Femicide Across Europe* (Ed. Weil, S., Corradi, C., Naudi, M.). Bristol University Press: UK

Bayrak, E. (2010). Ataerki-hukuk ilişkisi çerçevesinde Türkiye’de namus cinayetleri. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı.

Belknap, J., Larson, D., Abrams, M. L., Garcia, C. ve Anderson-Block, K. (2012). Types of intimate partner homicides committed by women: self-defense, proxy/retaliation, and sexualproprietaries. *Homicide Studies*, 16 (4), 359–379.

Bianet (2016). 2016 Yılı Erkek Şiddeti Raporu. Erişim adresi:
<http://bianet.org/bianet/kadin/183243-erkek-siddetinin-2016-grafigi>

Bianet (2017). 2017 Yılı Erkek Şiddeti Raporu. Erişim adresi:<https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/193661-erkekler-2017-de-290-kadin-ve-22-cocuk-oldurdu>

Bianet (2018). 2018 Yılı Erkek Şiddeti Raporu. Erişim adresi:https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/479/original/Erkek_Siddeti_2018_Grafigi.pdf?1550087641

Borochowitz, D. Y. (2008). The taming of the shrew: Batters' constructions of their wives' narratives. *Violence Against Women*, 14, 1166-1180.

Bourdieu, Pierre. (2015). *Eril Tahakküm*. 2. Baskı, Ankara: Bağlam Yayıncılık

Browne, A., Williams, K. R. ve Dutton, D. C. (1998). Homicide between intimate partners. içinde Smith, M. D. ve Zahn, M. (Eds.), *Homicide: A sourcebook of social research* (pp. 149–164). Thousand Oaks, CA: Sage.

Buhara, M. H. (2007). Bireysel silahlanma çerçevesinde evlerde ve işyerlerinde silah bulundurma olgusu Sivas merkez ilçe örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı.

Campbell, J. C. (1992). "If I can't have you, no one can": Power and control in homicide of female partners içinde, J. Radford ve Russell D.E.H. (Eds.), *Femicide: The politics of woman killing* (pp. 99–113). New York: Twayne.

Campbell, J. C. (1995). Prediction of homicide of and by battered women. J. C. Campbell (Ed) içinde, *Assessing the risk of dangerousness: Potential for further violence of sexual offenders, batterers, and child abusers*. Newbury Park, Sage: 93-113.

Campbell, J. C., Sharps, P. ve Glass, N. (2000). Risk assessment for intimate partner homicide içinde, Pinard, G. ve Pagani, L. (Eds), *Clinical assessments of dangerousness: Empirical contributions*. Cambridge University Press: 136-157.

Campbell, J. C., Webster, D., Koziol-McLain, J., Block, C., Campbell, D., Curry, A. M., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S. A., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger J., Frye, V. ve Laughon, K. (2003). Risk factors for femicide in abusive relationships: results from a multisite case control study, *American Journal of Public Health*, 93 (7), 1089-1097.

Campbell, J.C. (2005). Assessing dangerousness in domestic violence cases: History, challenges and opportunities. *Criminology&Public Policy Journal*, Vol. 4 (4): 653-814.

Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M., ve Sturup, J. (2016). Differentiating Male and Female Intimate Partner Homicide Perpetrators: A Study of Social, Criminological and Clinical Factors, *International Journal of Forensic Mental Health*, 15:1, 26-34, DOI: 10.1080/14999013.2015.1134723

Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M. ve Sturup, J. (2016). Differentiating Intimate Partner Homicide from Other Homicide: A Swedish Population-Based Study of Perpetrator, Victim, and Incident Characteristics. *Psychology of Violence*. doi:http://dx.doi.org/10.1037/vio0000059

Campbell, J.C. (1995). Prediction of homicide of and by battered women. In: Campbell JC, ed. *Assessing the Risk of Dangerousness: Potential for Further Violence of Sexual Offenders, Batterers, and Child Abusers*. Newbury Park, Calif: Sage Publications:93–113.

Caputi, J. ve Russell, D. (1990). Femicide: Speaking the unspeakable. *The World of Women*, Vol.1 (2): 34-37.

Ceren Damar (2019, 22 Temmuz). “Ceren Damar’ı Öldüren Öğrencisine Ağırlaştırılmış Müebbet İstendi” Erişim adresi: <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/210727-ceren-damar-i-olduren-ogrencisine-agirlastirilmis-muebbet-istendi>

Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge, UK: Polity.

Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. Çev. Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Connell, R. W. ve Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society* 19:829-59.

Corradi, C. ve Stöckl, H. (2014). Intimate partner homicide in 10 European countries: statistical data and policy development in a cross-national perspective. *European Journal of Criminology*, Vol. 11 (5): 601-618.

Corradi, C., Marcuello-Servos, C., Boira, S. ve Weil, S. (2016). Theories of femicide and their significance for social research. *Current Sociology, Sage Publications*: 1-21.

Corry, J. (1801). *The satirical review of London at the commencement of the nineteenth century*, London, G. Kearsley.

Çilem Doğan (2016, 20 Haziran). Çilem Doğan Tahliye Edildi. Habertürk. Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1256588-cilem-dogan-serbest-birakildi>

Çilingiroğlu, N. ve Erbaydar, N.P. (2016). Intimate partner violence: Turkey's femicide problem. *Injury Prevention*. 22 (A143-A143).

Çoban, S. (2013). *Hegemony Aracı ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya*. İstanbul: Parşömen

Değer Deniz Cinayeti (2016, 29 Mart). Değer Deniz Cinayeti: "Kız Kardeşime 40 Dakika Boyunca İşkence Yapıldı" Erişim adresi: <http://www.diken.com.tr/deger-deniz-cinayeti-kiz-kardesime-40-dakika-boyunca-iskence-yapildi/>

Dobash, R. P. ve Dobash, R. E. (2011). What were they thinking? Men who murder an intimate partner. *Violence Against Women*, 17 (1): 111-134.

Dobash, R. P. ve Dobash, R. E. (2012). Who died? The murder of collaterals related to intimate partner conflict. *Violence Against Women*, 18: 662–671.

Ecevitöğlü, P. (2012). *Töre Namus ve İktidar*. Dipnot Yayıncılık: Ankara.

Emine Bulut (2019, 07 Eylül). Şiddet gören E.P.: Beni Emine Bulut gibi Öldürmekle Tehdit Etti. Erişim adresi: <https://anfturkce.com/guncel/Siddet-goeren-e-p-beni-emine-bulut-gibi-oelduermekle-tehdit-etti-129988>

Eski Muhtarlar "Harçsız" Silah Ruhsatı KHK'da (2017, Aralık 25). Bianet. Erişim adresi: <https://m.bianet.org/bianet/hukuk/192750-eski-muhtarlar-harcsiz-silah-ruhsati-khk-da>

Eşini öldürmeye giderken yakalandı (2019, 06 Eylül). Eşini Öldürmeye Giderken Yakalanan Kişi İkinci Kez Serbest Bırakıldı. Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/turkiye/esini-oldurmeye-giderken-yakalanan-kisi-ikinci-kez-serbest-birakildi>

European Parliament. (2006). Femicide: The case of Mexico and Guatemala. Erişim adresi: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/fd/DROI20071126_Guatemala_004/DROI20071126_Guatemala_004EN.pdf

Faraç, M. (2007). Söyletin anama ağlamasın. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları

Frey, E. (2008). Femicide in Juárez, Mexico: The Hidden Transcript That No One Wants to Read. *Unpublished undergraduate thesis*. Department of History, Yale University.

Gazioğlu, E. (2013). Kadın cinayetleri: Kavramsallaştırma ve sorunlu yaklaşımlar. *Sosyal Politika Çalışmaları*. 7 (30): 89-100.

Goodman, L. A., Dutton, M. A. ve Bennett, L. (2000). Predicting repeat abuse among arrested batterers: Use of the Danger Assessment scale in the criminal justice system. *Journal of Interpersonal Violence*, 10:63–74.

Gündoğan, K. (2009). Töre cinayetleri faillerinin sosyo-kültürel açıdan incelenmesi. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı.

Güngör, D. (2012). Femicide in Turkey: A descriptive and critical study based on news texts of femicide incidents in 2009. PhD Thesis. Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Ankara

Hatemi, H. (2003). Hukuka aykırı törenin hukuktaki sonuçları. *Sosyolojik Ve Hukuksal Boyutlarıyla Töre Ve Namus Cinayetleri Uluslararası Sempozyumu*. Diyarbakır: Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği (AKADER), 12-15.

Heckert, D. A. ve Gondolf, E. W. (2004). Battered women’s perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat re-assault. *Journal of Interpersonal Violence*, 19:778–800.

Heise, L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, 4 (3): 2262-90.

Helin Palandöken (2017, 14 Ekim). “Helin’e Çiçek Yolluyordu, Tehdit Ediyordu” Erişim adresi:

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/helin-gozlerini-kapatti-o-sahis-ates-etti-40610712>

Hernández, M. (2015). Femicide: A global crisis. A paradigm in progress. *Femicide Across Europe Annual Conference*, Zaragoza, Spain, 18–20 March 2015.

Kadın Cinayetlerine İlişkin Viyana Deklarasyonu. (2012). Erişim adresi: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf Son erişim tarihi: 16 Ocak 2018.

Karbeyaz, K. Akkaya, H. ve Balcı, Y. (2013). An analysis of the murder of women in a 10-year period in Eskişehir province located in western Anatolia in Turkey. *Journal of Forensic and Legal Medicine*. 20: 736-739. <https://doi.org/10.1016/j.jflm.2013.04.007>

Kardam, F. ve Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2000). Kadına yönelik şiddet konusunda erkeklerin görüşleri/deneyimleri/algıları. *Kadın*, 10 (1): 55-78.

Kardam, F. (2005). Türkiye’de namus cinayetlerinin dinamikleri: Eylem programı için öneriler ve sonuç raporu. Erişim adresi: <http://www.nd.org.tr/images/other/281.pdf>

KCDP (2016). 2016 yılı Kadın Cinayeti Raporu. Erişim adresi: <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2786/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2016-yili-raporu>

KCDP (2017). 2017 yılı Kadın Cinayeti Raporu. Erişim adresi: <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2845/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2017-veri-raporu>

KCDP (2018). 2018 yılı Kadın Cinayeti Raporu. Erişim adresi: <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2869/kadin-cinayetlerini-durduracagiz-platformu-2018-veri-raporu>

Kellerman, A., Rivara F. P., Rushforth N. B., Banton, J. G., Reay, D. T., Francisco, J. T., Locci, A. B., Prodzinski, J., Hackman, B. B.ve Somes, G. (1993). Gun ownership as a risk factor at home. *the new england journal of medicine*, 329 (15), 1084-1091.

Kıncal, R. Y. (Ed.). (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Kimmel, M. (2010). Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. In *Privilege*, edited by Michael S. Kimmel and Abby L. Ferber. Boulder, CO: Westview.

Koğacıoğlu, D. (2004). The tradition effect: Framing honor crimes in Turkey. *Differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, 15:2, 118-151.

Koğacıoğlu, D. (2007). Gelenek söylemleri ve iktidarın doğallaşması: namus cinayetleri örneği. *Kültür ve siyasette feminist yaklaşımlar*. Erişim adresi: <http://www.feministyaklasimler.org>

Lagarde y de los Ríos, Marcela. (2010). Preface: Feminist Keys for Understanding Femicide. Theoretical, Political, and Legal Construction. *Femicide in the Americas*. Ed. Rosa-Linda Fregoso and Cynthia Bejarano. Durham, NC: Duke UP, 2010: 11-28.

Langhinrichsen-Rohling, J., McCullars, A. ve Misra, A. T., (2012). Motivations for men and women's intimate partner violence perpetration: a comprehensive review. *Partner Abuse*. 3:4, 429-468.

Laurent, C., Platzer, M. ve Idomir, M. (eds). (2013). *Femicide: A Global Issue that Demands Action*, Vol. 1. Vienna: ACUNS.

MARAC (2019). Multi Agency Risk Assessment Conference. Erişim adresi: <https://www.reducingtherisk.org.uk/cms/content/marac>

Messerschmidt, J. W. (2000). *Nine lives: Adolescent masculinities, the body, and violence*. Boulder, CO: Westview Press.

Moracco, K. E., Runyan, C. W., ve Butts, J. (1998). Femicide in North Carolina. *Homicide Studies*, 2, 422-446.

Moreschi, C., Da Broi, U., Zamai, V. ve Palese, F. (2016). Medico-legal and epidemiological aspects of femicide in a judicial district of north eastern Italy. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 39: 65–73. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jflm.2016.01.017>

Münevver Karabulut (2009, 17 Eylül). "10 Adımda Münevver Karabulut Cinayeti" Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/10-adimda-munevver-karabulut-cinayeti,yOwVX2GNEUaNMozoQCz9KA>

Neuman, W.L. (2011). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston: Pearson Education, Inc.

Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. İstanbul: Yayınodası.

Nevin Yıldırım Davası (2019, 15 Mayıs). Nevin Yıldırım Davası: Dünden Bugüne. *Çatlak Zemin*. Erişim adresi: <https://catlakzemin.com/nevin-yildirim-davasi-dunden-bugune/>

Organization of American States, Inter-American Commission of Women. (2008). *Declaration on Femicide*. Erişim adresi: <https://www.oas.org/en/mesecvi/docs/DeclaracionFemicidio-EN.pdf>

Özgecan Aslan Ölümüne Böyle Direnmiş (2014, 14 Şubat). *Habertürk*. Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1043120-ozgecan-aslan-cinayetinde-korkunc-detaylar-ortaya-cikti>

Özkazanç, Alev. (2011). *Feminizm ve Queer Kuram*. 1. Baskı. Ankara: Dipnot Yayınları

Parlar, A. Hatipoğlu, M. (2007). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu (Cilt 1)*. Ankara

Pereira, A.R., Vieira, D.N. ve Magalhães, T. (2013). Fatal intimate partner violence against women in Portugal: a forensic medical national study. *International Journal of Legal Medicine*.20: 1099–1107.

Pervizat, L. (2005). Uluslararası İnsan Hakları Bağlamında Namus Cinayetleri: Kavramsal ve Hukuksal Boyutu ve Türkiye Özelinde Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pope, N. (2006). Namus cinayetleri: Ataerkil denetim araçları. *Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar* içinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 107-117.

Radford, J. ve Russell, D. E. H. (Ed.). (1992). *Femicide: The politics of woman killing*. New York: Twayne

Radford, J. (1992a) Introduction. Radford J ve Russell D (Ed.), *Femicide: The politics of woman killing* içinde. New York: Twayne, 3-12.

Renkmen, Seymen Mert. (2012). *Evlilik Programlarında Hegemonik Erkekliğin İnşası, Temsil Ve Ataerkil Söylem*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Robson, Colin. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Ş. Çinkır, N. Demirkasımoğlu, Çev.Ed). Ankara: Anı Yayıncılık, 577-589.

Sancar, S. (2013). *Erkeklik İmkansız İktidar*. 3. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları

Sanchez, M. I. C. (2014). Femicide: Theorizing border violence. *Latin American Research Review*, Vol. 49, No. 3, pp. 263-276

Sever, A. (1999). Culture of honor, culture of change: a feminist analysis of honor killings in rural Turkey” *Violence Against Women: An International and Interdisciplinary Journal*. 7 (9): 970.

Shalhoub-Kevorkian, N. (2002). Reexamining femicide: Breaking the silence and crossing “scientific” borders. *Journal of Women in Culture and Society*, vol.28, no.2, 581-608.

Sharps, P. W., Koziol-McLain, J., Campbell, J.C., McFarlane, J., Sachs, C. J. ve Xu, X. (2001). Health care provider’s missed opportunities for preventing femicide. *Preventive Medicine*, 33:373–380.

Sirman, N. (2006). Akrabalık, Siyaset ve Sevgi: Sömürge-Sonrası Koşullarda-Türkiye Örneği. *Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar* (s. 43-63) içinde İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Stout, K. (1992). Intimate femicide: An ecological analysis. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 29: 29–50.

Stöckl, H. Devries, K. Rotstein, A. Abrahams, N. Campbell, J. Watts, C. ve Moreno, C.C. (2013). The global prevalence of intimate partner homicide: a systematic review. *Lancet*, 382: 859-65. doi:[http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61030-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61030-2)

Stroud, A. (2012). Good guys with guns: Hegemonic masculinity and concealed handguns. *Gender & Society*, 26 (2): 216-238.

TÜİK (2018). Ölüm İstatistikleri. Erişim adresi:

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=114&locale=tr>

Taştan, C. ve Küçüker Yıldız, A. (2019). Dünya'da ve Türkiye'de Kadın Cinayetleri: 2016-2018 Verileri ve Analizler. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Toprak, S. ve Ersoy, G. (2017). Femicide in Turkey between 2000 and 2010. PLoS ONE 12(8): e0182409. doi:<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0182409>

Tütüncüler, A., Özer, E., Karagöz, Y.M. ve Beyaztaş, F.Y. (2015). Evaluation of femicide cases committed between the years 1996-2005 in Antalya. *Omega-Journal of Death and Dying*. 71 (2): 198-210

Umunç, C. (2008). Töre cinayetlerinin basına yansımaları (Hürriyet, Radikal, Zaman gazeteleri 2000-2006 arası). Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı.

UNODC Global Study on Homicide: Gender-related killing of women and girls. (2019). Erişim adresi: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide.html>

Volk, S. S. (2015). Historiography of femicide. *The Journal Of The International Association Of Inter-American Studies*. 8 (2): 20-45.

Weisz, A. Tolman, R. ve Saunders, D. (2000). Assessing the risk of severe domestic violence: The importance of survivor's predictions. *Journal of Interpersonal Violence*, 15:75-90.

WHO (2012). Understanding and addressing violence against women. Erişim adresi: <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/en/index.html>

Widyono, M. (2008). Conceptualizing femicide. *Strengthening understanding femicide: Using research to galvanize action and accountability*. Washington DC: 7-25.

Wilson, M. ve Daly, M. (1993). Spousal homicide risk and estrangement. *Violence and Victims*, 8 (1), 3–15.

Wilson, M., Johnson, H. ve Daly, M. (1995). Lethal and nonlethal violence against wives. *Canadian Journal of Criminology*, 37, 331–362.

Yıldız, N. (2009). Kadın cinselliğinin söylemsel inşası ve namus cinayetleri: Şanlıurfa örneği. Doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı.

Yılmaz, E., Kumral, B., Cankurt, N., Erkol, Z. ve Okumuş, A.M. (2015). Analysis and comparison of domestic femicide cases in the cities of Diyarbakır and Tekirdağ in Turkey. *Journal of Forensic and Legal Medicine*. 34: 17-23.

Yirmibeşoğlu, V. (2006). *Toprağa Düşen Sevdalar*. Hürriyet Yayınları: İstanbul

Zahn, M. A. (2003). Intimate partner homicide: An interview. *National Institute of Justice Journal*, vol. 250, 2-4.

10 Adımda Münevver Karabulut Cinayeti (2009, Eylül 17). *NTV*. Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/turkiye/10-adimda-munevver-karabulut-cinayeti,yOwVX2GNEUaNMozoQCz9KA>

15 Temmuz Sonrası Bireysel Silahlanma Arttı (2018, 8 Eylül). *Sözcü*. Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/15-temmuz-sonrasi-bireysel-silahlanma-artti-2615286/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLIK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 10/09/2019

Tez Başlığı : **Bireysel Silahlanmanın Kadın Cinayetleri Üzerindeki Rolünün Değerlendirilmesi**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ara bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 137 sayfalık kısmına ilişkin, 10/09/2019 tarihinde şahsıma/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 3'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuksal sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

10.09.2019

Adı Soyadı: Gizem Pehlevan

Öğrenci No: N14235019

Anabilim Dalı: Sosyoloji

Program: Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kapranoglu

10.09.2019

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/

433-3118

21 Eylül 2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 23.08.2017 tarih ve 5379 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyoloji (Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları) Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Gizem PEHLEVAN**'ın **Doç. Dr. İlknur YÜKSEL - KAPTANOĞLU** danışmanlığında yürüttüğü "**Bireysel Silahlanmanın Kadın Cinayetleri Üzerindeki Rolünün Değerlendirilmesi**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 12 Eylül 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı